Marian Popa

CĂLĂTORIE SPRÎNCENATĂ

Ilustrațiile aparțin autorului
Coperta de Gh. Marinescu

Marian Popa

Călătorie sprîncenată

EDITURA ALBATROS
București • 1980

Dedic această carte tuturor celor care, ca și mine, vor călători prea tîrziu ; adică niciodată.

Acum, deja, după ce am scris cuvîntul a c u m, am siguranţa şi desigur obligaţia să merg mai departe. Dar de ce scriu mai întîi ce-am scris ? Mai bine s-o iau de la alt început. Scriu început, mă gîndesc la început, de fapt ca să pot începe aşa : nu le mai ţin minte pe toate, dar pe urmă s-a făcut noapte, n-am văzut prea multe, s-a făcut ziuă, nu mai ţin minte ce-am văzut şi s-a făcut din nou noapte. Cum spuneam, cînd te-apuci să călătoreşti, de la o vreme eşti obligat să mergi. Aceasta e situaţia tuturor călătorilor, evidentă în următorul poem :

Şi merg ce merg şi merg
şi merg şi merg şi merg şi merg
şi mai merg ce mai merg şi merg
şi tot merg cît merg şi merg
şi cum merg şi merg şi merg
mergeau ce mergeau şi mergeau
şi mergeau şi mergeau şi mergeau şi mergeau
şi mai mergeau ce mai mergeau cît mergeau
şi tot mergeau şi mergeau şi mergeau
şi cum mergeau şi mergeau ce mergeau
au mers ce-au mers şi-au mers
şi-au mers şi-au mers şi-au mers şi-au mers
şi-au mai mers ce-au mai mers şi-au mers
şi tot au mers şi-au mers şi-au mers

și cum au mers și-au mers ce-au mers
mergînd vor merge ce vor avea de mers

Ba nu : acum îmi aduc perfect de bine aminte că am văzut niște deluleţe și cîteva case ca niște lăzi ; dar lăzi acceptabile ca lăzi, cu care ai putea să ieși la plimbare cum ieși cu cîinele. Cred că sînt clar : o casă care seamănă cu o ladă nu e în nici un caz același lucru cu o ladă. Aceste case erau excelent vopsite. Acum îmi dau seama de ce reţin acest detaliu : pentru că tot în acea zi văzusem case nevopsite și murdare, care nu semănau cu niște lăzi. Și pentru că am ajuns aici, încă ceva : cînd au dispărut casele părăginite au apărut alte automobile. Dar despre asta altădată. Important e ce vă spun : că au apărut alte automobile. Pînă una alta, am mai văzut și zăpadă ; și lîngă casele vopsite am văzut depozite și fabrici vopsite.

Ce bine e să ai ce să-ţi amintești ! E mult mai ușor decît să-ţi imaginezi același lucru. Imaginaţia costă, mai ales cînd sînt prea mulţi oameni care sînt obligaţi s-o folosească. Dar eu îmi amintesc ! Sala de așteptare, unica, într-o gară uriașă. Nu se așteaptă aici în gări, dar eu aștept să se facă ziuă. O lumină galben-cenușie ; oameni pămîntii. Străini jegoși, din cînd în cînd cîte un urlet. Capul îmi cade în piept, îmi ascult durerea pleoapelor. Alt urlet. Un tînăr grăsuţ cu o etichetă studenţească pe valiză citește ceva. Colegul lui, întins pe banca albastră, mai înainte albă, după cum indică descojiturile, sughiță mereu, cască, apoi dă la boboci berea și cîrnaţii înghiţiţi mai înainte. P a p i l l o n : tocmai mă pregătesc să-l întreb dacă l-a impresionat povestea cu tubul, cînd intră poliţia gării. Alte strigăte, controlul biletelor, actelor. Unul adormit pe un pervaz cade pe o bancă, de pe bancă pe ciment, peste el o ladă, peste ladă schiurile. Se tre-

zește vag și începe să se scarpine metodic, descheindu-și cămașa. Spune ceva, dar pînă la mine ajunge numai un mormăit care sună așa: ei ce homo — ei ce homo. Afară văd luminile repezite ale mașinilor și cele stabile ale clădirilor, printre umbre se înalță catedrala ca un elefant cu gît de girafă. Da, am mai văzut așa ceva înainte, dar nu-mi mai amintesc unde. Dacă nu-mi amintesc, e foarte simplu să vă imaginați. În dreapta mea, unul întins pe bancă, sforăie cu capul spre mine. Simt ceva atingîndu-mi palma lipită de bancă: duc mîna la nas și identific fără dificultate cîte ceva din scursurile vecinului meu, care ajunseseră la cap și trecuseră de el. Sînt prea obosit ca să fiu furios. Mîrîi totuși în conștiința mea, ea mîrîie în mine cîte ceva la adresa administrației gărilor. Deci camera aceasta plină de scuipați, chiștoace, borături și cutii goale, băncile și podeaua n-au o înclinație corespunzătoare, care să le asigure tuturor o scurgere adecvată!

Între timp a venit dimineața, chiar dacă practic nu s-a făcut ziuă. Ies din gară și iau o mașină cu care merg vreo jumătate de ceas: după care văd din nou turnul gării în apropiere. Am ajuns: nu de unde am plecat, dar unde trebuia să ajung, chiar dacă e foarte aproape de unde am plecat. Plătesc și mă pregătesc pentru convorbirea oficială. Bună ziua, ați călătorit bine, cum vă simțiți, sper să vă placă la noi, sper, rîdem, bem ceva, prezentarea programului, la revedere, la revedere pe curînd.

Ceea ce rezum este ceea ce s-a întîmplat. Pe urmă vreau să spun că am ieșit. Am umblat pe străzi fără plan; neștiind unde era apa, orice plan era inutil. Încercîndu-mi flerul, am ajuns în acea mică piață al cărei monument, curios, fusese mutat într-o curte. Monumentul m-a impresionat profund. Dar să încerc să-l descriu,

deşi ştiu că orice descriere este superfluă. Cum veneam din josul străzii, n-am văzut nimic : un impuls m-a făcut să întorc capul după ce l-am depăşit, şi nu sînt sigur că acest impuls n-a venit de dincolo de puterea mea de înţelegere. Mergeam prin urmare, şi am întors capul : atunci am văzut acel cap stilizat, puţin înnegrit de vreme, dar care, am remarcat apoi, nu constituia decît forma de acoperire a unui umăr. M-am dat puţin înapoi şi am zărit celălalt umăr: mărind puţin unghiul, se observa gîtul şi ceea ce mai rămăsese din cap, adică o bărbie masculină şi totuşi senzuală. O complicată ghirlandă de piatră împrejmuia bustul, acoperind ceea ce era scris acolo, dar nu de ajuns ca să nu se vadă plexul sănătos şi distrus. M-am dat încă înapoi, încercînd să prind momentul cînd imaginea va dispare, dinspre celălalt umăr, ca să-mi reconstitui motivul lipsei anterioare a spiritului de observaţie. Dar, straniu, cu cît mă dădeam înapoi, figura nu se pierdea : vreau să spun forma, umărul celălalt răsărea ca o crizantemă din centrul căreia se înalţă o trompetă din care zbura un îngeraş drăguţ şi grăsuţ, cu gura deschisă pe care nu ieşea nimic vizibil. Am mers aşa înapoi, pînă am trecut de colţul străzii ; am venit din nou înainte, am încercat iarăşi din alte şi alte poziţii ; m-am aplecat pe vine, am sărit în sus. De fiecare dată am descoperit un nou detaliu ; de fiecare dată sentimentele mele au fost altele, în funcţie de expresiile diferite ale monumentului ; o parte dintre sentimente au fost abia atunci încercate, altele se aflau deja în rodaj. Am admirat mult cu această ocazie rezervele concepţiei mele despre lume ; şi orice ar fi, voi rămîne pînă la sfîrşitul vieţii cu aceste impresii neşterse. Am observat că localnicii cîţi erau, nu se opreau să se uite prin gard, ca mine. Dar ce mă interesau pe mine preferinţele lor ? Şi ce dacă monumentul nu e trecut nicăieri, în vreun plan

al orașului? Și de unde să știu eu că trecătorii erau localnici?

Tot dîndu-mă înapoi, am ajuns pe strada principală. Merg și aud o rîgîială din față. Înainte de a fi abandonată neantului, ea a aparținut unui domn în vîrstă, îmbrăcat ca de aniversare academică. În fața unui cinematograf porno, aud o alta, provenind de la unul sau una dintre membrii grupului de acolo, greu de ghicit pentru că toți au aceleași figuri vesele, blonde și blînde. Atunci îmi aduc aminte că portarul instituțiunii oficiale a rîgîit chiar în timpul discuției oficiale pe care-am avut-o cu el. Dacă mai țin seama și de rîgîitul omului cu cîinele de lîngă gară, sînt obligat să generalizez: culoarea locală este dată aici de rîgîit. Sînt fericit mai multe minute, pentru că am reușit să descopăr o trăsătură relevantă; mă întorc și strîng călduros mîna omului cu cîinele care se zbate, nu vrea, și atunci strîng laba cîinelui. Mă depărtez și-mi bat prietenește pe umăr spiritul analitic care a colaborat așa de bine cu rivalul lui sintetic, mă pregătesc să merg mai departe, ceea ce și fac.

Dar timpul trece și nu mai aud nimic. Ciulesc urechile, mă opresc deliberat lîngă cîteva uși de berării. Degeaba. Pot eu să generalizez, pornind numai de la datele date? Îmi pot permite să fiu categoric în constatări? Dacă, în afară de faptul că rîgîielile au fost niște accidente, persoanele în cauză erau în parte străini, recent emigrați sau cumva chiar diversioniști avînd drept scop, abia ascuns, murdărirea imaginii localității pentru alți vizitatori și chiar pentru indigeni? Nu-mi rămîne, dacă vreau să scriu adevărul, decît să aprofundez observațiile de pînă acum. Voi merge deci și mîine și poimîine prin oraș, și așa mai departe, cît mă voi afla prin aceste meleaguri (cuvîntul meleag parcă nu se potrivește totuși cu fenomenul cercetat), ca să urmăresc, să verific, să

controlez și să consolidez sau să anulez ceea ce nu e adevăr stabil. De asemenea, să țin seama de itinerariul parcurs, să compar numărul de rîgîieli de pe alte itinerarii, din alte zile, ore. De asemenea, să țin seama de ziua în care am făcut prima constatare, să revin în aceeași zi a lunii viitoare, să compar, să văd dacă există o frecvență zilnică, săptămînală, lunară; să văd dacă pot stabili un procent ținînd seama, evident, și de coeficientul de toleranță și de siguranță, de toate tipurile de incompatibilități și de discontinuități ale propriilor mele posibilități de a aborda realitatea. Bunăoară, cum pot fi eu în locul primei rîgîieli și în același timp pe alte o sută sau o mie de itinerarii pentru a urmări simultan eventualitatea producerii fenomenului? Azi a plouat și mai plouă, cu intermitențe, temperatura variind între 12 și 13 grade, în circumstanțele unui vînt slab pînă la potrivit: voi avea eu mîine sau peste o lună aceleași condiții de observație? Iată deci, probleme dificile, chiar irezolubile. Nu mi-ar slăbi toate acestea dorința mea de a vedea apa? Așa că merg înainte, înaintez mergînd cît și cum pot și văd cît se poate, scriu ce pot să-mi aduc aminte, ființă limitată, sclavă a propriei subiectivități.

Am încercat să scriu mergînd dar mi s-a părut dificil să fac două lucruri în același timp. Oricum, în timpul unei asemenea încercări sînt atent să nu mă calce automobilul galben; nu de altceva, dar trebuie să mă feresc de automobilul roșu. Între timp, încerc să prind privirea unuia dintre acești trecători tineri, măcar un ochi. Îmi este imposibil; ochii lor sînt niște găuri albastre care iradiază o lumină stranie și o degajare binedispusă și absentă. Merg, nu-i mai privesc, și mergînd mă scufund în asfalt puțin cîte puțin, gîndindu-mă că dacă...

Dar cred că nu scriu exact ceea ce vreau. Și asta pentru că mi se întîmplă următorul lucru : îmi vin idei deștepte și dînsele ori depășesc realitatea, ori o diminuează. Sînt semnele unei polemici. Cînd îți vin idei, vrei fără îndoială să cureți sau să murdărești ceva : pe tine sau locurile. Așa că merită să recurg la altceva ; bunăoară un pasaj care să sune cam așa : „această ciudată senzație de ameteală pe care ți-o dă numai muzica. Să asculți glasurile din jur, emise de guri reale, de difuzoare, să reții și să înțelegi exact sensul unor cuvinte cu care nu ai ce face pentru că mai sînt și alte cuvinte pierdute, și astfel să nu prinzi sensul frazei. ...Să bănuiești așadar, fluviul ascultîndu-i murmurul...“ Bun. „Un cert sentiment al infinitului prin indefinitul lumii ambiante, o absurditate suportabilă“. Și asta merge. Mă pierd, urmărind unda micului lac din jurul catedralei, caut cu ochii o frunză, o ramură de arțar, pe care chiar o văd, mă prind în bicicleta pe care o zăresc o clipă între două blocuri, împinsă din urmă de alte sute. Oameni : făcîndu-și mai mult sau mai puțin treburile, îndreptîndu-se conștiincios către frunza de castan pe care n-o văd, către molecula de cauciuc antiderapant al roții stîngi din față a camionului în care cine știe cine-o fi, către kilowatul care i-a pus în lumină. Zîmbesc interior, dar nu suficient, și devin prudent. Lîngă mine se află copiii unui italian. Și cine știe ce poate crede un macaronar despre asta !

Așa că mă opresc la o vitrină. Admir o incomparabilă rîșniță electrică pentru cafea, apoi cealaltă rîșniță electrică pentru cafea și, de ce nu, acea micuță rîșniță electrică pentru măcinat boabele de cafea, călătoresc în sfîrșit cu admirație, mai departe, oprindu-mă la acea superbă rîșniță de măcinat cafeaua nemăcinată. Desigur, iată : civilizația, o infinitate de obiecte, măcinarea cafe-

lei, deschiderea cutiei de conserve, extragerea sucului de fructe, tăierea pîinii și a cîrnaților în felii. Discuri, benzi și imagini. Isus te iubește, afirmă un afiș. Doi tineri sînt fericiți pentru că fumează Lord, fumează Le Mans, fumează Kent, fumează Marlboro. Eu nu pot fi fericit deoarece nu fumez. Trei calupuri de untură înaintează în viteză, dar demne, pe cîte două roate dispuse cu pedale. Sînt de diferite dimensiuni, cu aceeași formă dar, de ce să nu recunosc, toate de excelentă calitate. Isus e cu tine. Stînd pe loc, un grup de trei tineri demonstrează sau protestează împotriva a nu știu ce. Protestează prin cele trei panouri. Au și un caiet în care se poate semna. Semnez cu un pseudonim folosit o singură dată, la zece ani, cînd am spart un geam. S-a făcut șase, ora de închidere a magazinelor ; protestatarii își strîng și ei panourile. Protestul s-a terminat ; presupun că va începe mîine la aceeași oră. Și renumitul profesor X ține un curs de la orele 18 la orele 18 și 50. La orele 18 exact pronunță primul cuvînt, la ora 18 și 50 exact ultimul în legătură cu o cunoscută problemă filozofică.

M-a apucat foamea și mă opresc la o tonetă pentru un cîrnat. Las pe tejghea o monedă de cinci. Vînzătoarea e ocupată cu o clientă, dar îmi ia moneda, îmi dă înapoi cîrnatul și restul, ca la o monedă de doi. Îi explic că i-am dat una de cinci. Ea spune că a fost una de doi. Aș putea continua, dar renunț. Sînt fericit, aproape bucuros : iau cartonul cu muștar și celelalte, i-l arunc în brațe și plec rîzînd, înfometat. Da, sînt fericit, am pierdut prima iluzie și am găsit prima asemănare. Cînd călătorești, e foarte important să găsești asemănări, ca să poți face deosebiri. Iată primele observații : aici nu văd nicăieri un coș de gunoi pe stradă, dar strada e curată ; la mine sînt peste tot coșuri de gunoi, iar străzile sînt murdare. Aici lumea e politicoasă pentru a putea fi rece,

la mine lumea e nepoliticoasă pentru a putea fi caldă. Altă deosebire, sau mai curînd o diferenţă : pe aici rulează mult mai multe filme pornografice ca pe la noi. Apoi, oamenii se gîndesc aici la viitor, aşa cum noi ne gîndim la trecut. Multe asemănări însă : femeile au sînii plasaţi exact în acelaşi loc ca la noi, mirosul de urină din pasajele subterane este similar, porumbeii gunguresc şi aici exact ca fie-mea cînd era mai mică. Dar într-un closet public descopăr încă o deosebire : literatura şi arta de pe pereţii closetelor publice sînt de o calitate inferioară celei de la noi. Tot ca pe la noi, bărbaţii trăiesc din ultimele ştiri, iar femeile din ultima modă.

Şi totuşi, mi-e foame. Intru într-un restaurant. Un tip se află singur la o masă. Mă aşez lîngă el. După cîteva minute ne cer permisiunea să se aşeze alţi doi tipi. Eram acum cîţi trebuie. Cel care se afla în partea mea dreaptă a ridicat halba primul, salutîndu-ne. După aceea mi s-a adresat în mod special.

— Scuzaţi-mă domnule, dar am remarcat că atunci cînd aţi ridicat stacana, ţineaţi degetul gros în sus şi cel mic întins. Asta mi-a adus aminte de o întîmplare nostimă al cărei personaj principal am fost eu şi o tînără malaveză, la Singapore.

Şi relată întîmplarea. Ca să-şi întărească spusele, scoase un portofel şi ne arătă o fotografie. Tipul care se afla în stînga mea privi în treacăt imaginea, arătîndu-se în schimb frapat de altceva.

— Scuzaţi domnule, spuse el, aţi primit cumva cadou acest portofel sau l-aţi cumpărat ?

Tipul îl cumpărase. Celălalt îşi păstră însă emoţia.

— Ştiţi, forma acestui portofel şi incrustaţiile lui îmi amintesc de o groaznică poveste în urma căreia mi-a murit cel mai bun prieten la Buenos Aires.

Și istorisi ceva cu adevărat îngrozitor, mărturisind apoi de ce purta părul lung : îi lipsea o ureche, pierdută în acea întîmplare.

— Scuzați-mă domnule, spuse cel din fața mea, v-ați decolorat puțin părul în partea fără ureche ?

Cel întrebat negă.

— Pentru că în fond, dacă părul ar fi ceva mai închis, ați semăna destul de bine cu sora cumnatei mele. A jucat un rol cu totul neintenționat într-o farsă pusă la cale de alții.

Și povesti farsa tragică. A scos apoi pachețelul în care era moțul copilului primului ei născut. Hîrtia era de ziar ; pe ziar am citit numele unui vechi prieten despre care nu mai auzisem nimic de mult.

— Scuzați-mă domnule, am spus, ziarul e din aceeași perioadă cu întîmplarea ?

Nu era.

— Oricum, asta constituie o extraordinară coincidență sau o legătură de destin care-mi scapă.

Le-am relatat istoria mea din Anglia și fiecare a ascultat atent.

— Anglia e o enigmă, într-adevăr, domnule. Cel puțin pentru mine. E mereu deasupra, nu știu cum, spiritul englez e o enigmă.

— Și Germania, spun eu.

— Da, și Germania e o enigmă. E ceva acolo care-mi scapă.

— La fel ca și Argentina.

— Exact, ce lucruri au putut face. Mister, mister după mister.

— Dar Spania !

— Mai ales Spania e o adevărată enigmă. E ceva acolo care scapă, străinilor.

— Pentru mine și Albania e o adevărată enigmă.

— Da, și Albania, două mii cinci sute de ani de existență enigmatică.

— Și Franța !

— Și Franța.

— Dar Suedia ?

— Cum să nu, exact, Suedia și în genere Scandinavia sînt autentice enigme.

— Și Indonezia sau Noua Zeelandă.

— Mister, deplin mister.

— Madagascarul și Somalia.

— Irakul și Insula Paștelui.

— Birmania.

— Etiopia.

— Statele Unite.

— România.

— România ? România nu e o enigmă.

— De ce, întreb eu.

— Pentru că n-o cunosc.

Sînt afectat, le spun că sînt român. Cel din față convine totuși că, să nu se supere ceilalți, și România e un mister. S-a făcut tîrziu, am băut destulă bere și e bine să plecăm fiecare spre treburile noastre urgente, jurîndu-ne că ne vom mai reîntîlni din întîmplare.

E încă devreme, așa că mă îndrept spre piață. Mă opresc pentru un moment de reculegere. Prin această piață au trecut domnii Goethe și Hegel, precum și tovarășii Eugen Barbu, Ovidiu Drimba și Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Pe ziduri nu a rămas nici o urmă din umbrele nimănui, în aer nici un miros. Mă uit în urma mea, încerc să văd ce voi lăsa eu. Ce pot să las este un gînd : mă gîndesc aici că unul dintre locurile în care aș fi vrut să ajung în copilărie era Noua Zeelandă. N-am avut timp pentru o asemenea călătorie. Dar acum îmi vine o idee. Îmi scot cureaua și o fac pachet. Mă duc cu ea la poștă.

Pun o adresă și un nume inventat pe loc și adresa mea exactă de aici. Pachetul se va duce și se va întoarce. Voi avea cel puțin un obiect care a fost pînă acolo. Exaltat de ideea mea, nici nu știu cînd părăsesc celebra piață, deoarece gîndul meu merge mai departe, mi-o ia înainte : nu aș putea rezolva chiar problema propriului meu corp astfel ?

Ceea ce am trăit, compunîndu-mi planul de evaziune către Noua Zeelandă, este greu de descris ; dar incidentul cu blonda și cîinele avea să provoace stări de o intensitate însutită ; numai asistînd participam la el, dacă o intervenție sufletească și chiar fizică în treburile altora se poate numi participare. Acest incident va fi povestit mai tîrziu, ard de nerăbdare s-o fac la locul cel mai potrivit.

Următorul demers într-o asemenea călătorie este vizitarea tuturor străzilor principale. Vremea era destul de propice, destul de asemănătoare cu aceea care a particularizat incidentul cu blonda și cățelul ; ba aș putea spune că nu numai vremea, dar și cadrul natural sau, mai precis, firesc și, de ce nu, chiar cel arhitectural. Mă simt dispus să las baltă ceea ce trebuie să urmeze și să relatez incidentul acesta care s-a consumat în fond ca fapt exterior, ca și cel care urmează să fie povestit, dar a lăsat infinit mai multe urme în viața mea. Dar îl voi povesti mai departe ; de ce să nu-l amîn dacă pot ?

Mergînd în direcția propusă, privesc cu atenție casele și trecătorii. Un fapt cu adevărat bizar mi s-a părut a fi informația potrivit căreia, deși muncesc aici foarte mult, locuitorii cîștigă foarte mult. Toți acești bărbați, toate femeile admirabil îmbrăcate, sînt îmbrăcați așa pentru ochii lumii. Banii pe care ei îi cheltuiesc cu nemiluita li s-au dat în mod special pentru a se vedea că au bani. Toate mașinile, obiectele, casele sînt iluzii, ce

spun iluzii, sînt chiar mistificări, neadevăruri flagrante, milioane și milioane de neadevăruri puse unele lîngă altele, etajate, comprimate, înșirate pentru a mă induce în eroare. Dar eu nu sînt așa de ușor de dus de nas: ce-s prost? Ce, mi-e greu să văd ce se află dincolo de toată această fantastică abundență?

Trebuia să relatez incidentul cu blonda și cu cîinele, m-am luat cu vorba și am uitat. Poate că aș mai avea ceva timp, ceea ce înseamnă că mai pot avea timp și cu altă ocazie. Dacă tot nu l-am relatat pînă acum se poate spune că nu trebuie s-o fac chiar acum. Și totuși, dacă încep? Uite, acum încep să-l relatez. Deci.

Mai bine să-l las, dacă n-am avut timp pînă acum. S-a făcut tîrziu și văd ceva la vreun kilometru de mine, la oarecare depărtare, dar nu prea mare: e ceva care mă face instinctiv să tremur, dar mi-e frică, vreau acasă. Sînt unul dintre cei care vrea să moară acasă. De aceea fac stînga împrejur și mă gîndesc la altceva. Cel mai bine e să mă gîndesc că merg, cum merg: astfel observ că merg ca și această frază, căreia nu-i știu exact cuvîntul după care urmează un punct. Acum știu, dar totuși merg, adică scriu. Și de aceea ajung la ceea ce trebuie: la un punct care ar trebui să urmeze după acest cuvînt. Evident, fac o mică șmecherie și nu pun punctul; dar nu mă pot opri totuși să nu merg, adică să nu scriu. Fără să vreau am pus punct. Ceea ce este ceva. Și în felul acesta m-am îndepărtat de locul care-mi făcuse frică și am ajuns în fața statuii care indica un alt centru al orașului. Cel mai frapant la această statuie ecvestră era în acel moment faptul că era privită în acel moment de un tip foarte comun, care avea în el ceva de malahist. Scriu cuvîntul mai mult pentru el însuși, decît pentru cel pe care vreau să-l indic. Acest cuvînt circulă enorm, dar nimeni n-a avut curajul să-l bage undeva. Aceasta

e soarta unor cuvinte esențiale, să circule clandestin, interlop prin istoria limbii, să fie cîndva uitate sau să fie transformate în contrariul lor, ca eroul necunoscut. Nu mai explic ce înseamnă, toată lumea știe ce înseamnă. Iar posteritatea să-și bată capul, așa cum și noi ne batem capul cu ea.

Cel care avea în el ceva de malahist se depărtase, așa că n-aș putea să spun despre el nimic în plus. De aceea mă așez pe o bancă, obosit oarecum, cu spatele la statuie. Stau pe bancă, mă uit la unele din clădirile din jur. Trece o oră și fac exact același lucru, dar cu mai puțină tragere de inimă. Atunci cînd mai rămîne doar un pic din această tragere, simt că aș vrea să fac ceva, să mă apropii de acești oameni care trec pe alee fără să se uite la mine, să-i fac să cunoască ce am în cap, să-i ajut cu ceva. Dacă i-aș cunoaște numărul de telefon sau dacă aș avea mai mult curaj, aș da telefon sau aș suna eu însumi la ușă, anunțîndu-l pe cel care stă acolo sus, la etajul al noulea, deasupra reclamei luminoase și colorate, că a uitat lumina de la bucătărie aprinsă. Desigur, el mi-ar mulțumi, mi-ar face cunoștință cu admirabila lui soție cu care are o fată și m-ar invita la masă, insistînd pînă dincolo de limitele decenței să rămîn chiar pînă la micul dejun. Asta e : n-am curaj nici cît un pui de curcă.

M-am ridicat destul de scîrbit de mine și am călătorit mai departe. Am trecut glonț pe lîngă catedrală : din cauza declicurilor atîtor aparate de fotografiat îndreptate spre ea, zidurile istorice s-au acoperit cu o mîzgă subțire. Civilizația, reflectez eu, dar imediat îmi spun : și dacă nu era ea ? Așa că intru în marele magazin, în cel mai mare magazin pe care-l găsesc în apropiere pentru că mi-e foame. Cînd intru în el nu mai mi-e foame. Este așa de mare pe dinăuntru încît trebuie să-mi corectez

DISCORDIA CONCORS
FLOR MAJOR
SOLDAT LUCA
STRADA PRINCIPALA
STRADA ALTA
STRADA PORCULUI
CAROL
CALEA

o anumită impresie interioară : am crezut totdeauna că numai bisericile sînt mai mari pe dinăuntru decît pe afară. Magazinul este mare și are tot ce-mi trece prin cap și mai ales tot ce nu mi-a trecut niciodată. Pileli, prafuri și sucuri de fructe și legume, mii de brînze, pești și cărnăraie de tot felul. Sînt aproape convins că trebuie să renunț la spiritul meu polemic. Aici se află tot ce se mănîncă, nu trebuie decît să alegi.

Dar nu, nu se află totul ! îmi spun eu triumfător și mă îndrept spre cea mai drăguță dintre vînzătoarele nu tocmai grase.

— Smac ! Smac aveți ?

Supraveghetoarea zîmbește cum a fost învățată și nu pare a-mi înțelege limba, ceea ce e foarte sigur.

— Smac, smac, insist eu, pe aici nu consumați smac ?

Ea tot nu înțelege, mă invită să aștept cîteva clipe și pleacă după un ajutor lingvistic. Eu iau repede o găină friptă și o cutie specială pentru pus brînză în excursii. Această cutie este specială pentru că în ea se poate pune brînză, iar după consumarea brînzei poate fi adusă acasă înapoi, goală.

Ajuns afară, mă simt dintr-o dată alt om, și știu de ce. Acum am în mînă o pungă de plastic care pretinde schimbarea personalității. Sînt un om care a ieșit în oraș, a cumpărat ceva și pentru că a cumpărat are o anumită viziune asupra lumii și un scop al vieții. În funcție de noua mea viziune asupra lumii, privesc altfel obiectele înconjurătoare. Încep să mă grăbesc, pasul are în el ceva sigur, fac tot ce este cu putință pentru a ilustra corect legile teleologiei. Într-un pasaj, reținem doar un tip cu două cartoane pe el și o cutie de conserve cu o găurică în mînă. Cine citește ce scrie pe cele două cartoane, sau numai pe unul sau pe jumătate din oricare, află care este rostul găuricii : prin ea se pot introduce bani pentru

ajutorarea unor copii înfometați dintr-o anumită parte a lumii. Tipul cu cartoanele zornăie cele cîteva monezi din cutie : cam cît să cumpere trei chifle, apreciez eu. Mă învîrtesc prin oraș, și vin special peste șase ore, înapoi, scutindu-mă de a mai explica ce am făcut în acest timp. Tipul este tot acolo și zornăie cutia în care se află monezi cam cît pentru o pîine și o cutie ieftină de pește. Tipul e solid ; mă gîndesc la ceea ce făcuse el înainte de a sta acolo și mă gîndesc în mod involuntar că lucrînd în aceste șase ore undeva, ar fi adunat bani pentru cinci găini și zece pîini. Dar această reflecție e evident trecătoare și de o calitate îndoielnică. Ajung totuși acasă cu urmele ei și mănînc găina, sughițînd.

Mă așez apoi cu burta-n sus și mă uit în tavan. Mai precis mă uit dar nu văd, pentru că ascult zgomotul ploii ; apoi caut să desprind zgomotul ploii din zgomotul mașinilor. Fac acest ultim lucru, pentru că de fapt deja mă gîndesc acasă. Stau aici și mă gîndesc acasă ; e ciudat. Altădată ședeam acasă și mă gîndeam aici. Dacă mă concentrez puțin, îmi dau seama că uneori mă gîndesc la viața fără de moarte și la tinerețea fără bătrînețe. De abia aștept să văd dacă și atunci va fi invers. Pînă una-alta, mă-ntorc cu burta-n jos și mă gîndesc că poate apa care curge se îndreaptă către apa pe care-o caut. Dacă m-aș transforma într-o picătură ? Cum m-aș putea transforma într-o picătură, dacă nu sînt ? Hai mai bine să mă întorc pe partea dreaptă și să aud sforăitul vecinului din dreapta, care sforăie lung. El sforăie cu un timbru metalic. Mai bine să mă uit la ceas : încă zece secunde. Opt secunde. În acest timp nu știu cine ar fi bătut recordul mondial la ceva și ar mai fi avut timp să se și aplaude. Mă-ntorc pe partea stîngă, pe partea inimii, care uneori mă doare, acum fiind o excepție. Îmi ascult inima prin cot și îmi spun : melancolia.

Mai trece un timp în care sînt melancolic, apoi nu mai sînt. Motive se găsesc destule și de obicei unul dintre ele pare în momentul respectiv cel mai important.

Nu știu alții cum sînt, dar pe mine călătoriile mă constipă. N-am mai ieșit de trei zile afară. Acum însă ies. Vreau să spun că a ieșit. Eliberat din interior, mă simt acum deja nu alt om, dar o altă ipostază din aceeași personalitate complexă pe care mi-am recunoscut-o totdeauna și mi-am apreciat-o. Cît ai zice pește, sînt îmbrăcat. Pe o asemenea vreme și cu o asemenea psihologie nu se stă în cameră.

Nici nu pornesc bine la drum, că și observ culoarea cerului de azi, după ploaie. O culoare cu totul deosebită : el e albastru. Cum să explic ? El reprezintă un albastru cu totul deosebit. Sper că sînt pe punctul de a fi înțeles : cerul, privit în sine, cu mîinile la ochi, fără, printre degete, e albastru cum nu l-am mai văzut niciodată. Și nu e albastru așa cum apare uneori noaptea sau dimineața sau după coborîtul soarelui, ci exact ca acum, așa cum nu l-am mai văzut niciodată. Cu această impresie unică am pornit mai departe. Am luat-o întîi la dreapta, apoi la stînga și am ținut-o tot așa, pînă am ajuns unde trebuia să ajung, la o scurtătură. În loc s-o iau pe unde indică indicatorul, o tai pe unde cred eu că-i o scurtătură ca să ajung undeva. Merg ce merg și strada dă într-o curte. Mă întorc, merg ce merg, dar ca să scurtez drumul pînă la punctul de la care am scurtat-o mai înainte, o iau pe-o scurtătură, din nou deviez și așa mai departe, astfel că ajung aproape de locul plecării și pornesc voios la drum. În felul acesta cîștig foarte mult timp pentru a-mi crea un nou trecut. Cum însă această situație nu poate fi la nesfîrșit prelungită, am ajuns la gară și am luat un bilet pentru orașul cel mai apropiat, a cărui semnificație istorică a fost bine subliniată de-a lungul

istoriei. Compartimentul este gol, dacă fac excepție de o femeie grasă, dar frumoasă, enormă, dar nu diformă. Sau mai exact : o femeie frumoasă, dar grasă, nu diformă dar enormă. Cine poate face însă abstracție de o femeie frumoasă dar diformă, grasă dar enormă ? Adică diformă dar grasă, enormă dar frumoasă, ceea ce înseamnă fără doar și poate grasă, dar enormă, frumoasă diformă ? Iar afară de aceasta, ea se află pe banca de vizavi, între două vîrste, și citește cu glas tare un roman medical. Îi pute gura foarte precis ; aerul din jur este foarte împuțit, chiar și cînd a silabisit cuvintele „vîntul nu mai bătea." Îi ofer o banană superbă, semănînd, normal, cu un cotolan sau cu un castravete. Cucoana este puțin mirată, dar, la insistențele mele, ia banana și o mănîncă. Ignor reacțiile produse în capul ei mare de vacă, dar toată atenția se concentrează asupra mea. Nu știu ce să fac : ea nu mai citește, aerul nu mai miroase, și atunci scot o cutie de brînză puturoasă franțuzească de la noi, și mănînc puțin.

Dar ea nu se sinchisește. Doamnă, vă rog să mă credeți că v-am dat banana din motive pur personale ! Dacă încercați să citiți ceva în ochii mei, mai bine dați-mi banana înapoi, în orice stare s-ar afla ea ! Pentru orice eventualitate, îmi trag perdeaua pe ochi și aștept. Aștept mult ; cînd nu mai aștept, sînt singur în compartiment. Singur cu un alt călător specialist în probleme economice. Fără să-l întreb ceva, mă informează asupra nivelului de viață al locuitorilor din orașul pe care tocmai l-am depășit. Diferențele, sau cel puțin unele dintre ele, continuă să fie destul de mari. Un chelner, bunăoară, nu cîștigă pe aici cît un medic ginecolog.

Dar am fost nevoit să merg mai departe și de aceea am coborît la prima stație. Din gară am pornit-o cu o siguranță incredibilă prin străzile pe care nu le cunoș-

team. E de înțeles de ce : totdeauna am mers cu plăcere și încredere prin labirint. Nu știu unde merg, dar știu cu siguranță că merg. Cînd obosesc și mă enervez mă apuc să rîd și iarăși știu de ce : pentru că rătăcesc printr-un labirint, iar rătăcirea e o amînare. E forma mea de luptă prin aceste locuri : nu mi-e teamă să mă păcălesc.

Dar merg mai departe. Cînd spun că merg mai departe, vreau să spun că povestesc mai departe, nu că-mi port picioarele sau că mă poartă ceva ca un vehicul. E ușor de înțeles ce vreau să spun ; dar nimic nu mă împiedică să spun că merg mai departe și de fapt chiar mă deplasez, fără să scriu un singur rînd. Sînt și așa de înțeles, e totuna, așa că merg mai departe.

Și ce sentimente mă încercau acum, în acest oraș istoric ? Aceleași ca aiurea. Acel colț de clădire, acea încrucișare de străzi, acea piatră puțin ridicată, acea fisură vor rămîne în urmă, în dreapta, nu le voi mai vedea după ce voi trece de ele, le voi mai vedea poate mîine și cîndva niciodată, iar mîine voi mai vedea obiecte și oameni pe care nu-i voi mai revedea niciodată, și într-o zi nu-mi voi mai revedea casa, cărțile, copiii pentru că din ziua următoare mă vor vedea numai alții care nu mă vor mai revedea niciodată.

Cum aș putea să scap de aceste gînduri ? N-ar fi mai bine dacă în loc de alte chestii mi s-ar băga în cap cu biciul, lanseta și lanțurile că trebuie să cred în propria mea imortalitate, care e și nemurirea ideii ? Iată că am scăpat de aceste gînduri gîndindu-le și răzgîndindu-le.

Tot înaintînd prin orașul istoric, ajung la șantierul a ceva viitor. Băgat pînă la genunchi în noroi, un bărbat curăță un uriaș burghiu. Asta la vreo zece metri adîncime. Alții ca el sînt și mai jos, la vreo douăzeci și cinci. Pe capela de protecție sînt desenate secera și ciocanul.

El este de loc din bazinul Mării Mediterane. Ajută-te ajutînd. Distruge distrugîndu-te. Muncitorul contribuie la edificarea unui edificiu dintr-un oraș celebru prin luxul său. Socoteala este grandioasă ; trăind în condiții din ce în ce mai perfecționate și mai bune, capitaliștii vor fi din ce în ce mai fragili, mai decăzuți moral și fizic, vor înota în perversiune și indolență, iar cei tari și săraci, învățați cu toate vicisitudinile vieții, vor veni și vor învinge. Așa s-a întîmplat cu toate imperiile. Îl salut pe cel din noroi, și el îmi răspunde. Pe curînd, îi strig, la bună vedere, peste două-trei sute de ani !

Cel mai greu într-un oraș istoric e să găsești subiecte și obiecte pe care să le alegi. Ce poți să faci aici, unde totul e istoric ? Dar nu pot pleca așa și nu-mi pot lăsa narațiunea așa, fără să-i dau o greutate. Ca să-i dau o oarecare greutate ar trebui să caut lucrurile și situațiile eterne sau eternizate și să vorbesc despre ele, chiar dacă și tocmai pentru că alții au făcut-o înaintea mea.

Privesc în jur și nu le văd. În sfîrșit, pun ochii pe o fabrică de ciocolată. Ciocolata n-a fost cunoscută pe vremuri dar, în fond, eu nu scriu pentru cititorii contemporani lui Miron Costin și, de altfel, ciocolata a intrat definitiv în conștiința omenirii, atît a omenirii care o vinde cît și a celei care o plătește. Iată această clădire nouă, care e prezentul ciocolatei și iată lîngă ea pe cea veche reprezentînd trecutul. Să privim cu atenție aceste cariatide : cîtă rușine nu sprijină ele și cîtă nefericire n-au produs ! Copii săraci ai căror părinți n-au avut bani pentru ciocolată, negri biciuiți pe plantații, greve, dividende, ambalaje, fete duse de nas pînă la a-și vinde fecioria pentru că n-au putut rezista tentației ciocolatei, războaie monopoliste, inflație și deflație ! Mă apropii, pipăi piatra roasă, care formează temelia clădirii mai vechi, apoi aluminiul celeilalte și citesc tabla cu firma :

nu era o fabrică de ciocolată, ci un centru de mobilă. Îmi revin rapid din decepţie. Ce-are a face ! Lemnul şi mobila separă omenirea în bogaţi şi săraci. Da, să privim cu atenţie aceste cariatide. Cîtă ruşine nu sprijină ele şi pe cîte nelegiuiri nu se sprijină la rîndu-le ! Copii de ţărani săraci nevoiţi să plece în pădurea întunecoasă ca muncitori forestieri şi să moară acolo din cauza lipsei celor mai elementare norme de protecţia muncii, indieni biciuiţi în păduri de mahon, şi abanos, palisandru, acţiuni, procente, revolte, Taylor, lacuri şi vopsele, fete duse de nas pînă la a-şi pierde fecioria pentru că n-au putut rezista farmecului unui interior luxos în care au intrat prima oară, războaie monopoliste, despăduriri masive, schimbarea catastrofală a mediului înconjurător. Dar acest trotuar şi această biserică ? această lampă şi acest pantof pe care-l port eu însumi ? N-ar fi mai bine să mă dezbrac în pielea goală şi să arunc boarfele pentru a îndepărta infamia istorică a nedreptăţii, să caut numai locuri unde nu se găsesc produse prelucrate ? Caut totuşi în jur şi încep să mă deschei la pantaloni. Curînd, un subţire fir trece de-a curmezişul acestui trotuar infam, dar mă opresc prea tîrziu. Dacă acest semn al dispreţului, pe care nu-l mai puteam purta în mine, va fi antrenat prin forţa legilor naturii pînă la apa pe care-o caut ? Ideea aceasta mă paralizează : caut cîteva argumente, pe care le găsesc şi mă liniştesc. Peste cîţiva paşi descopăr că între cele două clădiri nu există o legătură. Clădirea cea nouă este a unei tipografii. Tipografia, această colosală maşină infamă contemporană de răspîndit otrava ideologică în această lume ! Cîte fete nu şi-au pierdut fecioria din cauza ilustraţiilor din cărţi şi reviste pornografice, mai devreme decît este normal ! Şi ce păduri au fost devastate pentru hîrtia care suportă aceste umilinţe

spirituale ! Și reclamele de ciocolată și mobilă din paginile tipărite !

Mă opresc înfierbîntat și furios. Apoi fierbințeala ia locul furiei și invers, gîndindu-mă la ce a fost înainte, în locul acestei noi uzine de minciuni. Da, ce putea să fie ? Imaginația lucrează, furia crește. S-a lăsat însă noaptea, și mă reîntorc, văzînd deja în locul clădirii o ruină ce va fi ștearsă de pe fața pămîntului pentru a face loc unei alte clădiri, mai bune, mai drepte, mai elevate către cer.

Acum, în noaptea aceasta cerul are o culoare cu totul deosebită. Ce culoare ? Îmi este ușor s-o precizez : o culoare cum n-am mai văzut niciodată pînă acum pe cer.

Sentimentele intense m-au obosit puțin. Este de altfel înăbușitor de cald. Teii și platanii miroseau a transpirație încă înainte de a trece eu pe sub ei, astfel că acum cînd trec, sînt obligat să le suport atît mirosul proaspăt cît și pe cel deja alterat. Capul mă doare pe dinăuntru ; pe afară mă mănîncă. Îmi car picioarele pe rînd, simțindu-le pe rînd. Pe o placă aurită, într-o vitrină cu mult aur citesc : „Se caută vînzătoare". În fața gării mai mulți tipi, pe-o bancă. N-am ce face pînă la venirea trenului și mă duc lîngă ei. Iată-i : au lucrat pe brînci pînă la lăsarea serii, cînd au tras pe gît cîte o sticlă de bere, stomacul cam gol a reacționat prompt. Merg toți patru abrutizați, veseli, tîmpiți către oficiul telefonic din gară. Aici vor chema un sat din celălalt capăt al Europei, vor vorbi cu mamele și cu nepoții, cu nevestele și copiii. Ies veseli din cabină și dau banii cîștigați în ultima zi. Merită cu adevărat să vii pînă aici ca să faci treaba asta ! Cum ți-ai dovedi sentimentele și interesul pe loc, dacă nu prin certuri și ciocăneli ?

Pradă acestor gînduri, m-am urcat în trenul gol pe jumătate. Trenul este gol pe jumătate, partea plină fiind plină datorită faptului că mulţi cetăţeni ai acestei localităţi lucrează în localitatea de unde am venit şi invers. Am notat şi această constatare în carnetul meu interior cu gîndul s-o trec aici ; mi-era însă teamă să nu pierd carnetul, cum mi s-a mai întîmplat de cîteva ori şi, de aceea, ţinîndu-l bine, nici nu ştiu cînd am început iar să meditez. Motivul l-a constituit poate apariţia unui nor pe orizontul luminat încă.

Mă gîndeam aşadar tocmai la libertatea norilor de a se destrăma fără voia lor prin vîntul puternic şi la voinţa extraordinară a picăturilor de ploaie de a cădea cu ajutorul gravitaţiei, mă mai gîndeam la o serie întreagă de lucruri oarecum mai deosebite, cînd am fost trezit din toropeală de apariţia unui frate. Eu am nişte vecini : sentimentele de vecinătate sînt şi sentimente frăţeşti. Fratele în cauză era mare şi puternic, mirosind integral a meclem picurat pe tablă încinsă şi a scuipat de gură nespălată decît de cuvintele guturale adresate. Era de mirare ! Pentru că nu avea nici o urmă de scuipat pe el, iar de scuipat scuipa pe jos, trezind uimirea jumătăţii pline a vagonului. La coborîre, pentru a fi mai aproape de mine, împingea cu umărul stîng şi dădea cu mîna la o parte tot ce întîlnea. Se deplasa cu o uşurinţă pe care n-am putut-o deprinde niciodată. Se ţinea după mine ca un frate mai mare şi mai tînăr ; era vîntul şi gravitatea mea. Am încercat să scap cotind-o, răsucindu-mă, degeaba. Fără să mă uit dacă e în spatele meu, am intrat într-un closet, m-am încuiat înăuntru şi am tras apa peste mine.

Desigur, era prea tîrziu ; ajuns acasă, l-am găsit făcînd o mîncare, pe care o încerca din cînd în cînd scuipînd în ea pentru a controla reacţia datorată contactului.

A mîncat singur tot ce făcuse, m-a obligat să mănînc ce mai rămăsese. Cînd nu mai fu nimic în casă de mîncat, îmi luă pantofii și paltonul, se îndreptă neașteptat spre ușă, spunînd să-l aștept cînd va veni. Mai adăugă că era la curent cu problemele mele, pe care le socotea principial juste. Apoi a plecat, trîntind ușa de cîteva ori, pînă se dărîmă o bucăţică din tavan.

Peste o oră încă zîmbeam prietenos către ușă. Apoi mi-am dat seama că așteptam. Niciodată n-am știut ce trebuie făcut cînd aștepți. Să aștepți pe loc, să aștepți mergînd? Să aștepți făcînd altceva? Cred că ultima soluţie este cea mai potrivită.

Stau întins în pat clarificîndu-mi această soluţie și aud îndeosebi cu urechea stîngă duduitul mașinii de ocazie cumpărată de un tînăr grec; în străinătate, compatriotismul e în floare și un alt tînăr grec, dar mai în vîrstă decît primul îl ajută să lucreze și să vorbească tare. Cu urechea dreaptă prind mai bine zgomotul tingirilor manipulate de un simpatic ghanez plin de bube. De dedesubt se înalţă vîjîitul fierăstrăului electric al tîmplarului rudă cu proprietăreasa; de deasupra coboară tunetele televizorului și scîrţîitul patului inginerului bulgar căruia i-a venit de curînd nevasta în vizită. Din spate răzbat prin peretele de mucava pîrîiturile tranzistorului sucit tenace de arabul din Izrael care vrea să știe exact zi și noapte care este evoluţia conflictului palestinian.

Desigur, arabul învaţă electronica și n-are bani; de aceea lucrează pe unde poate pentru a se întreţine. Dar cu fetele cum o duce? Cu fetele n-o duce în nici un fel. Nu e timp pentru așa ceva: timpul înseamnă bani. Întîmplător aflu că asemenea probleme se pot rezolva înlocuindu-le: nigerianul îi rezolvă problemele lui și el pe ale nigerianului. Economiile sînt duble. Din faţă însă,

prin celălalt perete de mucava pătrund pînă la mine gîfîiturile mexicanului german cu bunici la Păuliș și guițatul tovarășei sale cam spălăcite. Este exact ce trebuie ca să-mi pierd șirul ideilor și să nu mă mai pot concentra asupra sensului pe care Mattew Hodgart, profesorul de la Sussex îl dă satirei în capitolul A g r e s i u n e a r i t u a l i z a t ă din S a t i r a, carte publicată de World University Library. Dau drumul propriului tranzistor la maximum, dar îl opresc peste un minut. A început corul sublim al clopotelor care anunță că prin voia domnului am mai apucat încă o oră din viață.

Și o nouă oră începe, întrebîndu-mă odată cu începutul: cine-o fi cel care pune frîna aceea stridentă, de-mi rupe urechile, ce vîrstă o avea manipulantul care a oprit cu așa scrîșnet tramvaiul și în ce direcție merge acesta, sînt grași sau slabi cei care au ieșit din bomba de lîngă mine și urlă ca la noi la nuntă? Meditez mult la toate acestea; meditez pînă ce nu se mai aude nimic și mă pot apuca să dorm. Mîine am multă treabă și trebuie să fiu odihnit, în deplinătatea forțelor fizice, spirituale și afective, căci mi-am propus să tai în continuare frunză la cîini în partea de sud a țării.

Tocmai cînd mă gîndeam mai intens la toate acestea spunîndu-mi cu un ton de poruncă: adormi! a sunat soneria.

Nu-mi vine să cred. Nu am prieteni pe aici, poate sînt prietenii vecinilor. Nu răspund, soneria reîncepe să sune. Răspund și deschid. În cameră intră o domnișoară puțin cam osoasă, cu sînii neverosimil de puțin dezvoltați, dacă țineam seama de nivelul realităților locale. După ce intră mă întreabă de Samurakis și nu mai știu cum. Abia acum îmi dau seama că tipa îl caută pe chiriașul anterior camerei. Îi explic situația și pare foarte dezamăgită. Vrea să plece și, pentru a fi amabil, îi pro-

pun să întrebe vecinii asupra fostului locatar. Din fericire, așa cum s-ar zice, din nefericire, nici unul nu răspunde. Atunci tipa îmi propune la rîndu-i să aștepte la mine pînă apare vreunul. Cum tot sînt într-o pauză intelectuală, chestia nu mă deranjează prea tare. Am vodcă autentică, îi dau vodcă. În cinci minute mi-a stors sticla. Apoi începe să facă urît și să se dea la mine.

— Hai sictir, ripostez, l-ai citit pe Radu Tudoran!

Tipa nu înțelege partea ultimă a replicii, dar se pare că a înțeles-o pe prima.

Cum să spun? Printr-o serie de indicii sau de sugestii, dacă le iau invers, ajung la concluzia că fata este băiat din toate punctele de vedere. Cînd am fost pe deplin convins, l-am întors (era să zic am întors-o) binișor cu spatele și i-am dat un șut în șezut că s-a dus exact spre ușă. Ușa se deschidea însă spre interior; tot din păcate, chestia cu șutul în acea parte pe care mi-am îngăduit libertatea de a o numi puțin idilic, s-a dovedit a fi bazată pe o apreciere greșită a condițiilor reale. Tipului i-a plăcut. Atunci am deschis întîi ușa și pe urmă l-am apucat de mînă, mai precis i-am sucit-o violent. Din păcate, i-a plăcut și asta. L-am dat afară apucîndu-l de păr. Să mai precizez că i-a plăcut și așa?

S-a dus însă, împins pe scări puțin mai mult, numai atît cît era necesar pentru a fi o vreme de-a berbeleacul. Asta nu pentru că mi-ar displace în mod îngust și burghez-creștin chestiile astea; dar nu vreau să fiu deranjat atunci cînd aștept. Pentru că eu așteptam, înainte de a mă hotărî să adorm. Și pe urmă, la drept vorbind, ce rost aveau toate acestea? Ce plăcere pot avea unii, dînd din lac în puț?

Mă culc, în sfîrșit. Mă culc în pat și înainte de a adormi, mă gîndesc acasă. O, voi, de-acasă, rude, prieteni și dușmani, dac-ați ști cîte crize de isterie am făcut gîn-

dindu-mă la voi ! Cît am plîns singur, între pereţii unei camere ireproșabile din punct de vedere higienic, în coridorul unei biblioteci sau mergînd pe stradă ! O, vă mulţumesc că m-aţi lăsat să plec pentru a vă iubi și așa !

Apoi gîndurile mi se îndreaptă firesc spre orașele dragi. Mi-au plăcut cîteva nume de orașe : Flensburg, Tombuctu, Valparaiso, Bangok. De aceea am și fost adesea prin ele, multe din aventurile mele s-au consumat în decorul lor. Le-am vizitat cel mai adesea în zilele ploioase de iarnă. Iată, Tombuctu, sau nu, mai bine Flensburg : merg pe una din străzile lui al cărui nume nu l-am știut niciodată deși o cunosc foarte bine, ies din ea și o iau pe Bulevardul Magheru ca și cum aș veni dinspre Bulevardul Bălcescu, trec de Romană, las în urmă bulevardul Ana Ipătescu și Piaţa Victoriei, o parte din Bulevardul 1 Mai, o iau la dreapta și ajung acasă. Îmi deschide fie-mea mai mare, care e fericită. Îmi arată carnetul de note în care, alături de șirul de zece, a apărut primul ei opt. Pe fereastră se văd clădirile mai înalte din Bangok, adorm.

Într-una din zilele următoare, șoseaua urca ce urca, apoi cobora, normal. Aflat în punctul ei cel mai înalt, m-am oprit. Automobilele vîjiiau pe lîngă mine în ambele sensuri. Imbecilii, mi-am spus, și după un timp am repetat ce-am spus mai înainte. Un principiu moral care trebuie să conducă pe oricine în călătorie, ce spun moral, ba chiar psihologic, este să-ţi formezi o părere dintre cele mai proaste despre cei care deţin vreo superioritate oarecare faţă de tine. Astfel, dacă mergi pe jos, iar alţii în automobile, compătimește-i pe imbecilii din mașini pentru că în goana lor bezmetică se lipsesc de micile plăceri esenţiale ale drumului, pentru a se opri doar la aspectele stereotipe, indicate de ghiduri și de alte asemenea mistificări ; dacă altul are mai mulţi bani decît

tine, imbecilul nu va simți niciodată bucuriile vieții simple, a căutării camerelor ieftine și a birturilor în care se îmbulzește o lume pitorească și sociabilă ; dacă imbecilul e orb sau olog, merită să fie compătimit pentru incapacitatea sa de receptare totală a realității înconjurătoare. Am luat-o de-acurmezișul șoselii și am coborît pe scurtătură : iarăși, un avantaj pe care automobilele nu și-l puteau permite decît în filmele cu accidente de circulație și asasinate.

Și pe o piatră, am respirat adînc și liniștit o parte din aerul care se afla între mine și priveliștea din față.

Era cu adevărat o minunăție, pe care n-o pot exprima în cuvinte. O capodoperă de măreție sigură și liniștită. N-o pot descrie, dar pot oferi o sugestie : există la muzeul din Stuttgart un tablou de Adolf Friedrich Harper (1725—1806) intitulat S ü d l i c h e I d e a l l a n d s c h a f t (1777) ; se mai apropia fără doar și poate de peisajele italiene din jurul anului 1824 ale lui Théodore Lancelot, comte de Turpin de Crissé, concentrări de pitoresc și de idealitate meridională, sursă de sugestii și de identificări. Astfel, dealul din stînga cu panta verde era extras din B ă t ă t o r i i d e g r î u de Niccolò dell Abbate, iar cel din mijloc, strania colină centrală din L e g e n d a a d e v ă r a t e i c r u c i, și anume din episodul reginei din Saba, frescă de Piero della Francesca ; în dreapta, cîteva stînci înclinate tot către dreapta, erau din T e b a i d a lui Gherardo Starnina. Un copac din stînga domina în M u n t e l e S a i n t e - V i c t o i r e de Cézanne ; pîlcul de copaci nu se deosebea de cel din C ă r a r e a lui Spencer, iar cel conic din dreapta era exact cel din H o l d e l e c o a p t e al lui Van Gogh, aflat la Gallery Tate din Londra ; un alt copac, imita copacul central din P ă d u r e a lui Ruysdael. O pînză de apă era aceea din T i b r u l p e s t e R o m a al lui Claude Lorrain, iar

cîteva dune de nisip se încolăceau ca valurile mării din Scylla schimbată în monstru, creaţie a lui Isac Briot. Cerul din Peisajul olandez al lui Jongkind era garnisit cu trei nori identici celor din Les Marches de l'Été, una dintre capodoperele lui Magritte.

Am rămas pierdut în faţa acestui cadru care, e o mare pierdere, a scăpat lui Vasile Alecsandri, singurul capabil să-i prindă culoarea şi sufletul; mai obosit, sau mai împovărat, am început apoi să cobor.

Se spune că o priveliște frumoasă înalţă sufletul; poate că aşa este, dar nu pentru toată lumea. O priveliște frumoasă mai şi leagă sufletul, care încearcă zadarnic să mai iasă din captivitate fără ajutorul unui alt peisaj. Omul care trăieşte un asemenea cadru, nu-şi consumă sentimentele, ci le descoperă şi le creează, astfel că atunci cînd trupul nu-l mai sprijină, el se încovoaie sub greutatea acestor sentimente pe care pînă atunci nu fusese obligat să le poarte.

Abia ajuns jos, în şosea, mi-am îndreptat cum am putut spinarea, şi am făcut cîteva mişcări de înviorare. Am luat-o spre dreapta, dar după zece metri m-am oprit: o luasem oare bine? Un alt principiu care m-a condus în existenţa de călător a fost acela că pe drum omul trebuie să tindă totdeauna către sudul însorit. Nu era nici un copac cu muşchi, care să-mi indice nordul, dar m-am descurcat, analizînd proveniența maşinilor care alergau într-un sens şi altul pe şosea: aşa cum nordicul are fascinaţia sudului, tot aşa meridionalul tinde către nord. Ştiu asta din vremea romanticilor şi chiar a celor care i-au anticipat.

Peste zece minute ştiam în ce parte trebuia să merg: era toamnă şi nordicii se reîntorceau în nord, iar ceilalţi de unde plecaseră. Mergeam voios, salutînd arborii, flo-

rile și casele care erau cu fiece pas mai luminoase. Mă înfundam literalmente în sud, potrivindu-mi pașii după catrenul dedicat unui artist nordic de Goethe, în traducerea lui Lucian Blaga :

Schiță este tot ce fac,
Schiță e, oricît asud,
Între timp mă pregătesc
De-o călătorie-n sud.

Îmi potriveam pașii după ritmul catrenului : silabă, vers. Cine m-a privit, și s-au găsit probabil dintre aceștia, mi-a bănuit vreo deficiență fizică ? Puțin îmi pasă ! Nici unul dintre imbecilii care și-au imaginat deficiențele mele nu știa nimic despre ritmul meu interior. Gîndindu-mă că, totuși, cine ar urmări repetiția catrenului ar descoperi și repetiția unor cicluri intime, m-am hotărît să-mi schimb modelul de înaintare. Noul cod a fost eminescian :

Nu e păcat,
ca să se lepede,
clipa cea repede,
ce ni s-a dat ?

Semnul întrebării mă prindea nemișcat, cu stîngul în aer ; făceam o pauză de un pas, și în repetiția următoare eram cu piciorul drept în aer ; n-am perseverat în această alternativă și am dat ordini diferite repetițiilor pentru o perfectă inducere în eroare. Pentru orice eventualitate, am schimbat din nou modelul înaintării și limba, recurgînd la versul 701 și cele ce urmează din poemul Il Mezzogiorno de Parini :

Ne senza i miei precetti, e senza scorta
Inerudito andrai, Signor, qualora
Il perverso destin dal fianco amato
T'allontani a la mensa. Avvien sovente
Che un Grande illustre or l'alpi or l'oceano

Următoarele versuri nu mi le mai aminteam; îmi lipsea un punct pentru respirație; am considerat de aceea textul drept o temă care mi-a permis variațiuni, completări, prelungiri. Mergeam într-un picior, săream cu amîndouă odată; am folosit fuga, marșul, pasul ștrengarului și al piticului. Mintea îmi funcționa în regim maxim, excitată, treceam în mare viteză și fără grijă de a mai vedea ceva, și în această stare am ajuns la un moment dat într-un loc care m-a obligat să mă opresc.

Șoseaua nu-și schimba direcția, dar se bifurca. Același asfalt se întindea cu aceleași dimensiuni, aceeași lățime înainte, dar în două șosele dezvoltate spre dreapta și stînga, pierzîndu-se șerpuit printre colinele verzi.

Am rămas locului năucit.

După trei ore nu găsisem încă nici un argument pentru una din șosele.

În asemenea situații e bine să nu greșești.

Singura soluție era să întreb pe cineva unde ducea fiecare dintre drumuri.

Dar, dacă, din diferite motive, care nu erau ale mele, eram informat eronat.

Informația eronată putea fi a unui răuvoitor, a unui interesat sau a unui ignorant.

Cel mai bine era să mă informez eu singur. De aceea, am făcut calea-ntoarsă. După un număr egal de ore cu cel pe care-l folosisem pentru a ajunge la bifurcătură, luînd-o pe scurtături, mă aflam din nou în oraș. Eram destul de obosit, nu mîncasem; am făcut ce era de cu-

viință, și a doua zi, mă aflam la biblioteca națională a orașului.

Folosind excelentele fișiere tematice, am găsit ce-mi trebuia: lucrarea Homo viator in bivio. Studien zur Bildlichkeit des Weges datorată lui Wolfgang Harms, prima și ultima ediție fiind tipărită la Wilhelm Fink Verlag din München, în 1970.

Lucrarea era împrumutată de trei luni unui cititor care voia s-o copieze, în vederea obținerii titlului de doctor în științe filologice. Așteptînd cartea, în următoarele săptămîni am citit o serie de cărți despre călătorii și chiar călătorii. Printre acestea, de un real interes mi s-au părut următoarele cărora le dau titlurile traduse, pentru ușurarea informării bibliografilor și editorilor mei: Cea mai bună apărare și cea mai bună armă împotriva hoților și tîlharilor în casă și în călătorii (Anonim, Tübingen, 1829), Legenda evreului rătăcitor de George K. Anderson (Brown University Press, 1965), Insula poetică de Horst Brunner (J. B. Metzlersche Verlagbuchandlung, Stuttgart 1967), Pornotopia de Edgar Mertner (Frankfurt am Main, Bonn, Athenäum Verlag 1970), precum și un dicționar spaniol de neologisme din secolul XVIII. Peste două săptămîni am primit și Lumea tăcerii, de Max Picard, carte cerută cu împrumut de la o altă bibliotecă; nu era exact cartea pe care o solicitasem, pentru că practic aveam nevoie de Elocvența tăcerii, datorată lui J. Debu-Bridel, dar mi-am putut forma o impresie asupra problemei și după această lucrare.

Există un drum al meu, pentru călătoriile cele mai frumoase: biblioteca. Pun mîna pe un catalog sau deschid un fișier și plec, luîndu-mi puține lucruri cu mine. Trec în goană peste Dissertatio sistens apo-

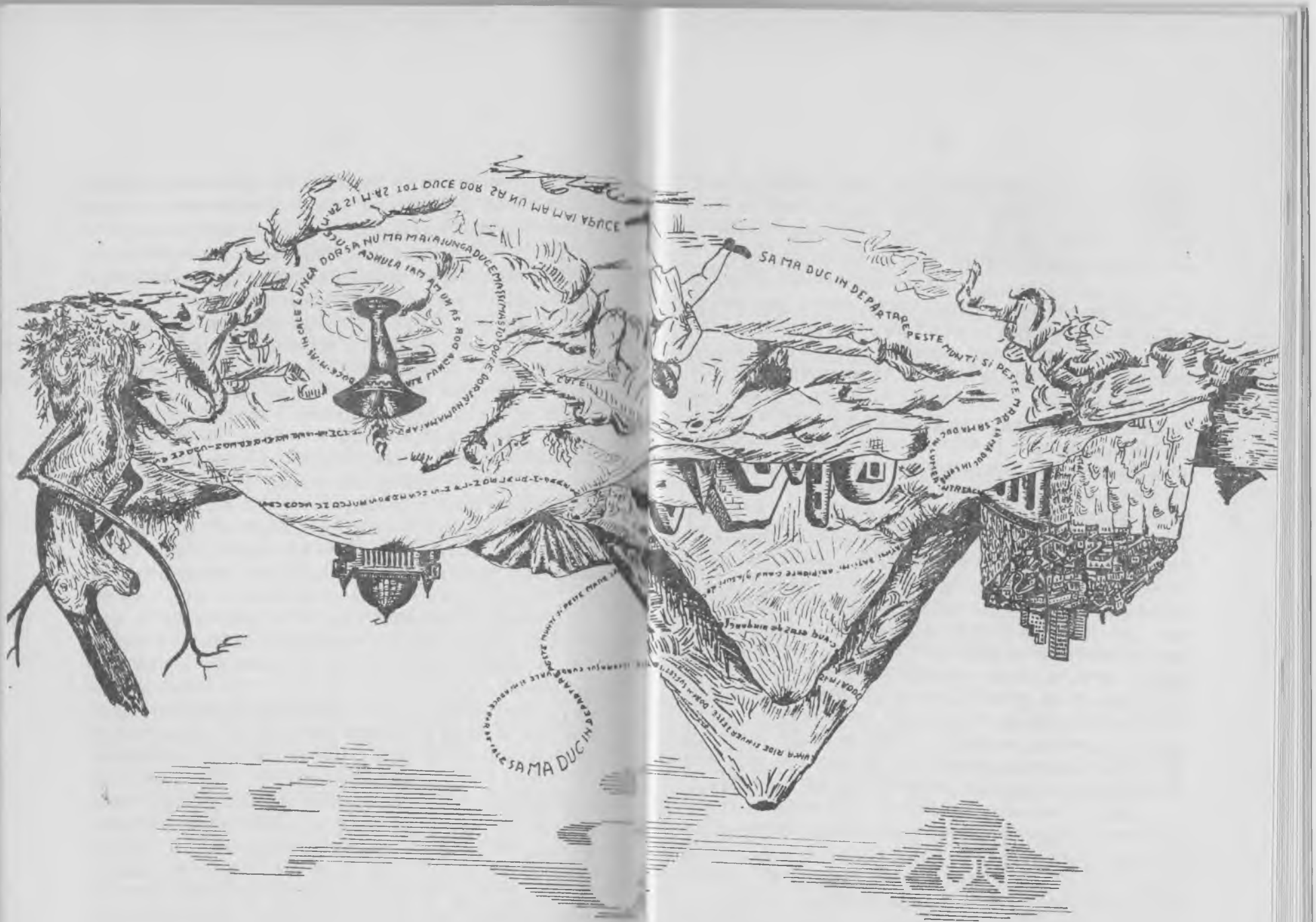
SA MA DUC IN DEPARTARE PESTE MUNTI SI PESTE MARE
SA MA DUC IN DEPARTARE PESTE MUNTI SI PESTE MARE

plexia exstinctum ab haemorrohoidum inconsulta suppresione de Georg Ephr. Schmid, tipărită la Altdorf în 1723 și, de ce să n-o recunosc ? în același mod peste Dissertatio de canitie praematura de Johann Gottfried Schmid, tipărită de data aceasta la Michael Alberti, șase ani mai tîrziu. M-am întors puțin înapoi constatînd existența unui Répertoire de peintures grecques et romains cu 2 720 gravuri, îngrijit de Salomon Reinach (Paris, Leroux 1922, X, 427 pagini), și după un mic ocol ajung la Angelus Politianus : nu mă interesează Omnium Angeli Politiani operum, scoasă de Jod. Badius Ascensius în 1519, ci numai vecinul lui. Antonius Laurentius Politianus, cu De risu causis libri duo, tipărită în 1603, împreună cu Jossius Nicander, Tractatus novus de voluptate. Din păcate, mergînd cum trebuia, pe drumul indicat, nu l-am găsit. Rămîi întotdeauna cu anumite regrete și în astfel de călătorii ; nu găsești ce ai visat. Oricum, merg mai departe, în lipsa unui scop, rătăcesc : o carte despre adulter, o alta despre simbolistica florilor, una se numește Varia și titlul este suficient pentru a-mi propune să-i aflu conținutul. Cotesc pe Nil cu Charles Didier, pe la 1850 și mergînd de-a lungul fluviului constat că multe curtezane care fac malul sînt valahe, privilegiu pe care orașul îl împarte cu Viena. Mă opresc în treacăt la Dioclețian și-i fac o vizită lui Marmontel care nu e acasă.

Tîrziu, revin acasă. Cînd ies, îl văd pe Voltaire trecînd printr-un pasaj pe scara rulantă, iar cînd ajunge sus se oprește o clipă în fața unui televizor în culori, pe al cărui ecran gesticulează președintele Heinrich Heine.

În sfîrșit, am reușit să-mi pun în fața ochilor și textul lucrării consacrate de Harms omului aflat pe un drum bifurcat. În esență, am aflat din ea că drumul bifurcat,

simbolizat prin semnul Y, este elementul unei hermeneutici bine constituite cu circulație de la Pitagora pînă în Evul mediu. Omul care călătorește se plimbă sau are un scop; dacă întîlnește un Y, situația devine diferită pentru fiecare dintre ei. Bifurcarea se află în călător, sau realitatea exterioară este o bifurcătură simbolică: omul trăiește o dilemă, are posibilitatea de a alege, există dilema cu ambele soluții bune, rele sau opuse; alege hazardul, alege omul, omul se află în fața unei enigme sau a unei decizii decisive, și așa mai departe. De asemenea, ca semn, Y poate fi echivalent simbolizat printr-un pom, o rădăcină, o cruce, un catarg de corabie, cursuri de apă care se unesc, vîrfuri de sceptre, animalele de tracțiune ale unei grape, bijuteria principală dintr-un colier, corpul omenesc în genere. Pe scurt, omul se poate afla în fața alegerii între v i t a a c t i v a și v i t a c o n t e m p l a t i v a. Lancelot a trebuit să aleagă între drumul larg și cel strîmt, alții între dreapta și stînga; tema căutării prin drumul bifurcat a fost ilustrată de Dante și de Wolfram von Eschenbach și de mulți alții.

Am devorat cartea în trei zile, timp în care mi-am luat și conspecte, în genere după acele lucruri pe care eram sigur că nu le voi ține minte: idei și titluri de opere ilustrative. Am scris un articol pe care l-am trimis în țară, fără a aminti sursa informațiilor.

Apoi mi-am reluat drumul, într-o realitate mai bogată în sensuri. Doar în prima săptămînă de drum am remarcat insemnul automobilelor Mercedes, o reclamă care conținea cuvîntul HAPPY, coarnele lucitoare ale unui bărbat chel; cît despre liniile care porneau de la șolduri și se uneau unde începeau sau se terminau picioarele blondei fără perucă, a trebuit să le imaginez prelungirea, operație simplă, dar asupra căreia am zăbovit mult, cu părere de rău și în ultimă instanță, după

ce am epuizat surogatele și celelalte soluții simbolice, repetîndu-mi totodată cu încîntare cel mai frumos vers din Ovidiu : „Voi rochii lungi ce-nveliți pulpele pînă la mijloc".

Ceva mai tîrziu, am descoperit și contrariul bifurcăturii, cel puțin aparent, într-un alt adevăr simbolic clasic : toate drumurile duc la Roma. Am lăsat automobilul roșu să-mi încarce igrecul imaginat și s-o ia pe celălalt drum. Lîngă mine o pisică își îngropa partea din ea la care renunțase și eu știam că mă voi reîntîlni cu igrecul meu. Nu era o amenințare, ci pur și simplu o convingere : toate drumurile duc la Roma.

Pornind-o pe drumul care trebuia, m-am convins că nu era cazul să regret. Orașul în care am pătruns mă aștepta. Era împodobit festiv, curat și cu oficialități puse la patru ace.

Evenimentele petrecute aici m-au convins că am citit atîta literatură, încît nu merită să te miri dacă întîlnești tot ceea ce am citit și în realitate. Bunăoară chestia cu gunoiul. Locurile sînt curate, sînt cutii de gunoi numai în parcuri, fiindcă pe străzi nu este nevoie de ele. Lăzile de gunoi din curți sînt legate cu lanțuri. Caut motive și găsesc la alegere : unu, pentru ca să nu fure cineva gunoiul ; doi, să nu fure lada ; trei, să nu-și pună altcineva gunoaiele în lada personală. La mine în cameră, coșul s-a umplut : hîrtii, coji de salam, de portocale, de banane, niște ciorapi murdari pe care nu mai îndrăznesc să-i spăl, ambalajele unor bucăți de brînză și așa mai departe. Impresia care mă domină este că au început să miroasă. Bag totul într-un sac de plastic și plec cu sacul. În curte nu e nici o ladă în care l-aș putea părăsi. Dar nu mă descurajez. În cealaltă mînă țin o ediție multilingvă din M i o r i ț a și alte chestii pe care vreau să le dau Profesorului cu care am azi prima întîlnire. Mo-

mentul trebuie să fie solemn și mă preocupă de multă vreme. Deocamdată am un gînd în plus, care-l estompează pe cel al întrevederii istorice : unde să arunc punga cu gunoiul. Merg ce merg, trec pe o altă stradă. Lume multă, ca la comedie și nici un loc favorabil. Ajung la superba catedrală înconjurată de un mic parc și mă așez pe o bancă cu gîndul să las o parte din bagaj lîngă bancă și să plec. Aștept să nu fie nimeni pe alee și între timp admir papagalii roșii și galbeni și albi desenați de un copil. Timpul trece. Pînă la urmă apare o babă poliomelitică trasă din cînd în cînd de un spanish cocker, care se așează lîngă mine. Mă ridic și după cinci pași, baba mă strigă amintindu-mi că mi-am uitat punga. Îi mulțumesc frumos și mă întorc. Sînt din ce în ce mai voios. În fond, de ce n-aș păstra punga cu mine și pe toate celelalte la fel, cît timp stau aici ? Ar fi o preocupare care mi-ar completa preocupările majore. Tratament homeopatic. Ca într-un roman polițist, încep să studiez elementele concrete ale ambianței. Isus trăiește. Isus e cu tine. Citesc afișul și merg mai departe, schimbîndu-mi sarcinile : Miorița și celelalte în mîna stîngă, punga în dreapta. Analizez cu atenție covoarele dintr-o vitrină. Tuyserkan, Lambaran, Keschan, Thalegan, Farahan, Kirman, Ekbatan, Faridan, Saghe Garadje, Abadek, Bani. Degeaba, însă, pentru că înaintez implacabil către întrevedere. I se spune întrevedere deși va trebui să conversăm. Dintr-un castan cade lîngă mine o castană. Explozia coajei mă sperie. Doi din spate rîd. Eu țip la ei. Ce, n-are voie omul să se sperie ? Dar n-am încotro și merg. Înainte merge o cucoană cu pantaloni roșii. Pentru că am mai văzut și altele, pot găsi un motiv de deviere interioară : din spate, fără excepție, se văd două dungi tăind în diagonală bucile. Sînt sigur că unele din compatrioatele mele ar dori să fac aceeași observație în legătură cu

bucile lor. Degeaba, am ajuns la locul întrevederii, Institutul. Urc cele trei etaje destul de liniștit. Cunosc poza profesorului de pe o copertă de carte. Ajung la ușa biroului său : el tocmai atunci iese, îl recunosc și-i permit să treacă. Peste zece minute se întoarce și mă recunoaște el. Sînt invitat într-un birou, dar numai pentru a trece în altul și mai mare. Pe aici s-ar părea că problema spațiului nu a fost încă rezolvată. Dar sînt așezat pe un scaun, dincolo de măsuța încărcată cu hîrtii stă profesorul. Îl las să-și spună el lecția, apoi mi-o spun eu. Îl las să spună ceva, îi răspund și-mi înșir pe tarabă marfa. Se uită, vorbește de unul singur, eu fac niște precizări exersat și merge. Pare să fie numai surprins de activitatea mea cam suspectă, de vreme ce am o biografie în stil american. Apoi începe să monologheze. Pariez că orice semen al meu care nu cunoaște limba, dar nu ignoră modul de a vorbi al cîtorva profesori bătrîni de la noi, ar înțelege totul perfect. Eu, care am ascultat pe unii, știu că după acest monolog am scăpat. Profesorul își notează adresa mea, din care cauză trebuie să mă ridic. Mă conduce pînă la ușă și, privind spre fereastră, face observația că vremea e încă răcoroasă. Eu îi spun că-mi pare rău deoarece încă nu pot compara, sau că nu simt deoarece am făcut cîndva sport. Profesorul aprobă, pentru că într-adevăr sportul este foarte necesar în viața intelectualului modern. Îmi dă mîna ; cînd ies, îmi văd punga de gunoi rămasă lîngă piciorul de fier artistic al măsuței. Ridic privirea rapid, o fixez pe fața profesorului, mai precis pe vaga mustață pe care și-a lăsat-o probabil de curînd, îmi iau la revedere încă o dată și, de ce să n-o recunosc ? de la punga cu care, de ce să n-o recunosc ? mă obișnuisem.

Alte aspecte ale întîlnirii pot fi cunoscute dintr-un articol memorial publicat într-o mare revistă contempo-

rană din țară. De acolo reiese clar că întîlnirea mea s-a desfășurat sub auspiciile a nenumărate manifestări ale relațiilor amicale dintre țările noastre ; cum că profesorul era însoțit de trei alte cadre didactice de înalt prestigiu, doi deputați guvernamentali și unul din opoziție, precum și ziariști, reporteri și un numeros public. Cu această ocazie, profesorul a evocat cîteva dintre relațiile sale cu mari personalități ale culturii și literaturii noastre, în genere decedate, și și-a reamintit impresiile extraordinare pe care le-a trăit intrînd în contact cu marile noastre opere clasice. În același text am amintit și alte opt personalități cu care am convorbit cordial, oameni cu prestigiu care puteau face ceva pentru țara noastră : adică să-mi facă rost de invitații și altădată pe aici, să-mi publice vreo carte, vreun articol, să-mi aprobe vreo conferință bine plătită în fața unei săli goale. Oricum, afară mi-am frecat mîinile, libere și curate.

În această stare, mi-am luat inima-n dinți, hotărînd explorarea orașului.

Orice aglomerare umană este înainte de toate interesantă prin oamenii ei. Localitatea în care am ajuns era cu adevărat interesantă din acest punct de vedere, și fără îndoială că ea poate să ofere un copios material de studiu pentru orice cercetător din domeniul care are drept obiect omul ; poate că asemenea studii s-au și făcut ; în acest caz, inițiativa mea de prezentare capătă mai ales un rol de popularizare și de invitație la călătorie pentru interesați, în scopul verificării celor cercetate sau afirmate.

Cînd treci la analiza unor asemenea fenomene, e bine să le privești cel puțin din două puncte de vedere. Mai întîi, e necesar să studiezi omul în mulțimile formate spontan, adică pe străzi, stadioane, în magazine și piețe, cînd el joacă un rol social vrînd-nevrînd, cînd își com-

pune un rol pe care vrea să-l prezinte celorlalți ; apoi, deși e mai dificil, omul trebuie studiat în momentele de izolare, solitudine, intimitate, cînd nu se află decît cu el singur sau cu familia sa. Așa am procedat și eu ; rezultatele verifică pe de o parte metodele socioantropologice, pe de alta atestă bogăția și interesul umanității localității respective.

Astfel, mergînd pe strada principală, am întîlnit, într-o ordine a reținerilor în memorie, o serie de oameni. Mai întîi, un bărbat cu părul cărunt, haină albastră, de circa șaizeci de ani ; un tînăr cu părul blond, tăiat scurt, cu bluză de piele galbenă și cămașă cadrilată ; o doamnă cu rochie galbenă ca fond, avînd floricele roșii imprimate, care purta de o zgardă galbenă, dar fără floricele, un șoricar maro ; un bărbat în salopetă cu părul negru, destul de crăcănat, cu nasul ușor înroșit și sprîncenele aproape unite ; am uitat să adaug, dar pot face completarea și acum, că părul era ondulat natural ; un copil bucălat cu un avion în mînă ; o tînără cu cozi blonde, care semăna cu fie-mea ; un bărbat de circa patruzeci de ani cu haină alpaca și cravată albă, pantaloni cafea cu lapte și batistă bej cu floricele în buzunar ; cravata era interesantă, dar m-a frapat îndeosebi batista și, dacă nu s-ar fi urcat într-un automobil, aș fi reușit să-l întreb de unde a cumpărat-o ; o doamnă în vîrstă, îmbrăcată în negru, cu părul proaspăt vopsit în roșu ; un băiat cu centură lată de piele lăcuită ; un tînăr care semăna cu Alecu Russo ; o femeie în halat alb și cu ecuson.

Satisfăcut cu monstrele luate pentru cercetarea masei, m-am gîndit să abordez localitatea atît de interesantă și din celălalt unghi științific. Am ales în acest scop un bloc mediu, de cincisprezece etaje, am urcat la întîmplare, fără să mă uit pe ce buton al liftului am apăsat

și am coborît din lift tot fără să mă uit ; e necesar să nu intre subiectivitatea în alegerea probelor științifice.

Pentru a surprinde pe viu, natural, obiectul cercetării, am aplicat o tactică simplă : luîndu-mi avînt atît cît permitea coridorul, m-am aruncat înainte în ușa pe care am văzut abia în acea clipă numărul 324 ; elanul a fost suficient ; umărul m-a durut, dar eram deja de partea cealaltă a ușii, adică într-o cameră vastă, cu un fotoliu în care un bărbat de aproximativ șaptezeci de ani își tăia unghiile.

— Te rog adu-mi scrumiera de pe taburet, îmi spuse el.

I-am îndeplinit rugămintea.

— Ai greșit ușa, tinere. Lily stă alături.

M-am scuzat și am ieșit. Am reținut totuși că fumătorul avea buza de jos puțin răsfrîntă : rămîne să meditez dacă era un dat natural sau o consecință a țigării ținută între buze : mi-a părut rău numai că nu l-am întrebat ce țigară fuma. Puteam pur și simplu să-i iau țigara din gură și să constat eu marca, pentru a nu fi păcălit : se știe că adeseori oamenii mint, chiar dacă nu au motive, și mai ales cînd devin subiecte de cercetare.

Am folosit același procedeu pentru a intra în apartamentul vecin ; dar Lily nu era acasă. Am urcat un etaj mai sus, unde am ținut un copil care tocmai stătuse pe oală, pînă ce bunica lui a adus din baie niște hîrtie higienică ; copilul era bălai, bunica puțin adusă de spate și cu bărbia tremurîndă. Mi-am continuat cercetările cu două etaje mai sus : e bine să acționezi din acest punct de vedere cît mai puțin sub imperiul logicii succesiunii. Astfel, am ajuns într-un apartament din care am fost dat afară de către o doamnă hotărît rubensiană, dacă n-ar fi avut totuși forme amintind de Tițian. Cînd spun că am fost dat afară, mă refer la aspectul general al faptului ;

pentru că, altfel, am fost pur și simplu îmbrîncit ; pînă să mă dezmeticesc, am văzut un domn oprindu-se în fața ușii, învîrtind cheia în broască și dispărînd dincolo de ușă ; dar numai pentru două secunde, pentru că a reapărut în același fel ca și mine ; domnul avea ochii albaștri, multe riduri pe față și cute pe frunte ; alte amănunte n-am putut reține, pentru că ușa s-a deschis din nou și tot ca mai înainte a apărut un al treilea bărbat care nimeri între noi. Avea ochii căprui și era în genere șaten cu fața ovală ; în ceea ce privește vîrsta, putea să fie o medie între a celor care-l încadrau.

Pînă la urmă era cazul să ajung, normal, și la cei doi soți care se spălau sub același duș. El era destul de slab, deși îi atîrnau niște șunci pe talie ; ea nu avea șuncile acolo, ci exact unde trebuia. Cît despre urechi, ea le avea mici, el tot mici. M-au invitat în salon.

— Vă rog să vă simțiți ca la dumneavoastră acasă.

Era tocmai ce aveam nevoie pentru cercetare ? Unii vor spune că da, alții că nu ; dacă eu mă simțeam ca acasă, obiectele studiului s-ar mai fi simțit ? Aici intervine o doză de risc în cercetare. Le-am acceptat invitația, m-am dezbrăcat în chiloți și m-am dus la frigider cîntînd cîntecul „Cînta un matelot la proră" ; nu era brînză de burduf și atunci am început să țip, pînă ce nevastă-mea a început să plîngă. Am sărutat-o s-o liniștesc, cu care ocazie am observat un coș lîngă gît și o mușcătură pe ceafă. Apoi m-am băgat în pat și am adormit.

Dimineața mi-au spus că pentru cunoașterea localității, cel mai ideal e să mă duc într-o localitate apropiată, unde locuiește un bun prieten de-al lor, bun cunoscător al locurilor.

Am folosit sugestia și am plecat unde trebuia.

Despre oamenii întîlniți. Ce pot să spun despre oamenii întîlniți după ce i-am întîlnit, nu înainte și nu

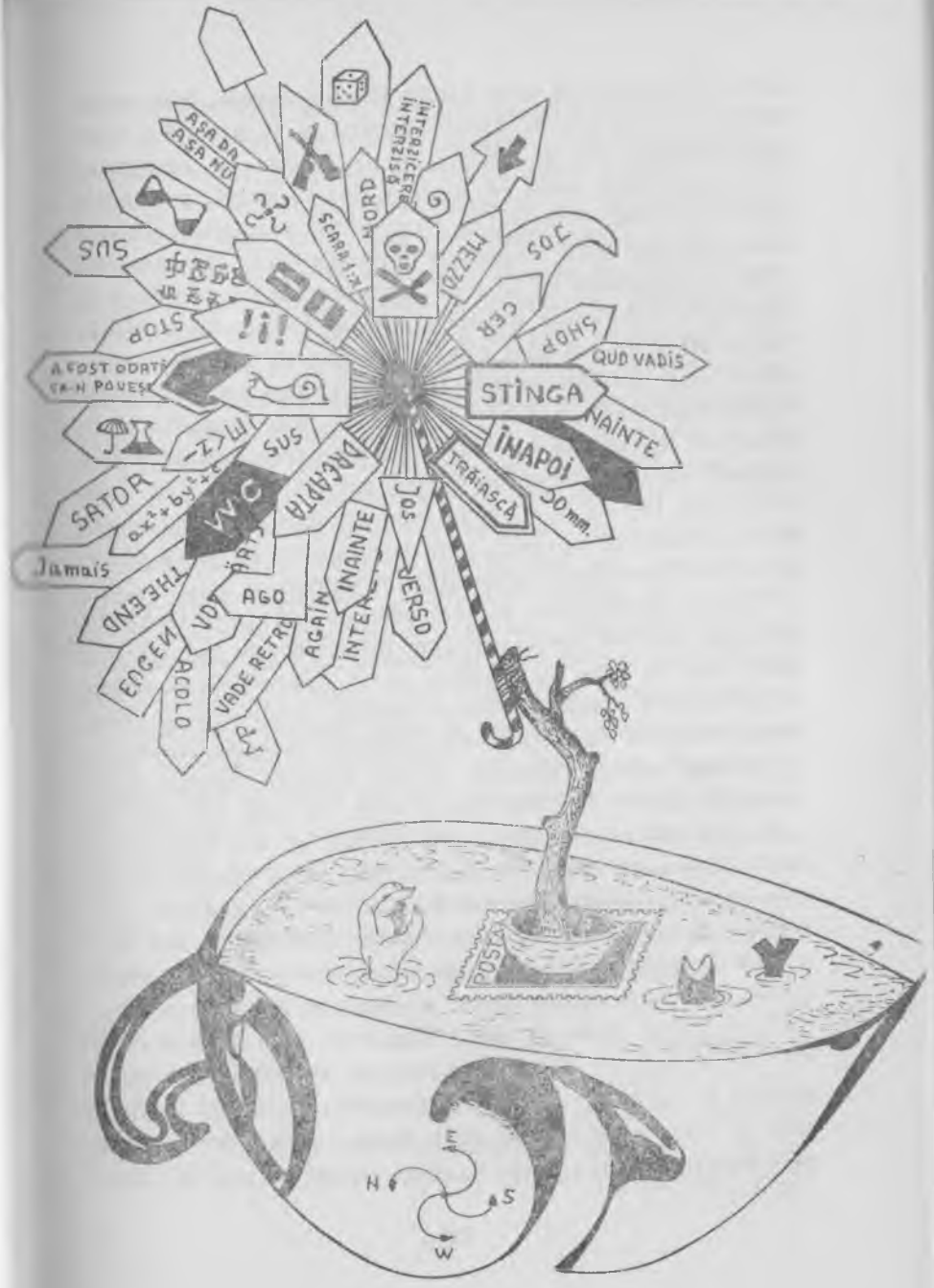
STOP
SUS
STÎNGA
ÎNAPOI
INAINTE
JOS
SATOR
Jamais
THE END
ENGEN
ARCOLO
VADE RETRO
AGO
WC
DREAPTA
TRĂIASCĂ
QUO VADIS
POSTA
N
S
W

după ? Nu vreau să spun nimic. Dacă e nevoie, luați acest portret : „Era înaltă, făcută pentru a fi pictată ; avea un asemenea foc în priviri că ar fi fost cu neputință să-i fixezi ; dar ochii ei, mari și foarte negri, mai mult impuneau decît plăceau, și, în general, ansamblul acestei femei era mai mult majestuos decît agreabil". Sau acesta : „Era cu neputință să fii mai drăguță : făcută pentru a fi pictată, o fizionomie blîndă și cerească, blondă, ochi albaștri plini de cel mai tandru interes și înălțimea grațiilor". Ați întîlnit aceste figuri, printre cei apropiați. Prima este doamna Clairwil, cealaltă este doamna Delbene, via marchizul de Sade. Mai bine trec mai departe : oamenii care mă-nconjoară sînt cei pe care-i văd, atît cît îi văd. Iar de la o vreme văd prost. Cineva mi-a indicat să mănînc morcovi, pentru vitamina lor utilă ochilor, și voi ține atunci ochii zgîiți ca iepurii.

Totuși amabilitatea acestor oameni față de străini este perfectă. Nu te invită nimeni luîndu-te de pe stradă, decît dacă ai bani de cheltuit cu ei ; dar dacă ai ajuns să fii invitat, dacă ai trecut pragul, totul e O.K. Am putut constata eu însumi asta folosind sugestia amintită.

Aveam adresa, urmînd să mă descurc singur, ceea ce am și făcut. Am descoperit casa, de fapt un bloc cu o duzină de etaje. Am urcat în lift și am apăsat pe buton. Casa era destul de întunecată, poate pentru că nu reușisem să-i descopăr încă butoanele. În orice caz, am coborît și am sunat. Mi s-a deschis imediat și am fost primit de o tînără persoană pe care n-o mai văzusem niciodată. Am fost ajutat să mă dezbrac și am fost condus într-un living unde se mai aflau vreo zece tipe și cam tot atîția tipi pe care de asemenea nu mai avusesem cinstea să-i cunosc. Am fost prezentat, iar eu am îngînat ceva și ceilalți au îngînat ceva după care am fost așezat pe o canapea și mi s-a pus în mînă un pahar.

Cînd mă aflu într-o adunare pe care n-o cunosc, încerc să ies din încurcătură agățîndu-mă de o vorbă a unuia care-mi permite să trîntesc ceva boacăn și definitiv. Ceea ce am și făcut. Simpatia s-a orientat în valuri-valuri către mine. Am continuat-o așa o vreme. Dar nu-mi cunoșteam încă binevoitorul care avea să-mi spună tot despre orașul vecin : neliniștit, am întrebat-o pe vecina mea unde este. Vecina a întrebat pe vecinul ; nici acesta nu știa și după cîteva minute un tip a venit să mă întrebe dacă nu știam unde e tipul de care întrebasem. Pînă la urmă cineva a descoperit că era gazdă, gazda m-a privit cam dintr-o parte, apoi a hohotit cum mie mi-a mai fost dat să aud, dar nu știu dacă și celorlalți. După ce acest eveniment s-a terminat, am fost informat că prietenul meu locuia cu un etaj mai sus. Am spus eu însumi ceva după asta și am ieșit condus de o bandă veselă, ca desenată. Mai sus cu un etaj, prietenul era desigur contrariat de întîrzierea mea. N-am avut timpul să-i zic totul că cineva suna ; era tipa de jos. Care ne invita să ne petrecem seara la ea. Cu această ocazie am făcut eu însumi prezentările : cei doi vecini locuind în aceeași casă de cinci ani nu ajunseseră încă să aibă un pretext pentru a se cunoaște. Ce-a mai urmat nu mai știu ; cred însă că s-au apucat să facă amor încă din acea seară, punîndu-mă indirect în situația delicată de a fi pus bazele unei legături foarte trainice care mi-a trimis scrisori și felicitări cu fiecare ocazie festivă.

Ceea ce mai pot aminti e că n-am văzut decît în filme o masă așa de bogat încărcată. Prin intermediul tatălui ei, gazda era milionară. Eu m-am apucat să mănînc într-un stil personal care mi-a plăcut mult. Babacul mă privea cu multă simpatie ciugulind dintr-o frunză de salată. Îl întreb dacă e cumva bolnav de stomac. Nici

gînd, mărturisește, dar așa s-a învățat din vremea cînd a cîștigat milioanele.

Să spun că mi s-a pus un nod în gît? Să spun că n-am mai mîncat nimic? Că am scurtat ședereа mea acolo? Aș! era prea tîrziu ca să mai ajung milionar și să cheltuiesc milioanele altuia.

Către casă, am mers o bucată de drum cu tramvaiul, avînd pe banchetă, în fața mea, un porc cu toate caracteristicile unui porc: cap lat, rît vînăt, un puternic miros de bălegar născut dintr-un contact intim și prelungit de bere cu cîrnați. Adoarme și îi curg balele. L-am privit cu interes, evitînd din timp în timp încercările sale de a cădea pe mine.

Cînd am coborît, am văzut un mic grup de oameni treji. Deși nu părea din partea locului, bărbatul acela în toată firea plîngea și mergea, înconjurat de tovarășii săi.

Am descoperit că mă rătăcisem, ceea ce mi-a produs mari satisfacții.

Cînd totuși sînt aproape de casă, constat că vecinii mei încă nu s-au culcat. Se aude gălăgia lor din stradă. Cînd trec de ușă, ei tac politicoși și mă întreabă dacă am petrecut bine. Nu știu ce e politicos să le răspund: că da, că nu? În parte da, în parte nu, spun eu, după care întreb: Voi ce credeți?

Vecinii mei îmi răspund la fel de politicos. În genere, ei sînt foarte politicoși, ca întreaga populație. Am avut destule ocazii să mă conving. Dacă trei dintre noi ne îndreptăm în același timp către unicul closet de pe coridor, mie mi se dă întotdeauna prioritate, în ciuda protestelor mele formale.

Am uitat să spun că drumul spre hotel m-a încredințat că pe aici urmăririle sînt în floare. Am asistat la una tipică; cum e normal, nu-i cunoșteam mobilurile, care vor rămîne de-a pururi misterioase pentru mine.

Pentru a sesiza o urmărire trebuie puțină atenție și pregătire. O poți descoperi și prin hazard, cînd atenția nu e orientată către așa ceva. Iată : o mașină sport, roșie, de două persoane în care se află numai una, pornește ; aud un zgomot ușor de motor și de la vreo douăzeci de metri se desprinde din șirul de mașini parcate o alta, de culoare gri, cu doi bărbați cu pălării și pornește o alta după cea gri, cu doi bărbați și o femeie tînără cu ochelari ; la rîndu-i mașina gri păstrează o distanță convenabilă de mașina albastră din spatele ei. Dintr-un loc pe care n-am avut timp să-l reperez, apare o a cincea mașină, verde, a cărei misiune o recunosc imediat după distanță și după aparenta neatenție cu care rîd și vorbesc și nu se uită în față cele patru persoane din interior.

La un moment dat, mașina verde este urmată de una mov, care e urmată de una portocalie care e urmată de una bej, iar la o distanță știută, de una silver blue. Brusc, mașina albastră trece pe un alt culoar ; cealaltă nu are timpul să facă același lucru, trece însă în față și revine peste cincizeci de metri în șirul clasic. Deja însă o alta i-a luat locul ; pe culoarul vecin o mașină galbenă e urmărită de o mașină vernil, care e urmărită de una neagră. De după colț a apărut alta neagră, dar de alt format, și una galbenă, dar același model. La podul suspendat, prima vrea să treacă ; podul se ridică, ea cade în apă ; celelalte se prăbușesc la rîndu-le. Am urmărit vreo optzeci, pînă m-am plictisit. Întorcîndu-mă, am observat un tip care a întors rapid capul cînd a văzut că mă uit la el. Am ridicat ochii în sus și am văzut la o fereastră de la etajul opt, pe jumătate ascuns de o draperie, un tip mascat cu ochelari care ne privea. Un elicopter apăru și se învîrti în jurul meu și vasul cu pavilion necunoscut de pe fluviu porni să fluiere într-un anumit fel, dar fără să înainteze.

Atunci m-am aplecat, ca și cum aș fi vrut să-mi leg șiretul și le-am arătat cealaltă față a lucrurilor. Degeaba însă : chestia continuă pînă n-am mai băgat-o în seamă, gîndindu-mă că în fond era cu totul altceva.

În acest timp, traversasem deja un număr de străzi, trecusem de intersecții, de dealuri, cîmpii și păduri, astfel că urcînd pe unele scări și coborînd pe altele, am ajuns neașteptat de simplu și de imediat în fața unui tub. Adică, mai exact în fața unei guri de tub. Una dintre dorințele mele cele mai aprinse încă din copilărie a fost aceea de a intra pe la capătul unui tub pentru a ieși prin celălalt, dorință pe care din diferite motive nu mi-am putut-o îndeplini. Aveam acum, în sfîrșit, în fața mea un tub liber ! Nimic nu mă oprea să intru în el, nimeni nu mă privea ca să-mi fie rușine. Am așteptat puțin, pentru a-mi savura viitoarea plăcere și pentru a mă asigura că nimeni nu reclamase în momentul acela proprietatea sau uzul tubului dinspre interior. Pentru orice eventualitate, am oprit un cetățean cu pălărie vînătorească avînd aerul locului, dar care se grăbea. Scuzîndu-mă în modul cel mai politicos, m-am pregătit să-l întreb ce știe despre tub, dar m-am împotmolit pentru că nu știam cum se spune la tub, și n-am vrut să-i spun tubului țeavă, atîta vreme cît nu era. Omul n-a înțeles ce vreau de la el și a scos o hîrtie de cinci. L-am lăsat să se îndepărteze, decepționat.

Apoi am tras aer adînc în piept, ca atunci cînd vreau să înot pe sub apă mai mult timp. Și am intrat.

Abia pe urmă am văzut pe bărbatul care plîngea și celelalte, la care trebuia să adaug că hotelierul era politicos, potrivit tradițiilor locale.

Pentru că a venit vorba de hoteluri. În orice colț al universului ajungi, e bine să nu te oprești decît la un hotel care poartă numele „Victoria". E bine să fie căutat,

chiar dacă asta pretinde un efort ; uneori nu e necesar să ţii seama de aspectul lui exterior cînd eşti în interior şi invers. Important e ca el să se numească „Victoria". Un mare avantaj dacă tragi la un asemenea hotel constă tocmai în faptul că nu-i poţi uita numele niciodată.

Am ajuns la o cameră puturoasă din mansarda acestui select hotel, pe al cărui frontispiciu scria cu litere de aur : „Grand Hotel". Nu e baie, dar e bideu, potrivit unor solide tradiţii locale. Spălarea orificiilor e o problemă importantă aici. Restul e literatură, în hîrtii de o sută sau o mie. Pentru că femeia de serviciu tocmai a terminat curăţenia, mă apuc să mătur, folosind peria de haine şi prosopul personal. Cineva trage apa şi pocneşte o uşă. Am omis în mod special să spun că uşa mea dă chiar în uşa de acolo, care e a unicului closet de pe coridor.

Situaţia sanitară favorizează analizele şi comentariile. Localitatea e renumită pentru parfumurile sale. Aici şi numai aici se puteau atinge performanţe în acest domeniu. Dacă locuitorii s-ar fi spălat mai mult, ar fi fost nevoie de mai puţine parfumuri. Dar dialectica şi paradoxul nu stau de lemn-tănase : parfumurile au devenit din ce în ce mai rafinate şi mai scumpe, în timp ce locuitorii se spală la fel de puţin sau mai puţin ca pe vremuri. De aici, prăpastia care s-a adîncit cu fiecare zi : flacoanele au rămas în magazine, iar strada pute a transpiraţie, a guri năclăite, a subţiori nesterse. Cum poţi justifica totuşi o asemenea situaţie ? Descoperind argumente politice şi contestaţia. Toţi cei care put sînt împotriva celor bogaţi, iar cei bogaţi se deghizează de frică, refuzînd spălarea. S-au inventat chiar parfumuri care miros a transpiraţie şi alte locuri nesterse sau nespălate bine. Preţurile lor au crescut, astfel că parfumurile care miros

frumos au devenit un bun al celor săraci și așa mai departe.

Cineva învîrtește pînă la isterie o cheie într-o broască ; ușa pocnește în sfîrșit, îmi strîng tîmplele și-mi frec ochii. Mă uit în oglindă, încerc să mă recunosc, nu mă mai uit pentru că mă apucă ameţeala. Vîjîitul mașinilor. Mă trîntesc pe pat și iau o poză : Veronica și Raluca. Mama și prunca. Plîng puţin, mai mult din gît decît din ochi. Îmi înghit nodul. Alles in der Welt lässt sich ertragen, nur nicht eine Reihe von schönen Tagen. Încerc să adorm.

Acum, la drept vorbind, visez. Cel mai important vis, repetat în timp, este următorul : am ajuns, sînt într-o localitate cu case fără etaj, albe sau ușor îngălbenite, lumină prăfoasă alb-gălbuie, fără o sursă vizibilă. Piața e pustie, nu se vede nici o urmă de vegetaţie, nu există nici un mijloc de a trece dincolo de panoramă, în casele pieții care-mi rămîne numai ca o perspectivă. Arhitectură babilonică, oraș antic din Asia Mică.

În tot acest timp sînt urmărit, dar fără urmă de urmăritor. Mi-e frică, dar trebuie să exist, pentru că altfel n-aș mai fi urmărit. Ceea ce mă irită este siguranța impenetrabilă degajată de ochii, de faţa și de mersul celui care mă urmărește, și pe care nu l-am avut niciodată în preajmă. Aș vrea să-l văd, îl urmăresc dar nu știu unde să-l găsesc, și abandonez, resemnat. Am observat că oamenii nu pot lupta mult, dar pot suferi mult. Sufăr ce sufăr, apoi adorm, gîndindu-mă că trebuie să adorm.

Adorm totuși. Prin somn aud cum o cheie se învîrtește în ușă. Ușa se deschide și apare o faţă negricioasă oacheșă. Urlu la el. E cineva de-al locului care vrea să închidă fereastra, zice el. E ceva bizar în chestia asta, dar numai pentru mine. Pentru tip, nu. E ceva bizar în acest oraș tentacular despre care se spune că se va scu-

funda, dar n-o face încă. Poate că ar trebui să punem mînă de la mînă și umăr de la umăr s-o facem și p-asta. Dar mulți oameni se ocupă cu exact lucrurile contrare și le place în mod deosebit să construiască ruine.

Vine totuși dimineața, și plec cu plăcerea exploratorului. Totul rîde în jurul meu. Soarele rîde, ca și frunzele ulmilor. Romy Schneider rîde, rîde și soțul ei. Dean Martin rîde, Aznavour rîde. Aia cu țîțele goale și cu sabia rîde de nu mai poate. Aia de pe malul mării rîde goală. Maimuța rîde, păsărica rîde. Alea care dau drumul la apă rîd și uitîndu-mă la ele văd că se uită două tinere care se pupă reciproc și rîd : ele au același chip și aceeași vîrstă și reprezintă Trecutul și Prezentul. Isus e viitorul. El te iubește. Diabeticul cu telefonul rîde la mine, ca și cum ar spune : ce bine e că n-am cancer ! Treptat descopăr că unii oameni rămîn fixați în afișele enorme, alții se grăbesc, se îmbulzesc și mă înghiontesc chiar dacă nu se îmbulzesc. E o chestie aici, îmi spun, devenind mai atent.

Așadar :

CĂUTĂM : OAMENI. OFERIM : VIAȚĂ.

Și :

BANI POZIȚIE VIITOR

Sau :

DESTUL, NU MAI VISAȚI. ÎNDEPLINIȚI-VĂ DORINȚELE.

Dar am ajuns deja într-un parc care-mi declanșează meditații în excelenta problemă a formei. Desigur, ce ar fi lumea fără păr ? Mă refer la bărbați. Părul și personalitatea. Părul dă personalitate tuturor acestor pocitanii, chiar și celor de lîngă ele, rase în cap. Un Cezar cu plete, un Eminescu chel.

Între timp o gagică face ce este necesar pentru a-mi lipsi niște bani din buzunarul cămășii. Eu mă opun, din

două motive : pentru că sînt curios să văd de ce se bat ăia mai încolo cu cuțitele și al doilea pentru că sînt vechi locuitor al unor cartiere celebre din București.

Mai văd cîteva lucruri și ajung la concluzia că localitatea aceasta notorie e plină cu toate scursorile și scursurile lumii. Desigur, e o alegere a lor : vor să aibă de toate, adică să nu mai aibă nici o speranță.

Dar e senin pe cer, pace pe pămînt, nici buletinul meteorologic nu anunță ploaia potopului. Merg ce merg, bătut în cap, încerc să înțeleg, mai precis să mă întreb cîte ceva. Și în acest timp se pot întîmpla unele lucruri pornind de la cine știe ce fleac. Bunăoară de la o cravată. Etimologic și istoric, obiectul aparține acestor regiuni : sînt însă ore și locuri în care chestia implică anumite riscuri. Cum ignoram și pe unele și pe celelalte, aveam la gît înnodată o cravată. Lîngă zidul unei cetăți ruinate, trei tipi vin la mine. Unul îmi cere bani și toți se uită la obiectul burghez făcut să atîrne de la gît pînă la buric. Eu fac corelația și încep să rîd. Tipul nu mă crede și mă apucă de cravată. Marea lui greșeală a fost asta : că m-a apucat întîi de cravată. Cotul stîng l-a pocnit pe cel din stînga și în aceeași secundă pumnul drept l-a făcut să se aplece pe cel din față, peste propriul ficat și să zică ceva ușor de tradus dar greu de reprodus. (Cinci tineri au prins într-o seară o femeie, au stropit-o cu benzină și i-au dat foc cu un băț de chibrit.) Următoarea mișcare din cadrul aceleiași secunde am folosit-o pentru a-l pocni cu genunchiul, în locul unde știu că m-ar durea și pe mine cel mai tare, pe cel din stînga și, redresîndu-mă, i-am scăpat celuilalt bombeul în gură, așa ca pe vremuri pe Rahova. Al treilea l-am căutat, dar nu mai era.

Pe vremuri, un călător trebuia să se teamă că mergînd printr-o țară necivilizată, îndepărtată, va fi atacat de tîlhari. Azi, călătorul trebuie să se teamă de acest

lucru dimpotrivă, în locurile cele mai dichisite. Oricum, voiam să mă plimb, și nu știam dacă nu cumva voi întîlni și niște adevărați profesioniști, și nu niște simpli dilețanți excitați de două halbe cu bere. Așa că mi-am scos cravata.

Am intrat brusc în cea mai importantă piață a marii metropole. Agitația de aici este extraordinară, adică exact așa cum au descris-o numeroșii călători care m-au precedat. Vacarmul e asurzitor, mirosul sufocant, variația culorilor, fizionomiilor, luminilor, picioarelor, automobilelor, vestimentației, mișcărilor, limbilor, porumbeilor definește tot ceea ce indicăm de obicei prin haotic. Sînt aiurit, turtit, îmbrîncit, strivit, zăpăcit, concepția mea despre lume și viață se clatină într-o înghesuială de nedescris. Cu greu mă retrag lîngă un stîlp, împingîndu-l la o parte pe cel care se lipise de el pînă atunci. Raționez o clipă, apoi închid ochii, îmi întrerup respirația, înfund bine mîinile în buzunare și le oblig să strîngă una o cheie, cealaltă un bilet de metro, și-mi închid bine limba-n gură.

În această situație, realitatea pieții îmi apare astfel: bum trosc pleosc fleoșc pac bang kling țac poc țoc puf paf șșșt hîț huuo zdrang zvîc nți balang heei ooooo plici hehe uuuuiioaiiie bing pic pîc tîrrrr ham haaam jjjjjjjîîîiiiie zbang pffiuoooo bufff hîk dîr si sis zzzzzzzzzz yeees yes sssssss gluglug auuuu aaiiii hîm.

Procedînd ca omul lui Condillac am deschis ochii și mi-am băgat degetele în urechi, după care am scos limba și am închis ochii păstrînd degetele acolo unde erau, și așa mai departe, pentru a putea înțelege realitatea prin simțuri în mod separat, de vreme ce de-a valma îmi era imposibil. Curînd am renunțat, hotărîndu-mă să mai trec cîndva pe acolo. Hotărîrea mea n-a făcut nici o impresie, după cîte mi-am dat seama, dar nici eu n-am cedat.

M-am îndepărtat cu pas ferm, fără să-mi disimulez starea de spirit ; cînd am apreciat că distanţa e corespunzătoare, am căutat o înălţime oarecare. Am găsit un butoi ; m-am urcat pe el şi mi-am întins pumnul ameninţător către piaţă.

Apoi am plecat după cumpărături.

Un mare oraş e ceva în primul rînd unde se cumpără şi se vinde cîte ceva. Acţiunea de cumpărare trebuie să fie una bine gîndită, întemeiată pe raţiune şi necesităţi obiective. Priviţi-mă pe mine, cum mă bag prin toate magazinele, mă holbez şi mintea-mi fierbe. Să cumpăr maşina asta de scris electrică, e superbă. Şi aparatul de filmat, dar îmi trebuie film şi proiector pentru el, care se află tot acolo. Ce să mai iau ? Filme gata filmate. În cazul că-l iau, mai am bani pentru aparatul de fotografiat şi diaproiectorul automat ? Le cumpăr, dar renunţ la costumul jeans, la pantofi şi la ceasul atomic. Dar ceasul îmi place ; proiectorul ar fi bun însă, m-aş putea lăuda cu caii verzi de pe pereţi. Şi magnetofonul, aparatul de radio, televizorul cu comandă automată sau cel în formă de bilă, sau cel portativ, cu ecranul pe mijloc simetrizat de butoane şi lumini în părţi, discurile. Toate simfoniile lui Beethoven cu Karajan şi Filarmonica din Berlin şi 46 de simfonii de Mozart pe 19 discuri stereo. Combina aceea : radio, pick-up, magnetofon şi casete. Cutiile pentru casete. Cutiile pentru cutiile de casete. Preţuri convenabile. Şi biciclete. Sau o motocicletă mică, Monkey. Sute de maşini de ocazie : să iau una, să las restul. Inelul şi pantofii italieni. Să nu uit prosoapele. N-o să mai am bani pentru călătorie, dar trebuie să văd filmele, ediţiile din clasici, Nietzsche, că nu e la noi, în trei volume, opera completă cu un index, marchizul de Sade şi Sacher-Masoch. Nu ştiu dacă le voi reciti, dar le voi avea, spre deosebire de alţii, care nu le au dar nu

le-au citit. Ba mai bine discurile cu istoria jazzului. Ce pled englezesc admirabil ! hainele, bormașina. Dacă tot nu cumpăr deocamdată, să răscolesc acest munte cu chiloți de damă. Binoclul în relief cu Micky, Goofy, cămășile și cravatele. E mișto acest Morris roșu, cu Alfa Romeo lîngă el, dar e prea scump ; dacă strîng cureaua iau un Renault, dar ce fac cu discurile și medicamentele, de care am uitat de tot ? Tablourile și cana care cîntă. Jucăriile. Pardesiul și pantofii. Ce batiste ! Peruca, ochelarii de soare. Brățara, cerceii. Să cumpăr acest Mamya, că n-am mai văzut, sau un Rolleiflex ieftin : dar dacă e ieftin de ce să-l mai iau, iar dacă e scump nu-l mai iau și gata. Și nu mai iau televizorul și mixerul. Bicicleta, mașina de cusut Singer sau mai bine Bernina. O cutie cu tacîmuri. Fiatul e ieftin la 84675 kilometri. Să sparg o bancă, să răpesc pe cineva milionar, să-l salvez pe nea cutare de la înec, să moară cutărică și să mă aleagă pe mine pentru ce mai are, să scriu ceva pentru o societate religioasă. Ce serie Calèche pentru o nevastă ! Vitrina e groasă : blănurile. Călătoriți la Sydney o săptămînă. Dacă vreți să aveți un cîine fericit. Bluza suedeză de piele de căprioară. Trusa de scule Bosch. Desigur, desigur, eu mă asigur la U.A.P. Bicicletele cu furcă telescopică. Calculez : ar merge unele dacă n-ar fi altele. Și mașina : dacă am mașină, îmi iau casă la țară, iarbă, aer curat, găini, roșii.

Trec tot gîndindu-mă de pe o stradă pe alta și sînt aproape brusc luat de o grămadă de oameni mai mult tineri și băgat între două rînduri de oameni care stau pe loc. Sînt într-un spațiu central, loc obișnuit de parcare pentru automobile. O orchestră cîntă dixiland pe scările primăriei. Trec printre rîndurile de vînzători tineri, care au înșirat pe jos cea mai completă mulțime de zdrențe și vechituri pe care-am văzut-o vreodată. Lu-

cruri făcute de ei, de alții, lucruri de care nu mai au nevoie, poate furate sau împrumutate. Vînzătorii sînt tineri, copii, elevi, studenți, toți veseli, o veselie pe care n-am mai întîlnit-o de multe ori în viața mea. E greu de crezut că fac asta pentru bani; cred mai curînd că e atît împotriva banilor, cît și a obiectelor. N-am văzut în viața mea atîția băieți și fete frumoase adunați la un loc. Un val de parfum e succedat de unul de transpirație uscată. Blugi rupți și curați, cămăși întregi și puturoase. Lațe, curele, cordele; ii, țigănci blonde, peruci. Jobene, piei goale, degete cu jeg la picioare, pantofi înalți, brațe bronzate, gîturi albe, fețe buboase, sticle de bere și pepsi, cîrnați. Talciocul ca serbare galantă; șei putrezite, cărți vîndute cu a suta parte din prețul unui bilet de tramvai, săbii, căști din primul și din al doilea război mondial, picturi care-l prevestesc pe al treilea; discuri uzate, gramofoane.

Mă apucă durerea de cap și nu mai pot rezista. Cumpăr o carte poștală galbenă de vreme, o cruce din scîndură de schi, o broșură despre infanterie, și ceva din plastic, care e o bilă de la nu știu ce. Iau un ziar de pe jos și-mi așez obiectele pe el. Adaug creionul cu pastă și cureaua. Aștept liniștit. Pe urmă mă răzgîndesc și-mi pun cureaua la loc. În dreapta mea e un japonez care vrea să vîndă niște rădăcini date cu lac și un aparat de filmat; în stînga o mamă adolescentă cu o fetiță și un cîine. Japonezul îmi spune ceva despre vreme. Fetița vine și-mi ia bila. E drăguță, dar fie-mea, Myrta, e de o mie de ori mai. Îmi ia bila și eu o las. Maică-sa vrea să i-o ia, ea plînge. Îi spun că am două fete și că-i fac cadou bila. Nu acceptă, dar tăticul cu barbă roșcată are o idee: îmi face cadou un sertar de la un dulăpaș. Încep să citesc ultima pagină din cartea despre infanterie, dar o pun la loc ca să nu-mi golesc galantarul de tot. Or-

chestra cîntă, lumea curge. Un tip a venit pînă la urmă și mi-a cerut tot cureaua : mi-a spus că-mi dă ochelarii pe ea. Ochelarii și coada de pisică, propun eu. El afirmă cu tărie : nu. Dar se răzgîndește și zice : ochelarii și stiloul, numai să-i dau pixul ca să aibă cu ce scrie. Sînt de acord. Tipul zice că mai are pe acasă niște chestii : îmi lasă cartea de vizită și-i scriu adresa mea pe cartea poștală îngălbenită.

Cînd pleacă lumea plec și eu : crucea am s-o pun la Babele. A fost o zi perfectă, economică, judicioasă. Împăturesc ziarul adunat și folosit ca bază de expunere a mărfii, ca să am ce citi pe drum. O parte din lectură o fac cu voce tare, deși nimeni nu protestează.

Iovanka vă așteaptă apelul de la 10 la 20. De curînd întoarsă din concediu ! Hostess Eveline — și sîmbătă și duminică. Fotomodel Silvia. Topmodel Crissy 98—66—98. Princessmassage. Atractive tinere din Africa și Europa, de la 10 la 22. Massage de la 9 la 20. Serviciu cu inima. Vieneză șarmantă 99—65—95. Manechin atractiv, păr roșu vă așteaptă vizita. La Petra, de la 9 la 18. Numai soția dvs. are mai mult farmec decît mine. Manechin cu locuri încă libere. Sînt un model drăguț, blond, din Nord. Nou ! Inka + Dora. Nou ! Tînără blondină are timp pentru dvs. de luni pînă sîmbătă, de la 10 la 20. Masaj intim într-o atmosferă caldă. Tînăr dressman vă oferă destinderea într-o atmosferă particulară. Model tînăr, dulce, figură tristă, 110—65—98. Nou exclusiv nou Miriam + Mireille, 11—22. Căutați plăcere ? Black & White are timp pentru dvs. Zilnic o oră de concediu pe lîngă un tînăr fotomodel. Molcomă, plină de inimă, Hostess. Thomas, tînăr dressman, vă așteaptă telefonul (exclusiv pentru domni). Unguroaică, 22 ani, are încă locuri libere, grăbiți-vă. Tînăr maseur. Manechinul Peggy vă așteaptă. Serviciu complet pentru gentelman. Dacă sînteți drăguț

și politicos, atunci numai la acest număr veți găsi o hostess drăguță și plină de spirit. Țigancă de rasă. Manechin Carmen. Concentrare și încordare prin conferințe și convorbiri ? Domnilor serioși li se oferă o plăcută distracție la un înalt nivel prin tinere Hostess Black-Girl. Peter + Manuel, tineri francezi cu baie pentru dvs, de la orele 11. Doi tineri serioși caută aventuri. Care doamne îi ajută ? Drăguță, 22 ani, blondină, zveltă, 175 cm., caută domni bine situați, pînă la 35 ani. Nici vorbă de aventurieri.

Trec pe lîngă un sex-shop, trec de el și mă-ntorc. În magazin sînt tonice sexuale, apărători, prelungitori, înlocuitori, întăritori de sexe și alte chestii. Dar Paul merge la sex-shop, plătește o fată și-și rezolvă necesitățile biologice și pe cele spirituale, avînd astfel posibilitatea de a lucra liniștit la terminarea unor cercetări militare. Din întîmplare, totul poate părea și întîmplător : vede pe urmă fata la fereastra casei în care stă, află că fata plătită e a proprietăresei. Casa e prezentabilă. Alte probleme speciale nu există, în schimb s-ar rezolva cîteva probleme în suspensie din viața lui. Restul e ca-n Luther legislatorul : In de Woche zwie, das macht pro Jahr 104, das schadet wedwn mir noch dir. Între timp, fata lucrează mai departe, dar nu și sîmbăta sau duminica, zile cînd are și ea week-end.

Continui să-mi fac lectura. Căutați o fată ? Aici sînt turbate Super-Girls ! Rumene blonde și brune de rasă pentru timpul liber, concediu și călătorii ! 600 fotografii cu adrese numai pentru 20... Eu sînt așa de mulțumit acum... Crema de potență e un ajutor de primul rang în erecție. Libido 6 favorizează erecția și durata ei. Păpuși de cauciuc, înălțime 1,62, Bust 94, mărime naturală și intimă, în toate amănuntele, mobilă, fragedă și blajină, vinilin asemănător cărnii.

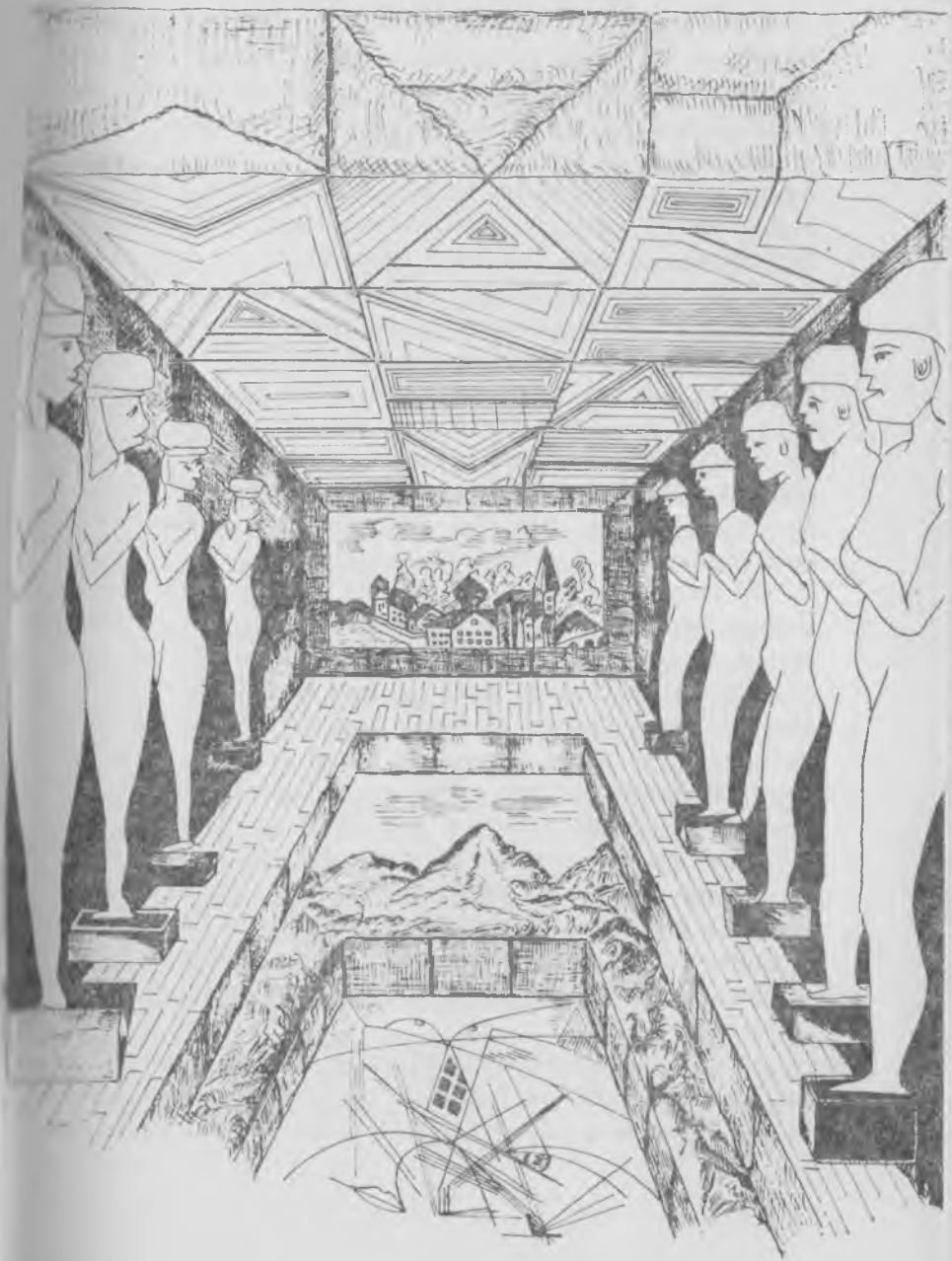

Sexy, perversy. Poate o încercare de eliberare, zic eu, și m-apuc de teorie. Perversiunea există atîta vreme cît nu este act inițiatic. Cînd devine obiect de consum, ea nu mai există, ca orice secret al tuturor. Distrugerea unor prejudecăți, cum se zice pe aici? Dacă omul are mai multe găuri, de ce să nu le folosească pe toate? Rahat, e mai curînd vorba de o diversiune. După pierderea lui Dumnezeu, cel mai important lucru pe care-l mai avea omul de pierdut rămăsese prejudecata sexuală; sălbaticii pe care i-a mai descoperit pe glob l-au ajutat mult pentru asta. Apoi, modurile de popularizare a tot ceea ce este ieșit din comun pentru tipi obosiți sau dezabuzați de o viață mediocră. Bătrîni cu dorințe și fără puteri își inventează autoritatea și fac pentru ei tot ce trebuie, dînd idei tinerilor. Preocupat de această problemă psihologică, am urmărit chiar din ziua următoare desfășurarea unui fapt extrem de semnificativ. Iată-l:

Un ziar local, dar mare, lansase următoarea anchetă printre femei: Cum a fost cînd ați avut primul contact cu un bărbat? Rubrica din pagina a treia a avut un anumit succes. Un ziar rival a inițiat atunci propria anchetă: Cum a fost cu al doilea bărbat? Și această inițiativă a avut mare succes, iar ziarul celălalt a trecut la contraofensivă: Cum a fost cu al treilea bărbat? Și rivalii au continuat: Cum a fost cu al patrulea?

Acum ancheta ajunsese ceva mai departe: Cum a fost cu al 582-lea? N-am putut parcurge în liniște textul anchetei, din cauza automobilelor care opreau lîngă mine și claxonau. Uitîndu-mă mai atent, am descoperit că erau conduse de femei: mă priveau într-un anume fel și chip, că m-a apucat frica.

Abia atunci am observat că nu se vedea nici un bărbat pe stradă. Mi-am închipuit că se ascunseseră toți. M-am retras de-a-ndăratelea pînă la un zid, am înaintat

de-a lungul lui pînă am dat de-un coridor și atunci am intrat în el cu viteză.

Ceva mai în spatele meu se așezase deja o roșcată cam goală ; am făcut un fals pas lateral spre dreapta și am luat-o la fugă prin stînga ei. Ea după mine. Intru într-un alt gang și respir puțin.

În sfîrșit, gangul nu e gol ; dar în el se află un bărbat puțin vizibil din cauza întunericului. Cum nu sînt sigur, o iau la fugă și ajung acasă, unde pun lacătul.

A doua zi am ieșit cu frică în oraș. Nu m-a acostat nimeni : m-am liniștit la început, după care mi-a trecut. Am cumpărat cu o mutră indiferentă ziarul. Pe pagina a treia începuse o nouă anchetă : Cum a fost prima dată ? Nu înțeleg la început titlul și citesc cîteva rînduri : vreau să spun că ar merita să citesc primele rînduri, dar un domn distins îmi dă bună ziua. Îmi arunc ochii totuși pe rubrică : ancheta era destinată homosexualilor și-mi dau seama că e cazul să mă car. Mai sînt multe lucruri de văzut pe lume.

Îndepărtîndu-mă de acele locuri, n-am fost scutit de alte revelații legate de ele. Auzisem că a apărut printre tineri obiceiul de a respira sau mînca anumite substanțe care dau amețeli otrăvitoare dintre cele mai plăcute. Se spune că aceste substanțe, producătoare de vise și alte stări plăcute, sînt foarte dăunătoare laturii fizice a omului. Dar acești tineri sînt incapabili să se gîndească la boli, bătrînețe estropiată și moarte prematură. De aceea, forțele administrative conștiente au decis interzicerea și sancționarea importului, circulației și vînzării unor asemenea bunuri de consum. S-au tipărit legi severe, pedepse maxime, care n-au dus însă decît la sporirea fascinației pentru fructul oprit, la creșterea prețurilor lui, la dezvoltarea pînă peste margini a spiritului imaginativ al celor care și-au făcut o meserie din transportul ilegal al

acestor produse și, bineînțeles, la dezvoltarea corespunzătoare a perspicacității polițiștilor. Pînă unde s-a ajuns vă pot spune eu însumi, ca participant cu proprii mei ochi la o întîmplare oarecare.

Mă aflam singur, într-un luxos compartiment. Cu două stații înainte de graniță, ușa compartimentului s-a deschis și un bărbat în vîrstă mi-a dat bună ziua și m-a întrebat dacă este un loc liber. S-a așezat și și-a pus geanta deasupra. În continuare, au mai apărut : o babă grasă, o femeie tînără cu un băiat tînăr și un alt domn, tînăr și el, dacă i-aș fi luat în considerație hainele. Păreau a se cunoaște ; nu-i cunoșteam și de aceea am început să conversăm. Nu peste multă vreme au apărut grănicerii și vameșii. Grănicerii ne-au luat hîrtiile în primire, vameșii, catrafusele. Totul a mers repede și fără probleme deosebite, astfel că vameșul tocmai voia să ne mulțumească și să ne ureze o ședere plăcută în țara lui, cînd bărbatul care era tînăr și nu părea, încercînd să-și pună la loc geanta, se lovi cu capul de un colț de metal. De aici începe ciudățenia : capul n-a sunat, iar imediat, în regiunea loviturii, s-a produs o fisură în piele și din interiorul capului a început să curgă un praf alb. Praful a curs pînă ce capul s-a dezumflat ca o bășică spartă. Vameșul s-a întors și ne-a ordonat să ridicăm mîinile sus. În doi timpi și trei mișcări o întreagă grupă în uniforme se afla la ușă.

Care era sensul acestei scene ? Omul de lîngă ușă era de fapt om numai pînă la gît ; capul îi era un loc de depozitare a acelor substanțe primejdioase. Autoritățile s-au năpustit înăuntru, dar activitatea tuturor a fost stînjenită de emanațiile prafului răspîndit peste tot. Cu o prezență de spirit pe care n-am putut-o admira îndeajuns din cauza rapidității evenimentelor, polițiștii și-au pus măști de protecție, iar noi, călătorii, am început să dăm

semne de iritare. O ameţeală dulce mă cuprindea : poate mi-aş fi pierdut cunoştinţa dacă un şoc puternic nu ne-ar fi aruncat unii peste alţii. Am văzut o fracţiune de secundă o mînă care se dezlipea de pe semnalul de alarmă, dar n-aş putea preciza a cui a fost. Şocul m-a trezit puţin : am putut să văd cum domnul elegant şi în vîrstă s-a aruncat pe geam, a căzut drept în picioare, şi a luat-o la fugă pe cîmp. Probabil că-şi supraevaluase forţele : după numai doi kilometri era prins şi doborît la pămînt de autorităţi. A urmat o discuţie neauzită de mine, probabil o dispută, pentru că una dintre autorităţi a scos un mic cuţit şi a crestat capul celui de jos. Mărturisesc eu însumi că mă aşteptam să curgă un praf alb, dar n-a ţîşnit decît un firicel de sînge. Reprezentantul autorităţilor n-a fost însă satisfăcut de controlul efectuat şi a continuat să cresteze şi să ciopîrţească pînă ce diferitele componente ale corpului se aflau bine distanţate unele de altele. Fiind dezamăgite, autorităţile se arătară mulţumite de controlul efectuat. Sîngele muiase însă pielea pieptului care n-a mai rezistat şi a crăpat. Într-adevăr, întreg pieptul şi burta pînă la buric erau pline cu acelaşi praf alb. Un funcţionar a rămas pe loc să scrie ceva şi să cîntărească, iar ceilalţi s-au întors la noi. Convinşi că orice discuţie era inutilă, s-au apucat de controlat. Compartimentul s-a umplut de sînge. Baba care stătuse pînă la declanşarea evenimentelor în faţa mea avea numai mîinile false, pline cu praf. Lucrul cel mai curios mi s-a părut acela că deşi au fost decupaţi bucăţică cu bucăţică şi felie cu felie, operaţia a rămas neconcludentă în cazul mamei şi al copilului. Nici un fir de praf nu s-a găsit în corpurile lor. Eu rămăsesem la urmă fiind, ca străin, considerat drept organizatorul acţiunii. Iată aşadar numai un singur exemplu care arată pînă unde poate ajunge

inventivitatea celor care otrăvesc oamenii pentru banii lor.

Peste cinci minute eram pe un alt peron, singur. Am îndrăznit să-mi mișc un picior, apoi pe celălalt. Am mers, dar cînd am ajuns la capătul peronului nu mai eram singur. Trei negri s-au luat după mine. Văd ceva ca un birou luminat unde se află probabil o autoritate. Dar pînă la ziuă mai e și nu pot rămîne acolo. Înainte de ieșire tipii mă ajung și mă înhață. Sînt așezat cu forța pe o bancă.

Și au început să mă lingă. Hainele, nasul, părul, pantofii. Din cînd în cînd țuguiau gura și trăgeau ca un aspirator. Cînd m-au lăsat în pace, aveam hainele curate, fără nici un fir de praf alb, iar cînd am întors capul după niște metri, tipii mi-au făcut semne amicale cu mîinile lor pline de inele.

Oricum, după cîteva formalități hoteliere, am devenit apoi un călător aranjat, bun pentru noi imagini și sentimente.

Am putut constata în lungile mele călătorii că unele clădiri cu multe etaje par a nu le avea ; altele au puține, dar par ; unele edificii sînt mai mari pe dinăuntru, altele pe afară ; unele străzi n-au oameni, altele n-au case, anumite case nu au decît femei, altele numai automobile. Muzeele și bibliotecile par a fi însă totdeauna altceva decît sînt. Muzeele naționale conțin totdeauna multe lucruri străine, în afară de cîteva șiruri de tablouri cu portrete de împărați, regi, cu bătălii în care nici unul n-a mîncat bătaie. E ușor să descoperi un muzeu : spre deosebire de piscine și instituții guvernamentale, la fața locului nu flutură nici un drapel național.

Am ajuns fără să vreau într-o sală în care erau cîteva zeci de tablouri și cîteva sute de vizitatori. Dintre toate tablourile, vizitatorii se îngrămădiseră la unul, de

care nu m-am putut apropia. Tabloul, printre alte mărunțișuri, avea și o femeie care voia să surîdă sau terminase de surîs. Am trecut mai departe și m-am oprit în colțul opus, lîngă o ușă, unde am reținut nasul și piciorul unui tip care ședea în fața unui tablou. Era un fel de paznic cu atribuții de ghid. L-am rugat să-mi ofere cîteva informații despre bufet. Și imediat, un ghid cu atribuții de paznic s-a apropiat de noi. Primul dintre acești domni își luă cea mai ceremonioasă atitudine, fixă un punct în stînga mea, închise ochii, îi deschise, apoi începu să spună :

— Domnule !

După ce rosti acest cuvînt, se înclină amabil și plecă spre locul de unde celălalt venise. Al doilea nu-i urmă exemplul, pentru că spuse :

— Fără îndoială, poate că n-ar fi cazul dacă, totuși, precum se știe și în general se acceptă, fără ca neapărat să fie necesar a se lua în considerație toate aspectele care decurg, indiscutabil și normal, automat și implicit, la urma urmei merită toată atenția noastră, a tuturor epocilor, fie și numai pentru faptul general, chiar și prin individualitatea lui concretă, pentru că în fond acesta e esențialul atunci cînd circumstanțele există, timp, loc și relație, ce se poate spune în favoarea acestui aspect esențial ?

Deja s-a strîns ceva lume în jurul nostru, așa că eu îl aprob și continui :

— Situația e caracteristică pentru acel tragism patetic sau mai bine spus pentru patosul tragic. Spunem noi înșine, adesea, imitînd pe alții : patos înalt, tragic adînc. Dacă ne lăsăm în jos, pe vine și chiar mai jos, și privim tot în jos, evident transpare mai ales dimensiunea tragică. Dacă ne ridicăm pe vîrful picioarelor și chiar mai sus, accentul cade pe patetic.

Cam cînd am rostit „patetic“ am simţit că trăiesc o profundă schimbare ; n-aș fi vrut ca această schimbare să se reflecte și pe chipul meu ; dar nu eram sigur că nu se reflecta deja. De aceea mi-am făcut loc prin asistenţă și m-am dus la cel mai apropiat closet pentru a mă privi în oglindă. Satisfăcut cu ceea ce am constatat, m-am întors și mi-am reocupat prin același procedeu locul.

— Este exact ceea ce am simţit și eu, interveni un domn distins, dacă-mi permiteţi, și exact în această direcţie aș dori să-mi permit o mică asociaţie. Desigur că aţi ghicit-o : Jordaens, Juno și Argus. Aceeași grijă pentru antiteză, pentru mica anecdotă integrată în istoria sau subiectul major. Colo omul și zeiţa, dar în colţul stîng de jos, trei copii grăsulii : unul încearcă să smulgă o pană din coada păunului, un altul îl avertizează pe cel de al treilea, care vrea să facă același lucru, să nu-l facă. Ochiul fuge de la ansamblul grandios la mica scenă graţioasă. Apoi deformările de perspectivă : ușa e mai mică decît Maria, o oaie e cît o găină, îngerii au aripi de libelulă, culoare și dimensiuni.

— Și să nu uităm totuși factorul timp. Atît de admiratul și discutatul fond al portretelor lui Rembrandt nu a fost de la început așa : noi vedem numai o etapă a uzurii geniale. Culoarea nu a fost totdeauna aceasta, dar ea a fost astfel făcută încît să se altereze. Noi vedem o perioadă : peste două sute de ani, fondul va fi albastru deschis, iar peste opt sute auriu.

— Exact, am spus eu. Adeseori m-am întrebat dacă aceasta a fost intenţia pictorului sau e o fatalitate.

— Însăși intenţia este o fatalitate. Dar dincolo de aceasta, trebuie să admitem că sîntem construiţi din materiale puţin rezistente și că lucrăm cu materiale supuse distrucţiei. Singura materie rezistentă recunoscută

este spiritul ; din păcate, noi n-am reușit să realizăm pînă acum această materie în stare pură, ci amestecată cu litere, cuvinte, metale, culori și gesturi.

Spunînd acestea, amabilul domn s-a dus înapoi la tabloul lui și și-a reluat locul în coada suitei. Acest fel de comportare mi-a fost agreabil numai pînă la un punct ; așa că m-am dus la el și l-am apucat de braț, scoțîndu-l din grupulețul său călduț pentru a-l readuce la tabloul de lîngă tabloul cu pricina.

— Spiritul, da ! am zis eu, am răsuflat, și mi-am pregătit terenul pentru a continua. Dar dincoace, totuși : omul — ce caricatură a maimuței ! Maimuța — ce caricatură a omului. Caricatura — ce maimuțăreală a universului ! Universul !

Și așa mai departe. Devii rapid inteligent cu trei cuvinte pe care le pui în cele trei raporturi posibile, la care adaugi celelalte trei obținute prin răsturnare, adică șase cu totul. Poți lua și patru sinonime, de unde alte operații de gîndire. Devii scăpărător dacă mai introduci un cuvînt ; dar dacă o tot continui așa ajungi geniu, trezești animozități și te alienezi. Dar acum nu era cazul.

— Omul nu e o maimuță, spuse tipul, încercînd să-și tragă mîna. După cum omul nu e un univers.

— Omul e un calambur al universului, spun tipului, pentru a economisi timp.

Îl pierd, într-adevăr, economisindu-l. Căci tipul rămîne pe gînduri, iar eu nu pot pleca. În sfîrșit, îi cade fisa ; adică îi cade în afară și trebuie s-o bag din nou.

— Dintre toate animalele îmblănite, omul e cel mai prețios capital.

De data aceasta cîștig și mai mult timp. Fisa a intrat, dar aparatul s-a blocat. Trebuie încă o fisă pentru a fi sigur cu adevărat că s-a blocat. Bunăoară : omul este cel mai perfect animal. Un receptor de artă este un om.

Deci un receptor de artă, ca dumneata, este un animal perfect. Tipul scapă fiind tras de celălalt braţ de nevastă-sa, o gagică foarte tînără, care-mi lasă în palmă o hîrtie de douăzeci. Eu primesc hîrtia şi i-o dau tipului ei, mulţumindu-i şi intru în altă sală.

În altă sală sînt paralizat întîi şi întîi de podea, ca şi alţi vizitatori.

— E aşa de lucioasă marmora de pe jos, observă un contestatar, că parcă nici nu-ţi vine să scuipi pe ea.

Cea cu care vorbeşte scoate din gură bucata de gumă mestecată şi o lipeşte pe statueta de bronz care, în fond, nu era de Cellini, ci de unul din şcoala sa. Apoi începe să caute ceva prin nas cu două degete: la început nu găseşte, insistă şi trage pînă la urmă de capăt un muc, pe care-l frămîntă ce-l frămîntă între degete. Mica bilă obţinută nu şi-a pierdut pe deplin adezivitatea şi cînd ea vrea s-o arunce, nu se dezlipeşte de deget. Tipa o bagă atunci în gură şi văd cum i se mişcă maxilarele. Sînt nişte gobelinuri cu adevărat divine şi de aceea mergem mai departe, unde dăm de nişte vase, dar sînt aşa de multe! Şi ce-i prea mult nu-i sănătos.

În sfîrşit, am ajuns într-o sală mică, în care primul lucru pe care l-am observat era că nu mai era nimeni. De abia după ce am verificat că nu mai era nimeni, m-am îndreptat către tabloul acela, pe care-l pot socoti că a fost şi va rămîne tabloul cel mai impresionant: tabloul vieţii mele.

Trebuie să spun mai întîi ce-am simţit cînd l-am descoperit. Apoi să-mi justific sentimentele descriindu-l, analizîndu-l. Apoi să-i urmăresc consecinţele în viaţa mea şi fenomenele anterioare, care l-au prevăzut. Am deci mult de lucru.

Tabloul are drept subiect pe sfîntul patron al Veneţiei venind în ajutorul unui sărman sclav pe care un stăpîn

barbar îl torturează și-l pune la suplicii din cauza devoţiunii obstinate pe care acest sărman diavol o nutrea pentru sfînt. Sclavul este întins la pămînt, pe o cruce înconjurată de călăi aferaţi care fac eforturi zadarnice pentru a-l prinde de lemnul infam. Cuiele se împotrivesc, ciocanele se rup, topoarele zboară explodînd ; mai miloase decît oamenii, instrumentele supliciului se moaie în mîinile călăilor : curioșii se privesc și șușotesc miraţi, judecătorul se apleacă din înălţimea tribunei pentru a vedea de ce nu i se execută ordinele, în timp ce sfîntul Marcu, într-un raccourci dintre cele mai violent rasolite riscate vreodată de pictor, înţeapă un colţ de cer și face un plonjon spre pămînt, fără nori, fără aripi, fără îngeri, fără nici unul dintre mijloacele aerostatice folosite de obicei în aceste tablouri sfinte, și vine să-l elibereze pe cel care-a crezut în el. Această figură viguroasă, muschiulată atletic, de proporţii colosale, despicînd aerul ca stînca lansată de o catapultă, produce efectul cel mai singular. Desenul are o asemenea forţă de penetraţie, încît sfîntul masiv se propteşte în ochi și nu cade ; e un adevărat tur de forţă. Adăugaţi la aceasta că pictura este așa de ridicată în ton, așa de bruscă în opoziţiile de negru și luminos, așa de riguroasă în detaliile locale, așa de aspră și turbulentă în tuș, încît Caravagii și Spagnoleţii cei mai sălbatici puși laolaltă ar părea apă de trandafiri, și veţi avea o idee despre acest tablou care, în ciuda barbariilor lui, conservă permanent, prin accentele sale, acest aspect arhitectural, abundent, somptuos, particular școlii veneţiene.

Descrierea pe care aţi citit-o nu conţine încă nimic despre volume, dinamism sever, ireductibil, planuri metafizice, discreţie statică și invers.

Presupun că așa cum este, descrierea este exactă. Trebuie însă numai precizat că exactitatea ei nu-mi apar-

ţine, ci a fost făcută de Theophile Gautier, un bun prieten de-al meu. Dar cînd ceva este exact descris, atunci cineva care vrea să fie mai tîrziu tot exact, nu va face altceva decît să reproducă ceea ce altul a făcut mai înainte. Dacă ignoră pe cel dinainte, el e, după caz, fie un individ original, fie un plagiator. În aceste condiţii, arta n-ar mai fi cu putinţă într-o oarecare măsură, adică în măsura în care ar vrea să fie realistă. Eu am depăşit această dificultate foarte simplu, aşa cum s-a văzut : am reprodus, am copiat sau am plagiat o descriere de-a lui Gautier (un bun prieten al meu care nu se va supăra pentru acţiunea mea), dar numai pentru a anula exactitatea : căci descrierea sa nu are nici o legătură cu tabloul pe care l-am văzut eu şi pe care bunul meu prieten nu l-a văzut niciodată.

Oricum, tabloul este magnific. Cum am ajuns acasă, m-am cîntărit. Înainte de a pleca, aveam în pielea goală 90 de kilograme, acum aveam 92 ! Nu mi-a venit să cred şi am reglat aparatul : 92 de kilograme, fără nici o exclamaţie. Mă îmbrac rapid şi plec în oraş, de unde mă întorc acasă cu un alt cîntar. Şi noul obiect îmi arată 92 de kilograme. N-am mîncat nimic dimineaţă, de la prima cîntărire şi pînă acum. Mă gîndesc, reactualizez, meditez, analizez, reconstitui şi pînă la urmă rămîne o singură explicaţie : plenitudinea trăirii în mediul artei autentice m-a îngrăşat.

Mă culc înfrigurat de descoperirea mea fantastică ; a doua zi mă cîntăresc, merg din nou la muzeu şi privesc tabloul : alte detalii, alte sentimente la fel de elevate, la fel de puternice. Din muzeu fug repede acasă, riscînd să fiu călcat în parte de un număr de maşini. Mă dezbrac în pielea goală şi mă cîntăresc : am 94 de kilograme. În mod normal, trebuie să iau măsuri preventive. Mica mi-

rare încîntată devine panică. Nu, categoric, nu voi mai gusta arta !

Dar arta e cea mai perversă dintre plăceri. Peste cîteva zile am o sută trei kile, dar n-am mîncat nimic. Îmi fac o mică socoteală și constat că banii economisiți de la mîncare plus ceva pe lîngă ajung pentru a-mi cumpăra o cutie cu drajeuri pentru slăbit. Renunț temporar la drajeuri din cauza unei frumoase observații care mi-a venit brusc în legătură cu grăsimea : nu mi-a plăcut niciodată omul gras, dar acuma, prin această idee, a ajuns să-mi placă. Într-adevăr, m-am liniștit eu, grăsimea este unul din elementele fundamentale ale demnității umane. Omul este singurul animal care se poate îngrășa în mod absolut dezinteresat. Ideea îmi place, dar mă gîndesc și la contrariul ei după care cumpăr drajeurile.

După primul mi s-a făcut o foame de salahor. Intru în cel mai apropiat magazin de cărnăraie. Servesc două fete superb îmbrăcate și machiate. Mi-e jenă să le pretind contra cost două sute lebăr, și le zic ceva din Eminescu, pînă ajung la ușa care e acum de ieșire. Trec pe lîngă o farmacie, o instituție cu aspiratoare și o alta cu reviste, și după un colț dau de un magazin cu alimente pentru animale. E ceva lume, dar baba servește repede. Iau două cutii ieftine cu carne pentru cîini dintr-o ladă, și un tip mă-ntreabă ce rasă. Îi răspund că ciobănesc. Mă descoase încă și-i spun Ferentari, Petre Ispirescu, Rahova, Sebastian, Măgurele. Tipul s-a lămurit buștean. Ajung acasă și deschid o cutie și am ocazia să constat că gusturile noastre nu sînt asemănătoare. Și vina nu e numai a mea. Orice s-ar spune, cîinii rămîn niște animale inferioare, inteligente e drept, cu gusturi simple și sănătoase, care tocmai de aceea pot fi duse ușor de nas. Eu, ființă pervertită, trebuie să fierb carnea, s-o sărez, s-o piperez. Cum n-am însă chef să fac toate

aceste operații, le fac numai pe cele care-mi respectă cheful. Așa că mănînc carnea crudă, dar sărată și piperată. Astfel îmi fortific organismul. Trag și o gură de apă, apoi latru scurt, de patru ori, fără efort, mîrîi o dată și încep să dau din coadă. Restul zilei a fost liniștit.

Tot mergînd așa, m-am pomenit în fața unei școli cu o ușă pe care ieșeau mulți elevi, în așa fel că totul părea a fi o școală din care ieșeau elevi în uniforme, ceea ce era cu adevărat normal. Am oprit pe doi și i-am cercetat cu atenție din cap pînă la ghete. În timpul operației ei continuară să-și mestece guma și să țipe. Observațiile mele pot fi succint redate. Copiii sînt pe aici maturi, iar tinerii adulți. Cel mai penibil și ridicol lucru este să vezi un tînăr luîndu-și aere tinerești. Acest aer este apanajul cheliilor cu plete. La muzeu văzusem un profesor care se tîrîia pe dos, coate și genunchi într-o sală pentru a explica elevilor un tablou ; cînd unul dintre aceștia voise să facă și el același lucru, profesorul se supărase, supărare pe care abia acum o înțelegeam.

Am lăsat să treacă o targă care tocmai scotea dintr-o clasă un profesor de fizică ceva mai în vîrstă, și m-am apropiat de peretele cu afișe la care se opreau cîte puțin toți. Cînd ajung și eu în față, un tip cu care stătusem la o cantină studențească mă bate pe umăr. Mă lămurește că e vorba de o adunare. Unde ? Undeva la douăzeci de minute de mers cu mașina. Mă invită să merg și eu. Îmi exprim tristețea că nu-mi pot exprima solidaritatea la fața locului, întrucît nu am automobil. Tipul mă lasă, și trec la alt afiș care anunță o altă adunare a unei alte organizații, alte chemări. Poți alege exact ca dintr-un magazin, ce dorești : ceea ce-ți place, ce nu știi, ce urăști. Subtilitatea acestei libertăți este extraordinară ; pulverizarea inițiativelor prin varietatea lor, impecabilă. Oricum, lumea e pestriță și înțelegătoare, reconfortantă. Fac un

scurt tur de perspectivă și îi văd pe Copernic, Greta Garbo, pe Molière și pe Budha. Tipului dinainte i-a murit mama într-un accident, în țara de unde vine, de pe alt continent. Îi explică celuilalt că nu se poate duce pînă acolo, pentru că voiajul costă enorm ; dar va participa la un miting de protest față de civilizația occidentală mutilatoare.

În continuare, m-am invitat la o conferință omagială. După ce am trecut peste cîteva dealuri, munți, ape și cîmpii am ajuns la sala de conferințe, care avea și un hol. Ce mai faci, bine mersi, ce mai faceți, mulțumesc bine mersi, cînd veniți pe la noi, mulțumesc, cînd vreți, oricînd, dar numai că în următoarele trei luni sîntem plecați la antipozi, dar oricum, ne vedem noi.

În timpul conferinței am adormit. Cred că Freud nu era perfect idiot cînd făcea legătura spiritului cu visul. Am adormit și dormind am emis o mulțime de spirite privind vecinii mei, de a căror strălucire mă minunam eu singur. Și cum mai curgeau și cum se potriveau ! După aceea m-am trezit și nu mi-am mai adus aminte de nici unul. Ah, dacă aș avea un magnetofon pe care să-l pot întrebuința în vis !

Orice conferință serioasă e urmată de o masă colegială la cantină. Cantina e modernă ; mîncarea națională. Mestec mai întîi niște praz în formă de clei și niște linte în formă de balegă ; pe farfurie, cele două sînt despărțite de un subțire cîrnat fiert și copt. N-am mai văzut linte din vremea foametei ; prazul este la noi prezent mai ales prin vorbe de duh. Lumea mănîncă ordonat, 30 de mestecături încărcătura, conștientă de faptul că trebuie să îndeplinească exact un punct din program ; mănîncă sistematic totul, pentru că ce e-n farfurie conține un anumit număr de calorii și vitamine, nimic în plus sau în minus, ordinea dă disciplina relației. Sub relație găsesc,

potrivit prostului meu obicei, subrelații și articulații consecutive. Bunăoară acea minune zveltă legată la cap ca siușii, care-și duce lin tava la debara și acel uriaș balot de untură care o însoțește cu o altă tavă. Aparența contrariilor nu trebuie să înșele : ei sînt numai ipostaze ale aceleiași realități : el fenomenolog, ea semioticiană, poartă acum degajați lintea comună, către barul cu bere.

E ușor de observat că mă străduiesc să fiu un călător imparțial ; se poate constata că-mi reprim sentimentele ; nu vreau să spun că nu le am, ci numai că nu vreau să le pun înaintea datelor exacte ale realității. Mulți călători procedează exact invers, în genere pentru a da locurilor fie o culoare spiritualizată, fie una mustind de pasta materialității celei mai concrete. De pildă, ceea ce am spus mai înainte putea să fie prezentat astfel. Într-un caz e util să se relaționeze cuvinte cît mai abstracte, în celălalt invers. De exemplu, se poate spune așa : sufletul spiritului din adevărul elevat de elanul însuși al mișcării spre grația salvată din lipsa tăcerii. Sau : iată, vine Ura prosternată ca Veneraţia cu faldurile Suspiciunii frustrînd masca Armoniei abandonată Groazei lipsită de Compasiunea cea unită cu Durerea din undele Feloniei ca o Melancolie a Iubirii de Aiciul Altuia. Sau invers : ochiul storcit în zeama păcuroasă cu căpățîna de terci ţopăind în spuma sticloasă. Acestea fiind lămurite, pot merge mai departe.

Adunare a militanților din oraș, cu prilejul unui prilej oarecare. O fanfară, un număr de cîteva zeci de persoane, un număr egal de polițiști în uniformă, bașca ce-or mai fi fost fără. Dacă numărul demonstranților ar fi fost dublu, numărul polițiștilor ar fi fost și el dublat : și așa mai departe, dar pînă în care punct ? O sirenă urlă sau sună, nu știu ce cuvînt e de preferat, mă gîndesc la sfîrșitul lumii sau la începutul unui bombardament ae-

rian. Ziua e frumoasă; cerul e brăzdat de avioane la mare înălțime. Militare sau civile? Iar nu știu ce să prefer. O iau așa spre o parte a locului pe unde n-am umblat, pe unde sînt aproape sigur că ar putea fi apa. Merg prin ceva ca un parc; pomi bătrîni prinși între linia ferată și autostradă, zgomotul trenurilor, zgomotul mașinilor. Urletul aproape continuu al mașinilor poliției mergînd către locurile accidentelor de circulație, vitrinelor sparte sau către paza demonstrațiilor. Tot așa și iar așa, ajung pînă la urmă la muzeul de istorie naturală: intrarea e liberă, ușa e închisă. În stînga, mai departe văd ceva ca un oraș și ceva ca un baraj; ocolesc o îngrămădeală de automobile și am în față o grădină zoologică într-o grădină botanică. Multe specimene sînt interesante și mă interesez de ele. Iată de exemplu un grup de gazele înaintînd vesele pe pietriș, evitînd jegul unui elefant african; coamele unui grup de lei transpirați cosmopolit. Unul dintre ei vorbește și italiana, leonessa răspunde ceva în scandinavă. Admir superba nonșalanță a hipopotamului scufundat în bazinul său, lăsîndu-și deasupra numai scrisorile de acreditare, șase boabe de bălegar împletite ca o funie de ceapă. Fenomenul e interesant: trebuie să fie la mijloc un generator ghintuit ca o țeavă de tun și cu un mecanism ajutător de la o filatură de cînepă pentru otgoane. Dar ce scrisori de acreditare! Am impresia că-l văd pe un cunoscut scriitor dincolo de parapet, în țarcul lui, dar e lume multă și nu mă pot apropia de grilaj ca să-l salut. Cumpăr o ilustrată cu un cimpanzeu ca s-o trimit unui bun prieten.

Dar iată: un superb mistreț românesc de export cu puii lîngă el, liniștit ca la el acasă. Știu precis ce gîndește. El gîndește următorul lucru: „Iată o frumoasă zi, distractivă, zeci de mii de animale care de care mai diferite, defilînd prin fața noastră. Dar să mîncăm mai

departe banane și cîrnați, să cumpărăm crocodili de cauciuc, să suflăm în sfîrleze, să ne purtăm copiii în sus și-n jos."

Copiii. Mă gîndesc la ei și-mi vine să plîng. Ba nu: nu reușesc să mă opresc să nu plîng. Ies cam în grabă dintre animale și o iau printre mașini, mai agale, ca și cum mașina mea ar fi ultima din șir; trec de ea și mă așez sub un pom. Îmi scot pantofii, mă uit la ceas și-mi dau seama că au trecut șase ore.

Mirosul florilor de castan e unul ciudat. Caut în minte o asemănare, pentru că mediul înconjurător nu-mi oferă nici una. Presupun că există una, pentru că altfel n-aș căuta-o și pînă la urmă o găsesc: seamănă cu mirosul zgăului. (Precizez că folosesc cuvîntul în accepția lui științifică.) N-am cui să comunic descoperirea și bat numai toba pe burtă.

După care am călătorit mai departe. Cel mai sinistru lucru e să mergi pe marginea unei autostrăzi, în afara orașului și singur, în pustietatea zgomotoasă a automobilelor. Trebuie să ai un moral foarte ridicat pentru a face asta, dacă eventual nu ești nebun sau ucigaș. Îmi pipăi cu degetele profilul moral și văd că se ține tare; închid cînd un ochi, cînd pe celălalt și-mi văd nasul, partea cea mai proeminentă a acestui profil înaintînd viguros printre picături de ploaie și copaci.

În piața centrală au rămas numai clădirile. Caut o oglindă, o vitrină să mă uit în ea, să văd dacă sînt, cine sînt și să mă prezint, pentru că de la o vreme pipăitul nu-mi mai zice nimic. Mă uit într-o vitrină, făcîndu-mă că privesc obiectele, mă uit și în cea următoare. Nu văd aproape nimic; mă așez în fața unui zid de beton și mă uit, dar văd cam același lucru.

Mergînd, cum am mai spus, am ajuns într-un loc unde circulația e cu adevărat de nedescris, împiedicîn-

du-mă din acest motiv să o descriu. Și mirosul gazelor arse de mașini e de nedescris. Sînt de nedescris, de asemenea: agitația frunzelor în copaci, mersul oamenilor, așezarea trotuarelor, lumina soarelui și a lunii, formele norilor. Nu reușesc să mă descurc, nu cunosc străzile. Dar am fost informat și n-am uitat că locuitorii sînt suspecți. Nu trebuie să descopăr pe cei suspecți, să-i deosebesc de ceilalți, pentru că toți sînt suspecți. Așa mi-a spus mie cineva, care a locuit pe aici. Ei tot timpul sînt suspecți, fără deosebire și fără contenire.

Un bătrîn vine la mine și mă întreabă dacă mă poate ajuta cu ceva. Nu trebuie să-l mai privesc cu suspiciune: știu încă de acasă, că el este suspect, așa că-i refuz politicos ajutorul, pentru că nu știu ce se poate afla în spatele lui. Recunosc că în acest timp mi-era frică, întrebîndu-mă dacă nu cumva chiar răspunsul meu, indiferent dacă era sau nu politicos, nu putea constitui reacția prevăzută de individul suspect dinaintea mea, care voia pur și simplu să mă provoace. Respir ușurat cînd văd că babacul se depărtează, luîndu-și nepotul de mînă. Nepotul! Aș, nepot! Suspiciunea mea trebuie să fie proastă pentru a nu ghici că nepotul era doar un element al deghizării bătrînului care voia să se facă mai verosimil, și să pară mai puțin suspect.

O domnișoară gigea zîmbește suspect, ce spun, zîmbetul e unul oarecare, analizez eu, pentru că ea însăși este suspectă prin întreaga ei ființă. Cine știe ce dracu mai vrea? Ghicesc eu ce vrea: să nu cred eu că ea e suspectă și să mă încurce cu vreo treabă sexuală. Am întors capul, dar nu brusc, să nu provoc vreun scandal, și după o vreme am revenit la poziția normală, cînd gîtul îmi înțepenise uitîndu-mă la tavanul afumat al gării. Am urcat pe picioarele tipei în sus; ele începuseră să meargă alături de ale unui tip. Imbecilul, mi-am spus

cu invidie, nici nu știe ce-l așteaptă ! Ies într-un bulevard, nu mă uit nici în dreapta nici în stînga, privesc numai cerul înnorat și uneori asfaltul picurat cu gumă de mestecat și nimic altceva. Totul e suspect aici, vitrinele, casele, magazinele, parcurile, monumentele istorice, pentru că oamenii sînt suspecți. Cînd ceva este cu adevărat suspect, elementul suspect este subtil, invizibil, trebuie să fie ghicit, ca asasinul la începutul unui roman polițist ; mă mișc cu mîinile strînse la piept, să nu ating ceva, și încă mi-e teamă totuși, pentru că ating trotuarul cu picioarele și respir aerul locului. Cineva fluieră în spate, în dreapta, mecanismele mele de alarmă intră în funcțiune, nu întorc capul pentru a nu dezvălui celui care fluieră că l-am auzit și pe de altă parte pentru a nu mă lăsa provocat. Chestia îmi iese bine, dar pericolul latent n-a trecut. Calc pe o coajă de banană și-mi întind pe asfalt cei 183 de centimetri, dezvoltați sub forma a 90 de kilograme. Simt o teribilă durere în genunchi, amortizată însă de teama care-mi îngheață sîngele : am fost prins, îmi spun, și nu-mi vine să mă mișc, așteptînd urmările fatale ale acestei provocări pe care n-am avut, ca prostul, înțelepciunea de a o evita. Stau cu ochii închiși, așteptînd. După o vreme îi deschid : nu e nimeni lîngă mine, automobilele merg la fel de repede și așa mai departe. Dar eu nu sînt un imbecil : faptul că nimeni nu se află lîngă mine este suspect. În sprijinul ideii mele, aduc o poezioară de-a lui Morgenstern, al cărei conținut epic e următorul : un iepuraș șade într-o pajiște și se bucură de viață, știind că este în siguranță, că nimeni nu știe unde se află el, dar dintr-un tufiș, vînătorul privește pe iepurașul care nu știe că e privit și se bucură de poziția lui, dar Dumnezeu care se află în ceruri se uită la vînătorul care se uită la iepuraș și vînătorul care se uită la iepuraș nu știe că e văzut. Totuși, trebuie să

mă ridic și mă ridic, cu frica în mine cît porcul. Nu mi se întîmplă nimic. Deocamdată. Deocamdată, înseamnă că mi se pregătește ceva și mai și. Atunci mă hotărăsc să merg cu ochii închiși, făcînd din cînd în cînd și pe orbul.

Nu știu cum s-a făcut, dar n-am fost călcat de nici o mașină. Este adevărat că n-am reușit să văd nimic din localitate. N-am privit înainte, ca profeții, dar nici înapoi, ca femeia lui Lot ; n-am fost de dreapta, dar nici de stînga pe acest drum. Nu pot să vă spun ce era de văzut prin aceste locuri suspecte. De aceea, pentru ca să nu vă plictisesc cîtă vreme ține acest drum, dau spre lectură un articol dintr-un ziar cumpărat cu o lună în urmă, ca să fac rost de mărunțiș :

„Îngrozitoarea catastrofă aeriană a fost fotografiată. Aceste imagini mai înspăimîntătoare decît tot ceea ce ar fi putut fi imaginat au rămas cîteva zile în sertarele unui fotograf amator, înainte ca el să se decidă să le arate. În ziua accidentului, acest amator al fotografiei, care este de asemenea un pasionat al aviației, se urcase cu mașina pe micile coline care domină aeroportul. Niciodată aeroportul nu văzuse avioane așa de mari ! Reporterul amator coborî din mașina sa și-și lăsă aparatul, un Olympus, pe banchetă și plecă să caute cel mai bun unghi de luat vederi. În acest moment, cele două aparate începură să ruleze pe o singură pistă. El le văzu evoluînd. Fugi către mașină pentru a-și lua aparatul. Îl apucă în momentul în care uriașa explozie acoperea pista. Depăși imediat colina și, la marginea aeroportului, atunci cînd cei scăpați fugeau și urlau către el, el luă aceste imagini pe care noi le publicăm, aici de față. Ele sînt clare. Și totuși, mîna sa tremura așa de tare, încît a trebuit să facă un mare efort de voință pentru a apăsa pe declanșator“.

Mă mai aflu încă în oraș, deși articolul s-a terminat. De aceea vă mai ofer unul.

„Gonzague Saint-Bris, scriitor. E o țigară romantică, dar de asemenea o țigară a răbdării. Parfumul ei mă face să mă gîndesc la pădurile Bavariei. O sugerez persoanelor care vor să se destindă și să reflecteze, și găsesc că ea convine perfect scriitorilor. Are calitatea pe care o au anumite vinuri. La început, este foarte dulce, pentru ca apoi, gustul ei să devină mai accentuat. Această țigară este ideală atunci cînd aștepți o femeie".

Pot să adaug, pentru că încă mai merg pe un trotuar al suspiciunii, unele lucruri din viața mea interioară, care căuta în acele momente să-și păstreze demnitatea și probitatea și, de asemenea, unele informații privitoare la nevoile mele fiziologice ce deveneau stringente, tot mai stringente cu fiecare pas. Dar în asemenea cazuri, cînd toată ființa stă la pîndă, asemenea informații n-ar constitui decît elemente de deviere dintr-un understatement pe care nu-l aprob și nu-l agreez. Am mers așadar în continuare, pipăindu-mi numai busola rațiunii și conducîndu-mă după principiul că de oriunde ai pleca, trebuie să ajungi undeva. Cît am mers? Mult. Cînd am îndrăznit să deschid puțin ochii, era deja noapte și nimeni pe stradă. Faptul m-a bucurat, dar a constituit și un avertisment: asistam doar la o schimbare de scenografie, totul nu devenea decît și mai suspect.

Așa că am închis iarăși ochii, pe care i-am deschis după fiecare douăzeci de pași numărați în gînd. Vedeam fragmente de monumente luminate feeric, de magazine, pomi uriași, dar îmi îndepărtam imediat imaginile, ca și cum le-aș fi văzut, pentru a nu atrage cuiva atenția.

Cînd am deschis pentru ultima oară ochii, eram din nou în piața gării. Atunci m-am frecat la ochi mulțumit. Eram lîngă o vitrină cu un fundal de oglinzi, și am

privit reflexele mirifice ale orașului. Un lucru m-a uimit de la început : în oglindă nu apărea imaginea mea. Eram invizibil !

Starea aceasta am pierdut-o, cîteva ore mai tîrziu, dormind în tren. Dar cît de frumos am scăpat !

Orașul în care ajung, dacă mă pot exprima astfel, are în jur de 630 milioane de locuitori. E o sumă, recunosc, dar e o sumă. Străzile sînt pline de frezori, frizeri, strungari, rabotori, matrițeri, lăcătuși, ajustori, sudori, reglori, șlefuitori, brutari, cismari, pantofari, bijutieri, măcelari, transportori și transportoare, sondori, geologi, macaragii, zarzavagii, găzari, mecanici, paznici, piloți, marinari, cofetari, milionari, lectori, vopsitori, redactori, salopetieri, ocnași, zidari, tîmplari, tinichigii, fochiști, coșari în haine de sărbătoare, toți în exercițiul funcțiunii. Dacă mi-ar veni și alte profesiuni în minte în timp util, aș mai adăuga ceva. Și aici, agitația este mare. Era gata-gata să fiu călcat de un tramvai împins din spate de cei care lucrau, fapt care m-a determinat să scap o înjurătură pe românește. Doi tipi din față s-au uitat imediat lung la mine.

— Ete domne, vorbește românește !

Sînt doi membri ai unei orchestre care cîntă o lună într-o berărie. Îi întreb cum se simt și aflu că nu le convine deloc mîncarea. Cu femeile o duc ca-n filme, ba cineva le-a propus să se și homosexueze. De abia mai țin ochii deschiși de oboseală, zice unul și ca să-mi dovedească închide și deschide de trei ori ochii. Dar sînt tratați ca niște servitori.

— N-au nici un respect pentru intelectuali, domne, conchide, revoltat, ăla mai negru la față. De abia aștept să mă văd la Savoy.

Le-am promis să mă duc să-i văd cu prima ocazie, dar n-am găsit încă ocazia. Ceva mai încolo aud vor-

bindu-se românește. Mă uit rapid în partea opusă unde văd un parc. Dacă sînt niște tipi de la operetă, unde m-am decis să nu calc niciodată ?

Dar voiam să aflu totuși cîte ceva despre oraș, să obțin cîteva informații, așa cum s-a văzut ceva mai înainte. Informațiile sînt bune, pentru că ele pot fi transmise, predate și așa mai departe. În acest scop m-am așezat pe o bancă și am început să citesc dintr-o broșură. Orașul are milioane și milioane de locuitori, dacă sînt socotiți și cei morți. N-am cunoscut nici pe primul nici pe ultimul dintre ei, sau poate i-am cunoscut de la gară și pînă aici, dar nu le cunosc clasificările. Locuitorul 394.856 este exact cel care trece acum pe lîngă locuitorul 937.567. Mai departe. Cel mai înalt punct al localității, dacă mă pot exprima astfel, este situat la 523 metri deasupra nivelului mării, iar cel mai jos la 207. Ca să fiu sincer, n-aș fi crezut asta ; mai ales după ce am încercat să verific personal, uitîndu-mă în jur. De altfel, eu nici n-aș fi trecut într-un ghid o asemenea informație neverificabilă și fără valoare : și ce dacă e așa ? Sînt orașe la patru mii de metri înălțime. Cum probabil eu însumi mă aflam măcar pe la trei sute de metri, un anume sentiment de superioritate tot s-a dezvoltat în mine. Cîți oameni se află sub picioarele mele ! Nu-i văd, dar îi gîndesc : iată, acest furnicar omenesc de furnici nemernice, cu pasiuni mărunte, de nimic. Mi-aduc aminte de un tip care m-a-njurat la Constanța : Constanța se află foarte aproape de nivelul mării, și de aici, îl pot scuipa cu disprețul meu pe dobitocul ăla beat !

Într-adevăr, dacă mă pot exprima astfel, localitatea are 207 kilometri pătrați. Se pot zări patratele cele mai apropiate, diferențiate prin coloritul multicolor. Se cu-

nosc un număr de parcuri publice, grădini, case, suprafețe de circulație, sînt atîtea sume, ce să zic ? Cred că prin unele cifre am umblat involuntar. Desigur, burgul, dacă mă pot exprima astfel, are o temperatură anuală de zece grade. Azi sînt zero grade, pentru că apa a prins o pojghiță de gheață ; acum cinci luni au fost restul de douăzeci, sau chiar și mai multe ; și obținem astfel media. Îmi strîng mai aproape de inimă haina, nimic despre ploaie, și calc cu fiecare pas doi decimetri pătrați din suprafața asfaltată. Pe un afiș mare citesc : Isus vine. Un altul afirmă invers : Vine Isus. Privesc în jur, nehotărît, cu frică. Știu că Domnul ca și tatăl Domnului întrebuințează ironia divină : el nu-și indică limpede profeții și aleșii, iar aceștia nu se lasă cu una cu două descoperiți. Dar pe mine nu mă poate duce nimeni cu una cu două. Îmi încordez atenția : da, Isus vine, uite-l, a trecut colțul, o ia pe scurtătură, dar trebuie totuși să se oprească la culoarea roșie a semaforului. Ce spun eu t r e b u i e ? S e o p r e ș t e la culoarea roșie și dînsul știe bine ce face. Dar mie mi s-a dat verde acum și eu trebuie să trec ; așa că trec, el așteaptă încă luminat de albastrul intens al firmei de asigurări pe viață. Nu încape nici o îndoială : vine Isus. Vine în sens invers, cu cît el vine mai sigur, cu atît eu sînt mai departe, dar privesc cu atenție fețele din jur. Toți de pe aici au ceva în fizionomie și comportament oscilînd între banditism și galanterie. Nu am deci nici un motiv serios să cred că strămoșii lor au fost altfel. Caut dovezi : acest tînăr bărbat răstignit pe cruce se strîmbă într-un fel tipic localnicilor emoționați sau care vor să emoționeze. Parcar striga : O mammmma mia ! Acest evanghelist pictat de Francia a coborît tocmai acum dintr-un Alfa Romeo care pîrțîie cît zece tulumbe de gunoi. Tipul din tablou pare puțin contrariat de ceea ce gîndesc despre el. Și

strigă : O mammmma mia ! Vreau să-l cred, dar nu sînt în stare.

Constatările mele nu sînt destul de convingătoare nici pentru mine, mai ales în ceea ce privește strămoșii. Dar am mers ce-am mers pe un drum limitat pe ambele părți de autovehicule și pini ce păreau niște conopide uriașe. Soarele ardea și era pustiu, ceea ce ar putea să pară straniu. Depășind o poartă de metal special construită ca să fie acolo și să fie trecută, m-am pomenit într-un oraș mort. Vreau să spun nu că nu avea oameni, ci că aceștia nu erau vii, casele nu aveau acoperișuri, nici toate zidurile, spărturi, nici apă, forma cunoscută de agregare. Se puteau vedea cîteva inscripții, cîteva bucăți de desene murale, precum și sfărîmături de marmoră sculptată. M-am uitat de la stînga la dreapta, peste sfărîmături și de sus în jos, la înălțimea conică, ușor aburită, cu vîrful turtit, un masiv muntos, am aspirat praful dintre pietrele prea depărtate ale caldarîmului, am înaintat prin labirintul de ziduri, încercînd să reconstitui ceva din organizarea interiorului orașului. O pală de vînt a făcut deodată să foșnească niște tufișuri ; cel puțin așa am crezut, dar era straniu. Apoi a apărut un om și frica s-a transformat în ceva foarte apropiat de ea. I-am examinat cu atenție îmbrăcămintea care nu semăna cu a mea, și mi-am fixat ochii pe un mic sac atîrnat pe umăr. Pînza acoperea forma ciudată, cînd ascuțită, cînd rotundă a unui obiect.

M-am prezentat, precizînd că am ajuns acolo întîmplător. Omul a dat din mînă : ceva între lehamite, indiferență și nerăbdare.

Cine era el, aveam să aflu mult mai tîrziu. Era ultimul om din împrejurimi, și fiind singur, nici nu mai avea nume. Cel mai bine era să-i dai un nume, să i-l

spui, și-l ținea minte pînă plecai. L-am lăsat acolo și am citit povestea locului.

— Aici au fost mulți oameni, localitatea era înfloritoare. Într-o zi, s-a descoperit că un electrician oarecare, amabil și prietenos cu colegii de la locul de muncă, era pe de altă parte un homosexual sadic, ucigașul bestial a peste treizeci de băieți. El a devenit recordmenul asasinilor de prin împrejurimi. Un altul, fermier, a ucis patruzeci și ceva de muncitori sezonieri, pentru a nu-i mai plăti îngropîndu-i în fundul curții. Toate posibilitățile de comunicare și popularizare au intrat în funcțiune în legătură cu acest caz, și fiecare s-a simțit dator să facă ceva similar. Așa că am rămas doar eu, ultimul om, și nu mai am nici un rost.

Și ultimul om trecu într-un hohot de plîns. L-am mîngîiat puțin pe creștet și m-am cărat fără să știu ce obiect avea în sac.

În cele trei zile care urmează, pe aici e sărbătoare mare. Nimic nu e mai trist într-un asemenea oraș decît o sărbătoare, dacă ești străin. Simți asta cu cîteva zile înainte, din febra cumpărăturilor, din aranjamentele pe care le fac oamenii pentru a se retrage în familie. Căci sărbătorile sînt mai ales ocazii pentru regăsirea familiei. De cîteva ori am fost întrebat unde îmi voi petrece sărbătorile cu familia și am răspuns ce mi-a venit mai repede în cap. În aceste zile un individ care n-are familie sau care avînd-o nu se află în mijlocul ei, e disprețuit. Străinii se duc în țările lor ; cei care au bani și mai mulți, își aduc familiile aici sau pleacă împreună în cine știe ce colț de lume, în orice caz altul decît cel în care-și cîștigă banii.

N-am timp și n-am bani ca să ajung acasă ; de altfel, acasă nu e sărbătoare. N-am unde să mă duc : nu m-aș lăsa invitat și n-aș rămîne acasă, pentru că mă văd ve-

cinii, cu familii. Mă frămînt și găsesc o soluție pentru salvarea prestigiului.

Fac o vizită protocolară gazdei și o anunț că voi pleca pentru zilele de sărbătoare acasă, în sînul familiei. Bem un păhărel, ne urăm sărbători fericite, sănătate și tot ce mai e nevoie.

Înainte de a pleca, o anunț că s-ar putea ca în aceste zile să locuiască în camera mea un prieten fără familie, aflat în trecere prin țară.

Din nou sărbători fericite și tot ce mai poate fi spus din nou. Noaptea închid ușa, nu mai aprind lumina și rămîn în întuneric, ascultînd zgomotele stinse ale orașului. Cineva a bătut la ușă. N-am răspuns ; am grijă să nu fac zgomot prin cameră, să nu scîrțîie patul. Toată noaptea mă gîndesc acasă și mă joc cu copiii, încercat de sentimente multe și mici, asemănătoare bacteriilor dintr-un borcan de iaurt.

Dimineața, îmi pun o mustață, o barbă și o perucă stufoasă, ochelari și niște haine pe care nu le mai purtasem niciodată. Ies în curte, nu mă vede nimeni ; nu e suficient că mă vede cineva ; e important să nu mă recunoască, dacă m-ar analiza cu lupa vreunul dintre vecini.

O iau aiurea, cu mîinile în buzunare. Trotuarele pustii și curate, porumbeii și ciorile. Nici măcar mașini ; apoi o mașină încărcată cu copii și căței ; tatăl conduce, mama arată ceva cu degetul băiatului pe care-l ține în brațe. Din nou liniște. Un paznic adormit cu capul între palme și o sticlă de bere Dortmunder Union goală, pe masă, totul dincolo de sticla groasă a unei intrări fastuoase de tipografie oficială. Doi copii cu tatăl lor, fiecare copil ține cîte un cîine de zgardă. Pater merge satisfăcut, calm ; accelerez pasul, ca și cum aș avea ceva deosebit de urgent de rezolvat. O salvare înaintează în sens contrar, după o vreme se întoarce și mă depășește, fără să sune.

Ajung pe strada principală. Aș putea ucide timpul uitîndu-mă în vitrine. Dar nu se uită nimeni la vitrine într-o astfel de zi ; merg mai departe, pe o stradă dosnică, printre blocuri acum pustii, în care gîlgîie în celelalte zile banii și oamenii : societăți de asigurare, firme comerciale, bănci. Totul e gol, nimeni dincolo de ferestrele enorme. Soarele sticlește glacial abia stăpînind mijlocul străzii flancate de monștrii de beton și aluminiu : dacă n-aș avea senzația că sînt într-un acvariu, aș crede că înaintez pe fundul unei mări. Și merg, după care merg. Cîțiva drogați ies dintr-o pivniță clătinîndu-se, mă ating fără să mă vadă. O iau către gară, locul de întîlnire al tuturor celor fără rost și treabă. Și gara este pustie. Circulă numai trenurile internaționale, care însă nu circulă la această oră. Nu pot simula așadar că aștept pe cineva. Unul dintre cei doi bețivi care și-au mozolit pînă atunci un cîrnat în mușchiul împrăștiat pe un carton vine să-mi ceară de-o bere. Îi dau ; atunci vine și celălalt ; lui nu-i dau.

Las gara și o iau la stînga, către parc. Aici puțină lume ; rațele și porumbeii își fac mișcările obișnuite. Cîțiva bătrîni își plimbă cîinii. Vîntul trece printre ramurile abia înfrunzite, nori albi bine scărmănați par a se afla într-o competiție deasupra mea. Mă așez totuși pe o bancă, în fața lacului betonat și privesc rațele care se scufundă, lăsîndu-și numai coada afară.

Peste un ceas, lîngă mine se așează un bărbat între două vîrste cu mustață de mușchetar și barbișon gen Richelieu ; o pălărie moale și mare îi acoperă o parte din frunte. E ceva ridicol și ceva simpatic în el. Țin seama de ultima parte din ceea ce-l caracterizează. Parcul e pustiu, toate celelalte bănci sînt goale.

Îmi dă bună ziua, apoi rîde, adăugînd ceva despre vreme.

— Am ieșit puțin din casă, spuse el. Mi-era prea cald. Copiii au adormit dealtfel, am ieșit puțin, să iau o gură de aer. Ce balamuc, doamne ! Închipuiți-vă, au venit la noi și cumnatele mele cu copiii ! Treisprezece copii, torturi, muzică, dansuri. Am împodobit bradul din fața vilei cu optzeci și două de becuri colorate. O groază de bani ! Dar e minunat ! Of, ce obosit sînt doamne, cred că am tras prea mult scotch pe gît. Dar așa se-ntîmplă de cîte ori mă iau la vorbă cu socrii și bunicii. Ah, și cînd mă gîndesc ce m-așteaptă la prînz : opt feluri de mîncare și douăzeci și opt de rude, noroc că vecinii sînt plecați ! După masă stăm puțin și pe urmă ne urcăm toți în mașini și mergem să facem un om de zăpadă pe unde-om găsi ceva zăpadă. Și ce mai război o să facem cu bulgării !

Pe urmă a tăcut brusc, m-a privit atent și și-a întins brațele ca pentru a se dezmorți. Începusem să-mi mușc buzele ; tipul mă privea și i-am reținut pentru bunăstarea mea sufletească partea pe care o ocolisem pînă atunci. Mă cuprinse sila față de mine și de lume și față de siguranța celui din fața mea. Dar mi-am pipăit fața și mi-am adus aminte că aveam pe ea o barbă.

— Anul acesta am făcut sărbătorile exclusiv în familie, am spus eu. Fratele meu a plecat cu familia pentru sărbători în Caraibe, să facă plajă. N-am vrut să merg, pentru că în zilele imediat următoare am foarte multă treabă. Trebuie dealtfel să tratez pentru cumpărarea unei vile în Majorca : acolo trebuia să ne petrecem sărbătorile, dar proprietarul a tergiversat formalitățile pentru a-și apuca și el ultima dată o asemenea situație în posesiunile care nu vor mai fi ale sale.

Figura copilăroasă a celui de lîngă mine s-a lungit și s-a întunecat. Se pregătea să-mi spună ceva, cînd o rafală de vînt îi smulse o parte din mustață, cea care

se afla spre mine. Tipul voi să și-o lipească din nou cu o mînă precipitată, dar mișcarea mea a fost și mai rapidă : i-am smuls-o de tot. Tipul își propti amîndouă palmele de barbă.

Era din nou simpatic și avea lacrimi în ochi. I-am privit mîinile învineţite, care semănau foarte mult cu ale mele.

— Nu face nimic, i-am spus, bătîndu-l pe umăr.

Și mi-am smuls și eu mustaţa.

— Sandor Kovacs, spuse el.

— Marian Popa, am spus eu.

— Am un prieten din Sofia, spuse el. Momentan stă la mine și eu la el. Unde stă Mircio Stoianov e o palinkă grozavă.

Ne-am ridicat și am plecat la braţ spre staţia de metro care ne duse în apropierea unei gări.

Cînd am ajuns în noul oraș, după cum se știe, mergînd, mi-am adunat concluziile cu privire la un alt aspect al civilizaţiei, evident și prin alte părţi, dar de abia acum accentuat prin propria mea experienţă. Așa cum prin aceste locuri unii oameni cîștigă bunuri materiale și alţii le pierd, tot așa se poate cîștiga o anumită dispoziţie sufletească și se poate pierde o alta. O serie de reclame și informaţii mi-au adus în faţa ochilor aceste posibilităţi. O pilulă, niște picături, un praf, o bomboană, o ţigară de un anume fel, conţinînd un anume preparat, asigură o compensaţie, oferă înlăturarea unui deficit oarecare, dă omului ceea ce-i lipsește sau ceea ce-și dorește. Cea mai mare parte a timpului petrecut în acest oraș, am verificat și folosit avantajele acestui fel de autoperfecţionare, așa că nu mă-ntrebaţi ce era de văzut pe acolo. Cunosc pe de rost farmaciile și magazinele specializate într-o pastilă sau alta, dar nimic altceva. Dar acestea sînt de ajuns.

Mă cam durea capul și am luat o anume pastilă pentru dureri de cap : durerea de cap mi-a trecut în cîteva minute. Cam în momentul cînd mi-a trecut durerea de mai sus, am simțit un gol în stomac și m-am repezit într-un expres unde am mîncat șase ouă și am băut patru sticle de bere tare și două rachiuri. Cînd m-a pleznit aerul de afară, trotuarul s-a aplecat brusc spre dreapta și așa a rămas pînă am ajuns la o drogherie de unde am luat o pastilă și ameţeala mi-a trecut în cîteva minute. Din păcate, mi-a trecut de tot, ceea ce era o tîmpenie atît din partea mea, cît și din partea ei ; oricum, ameţeala trecută, burta mi se umflase ca o băşică. Am intrat în closetul unui mare magazin universal, dar, înainte, am luat cîteva picături dintr-o sticluţă cu o etichetă maro, cumpărată pe nimic : efectul imediat al acestor picături consta în faptul că am făcut un pipi frumos colorat, la început albastru, apoi verde, în sfîrșit roșu, ba la un moment chiar în două culori deodată : ultima ipostază a fost punctul forte din program. Un vecin îmi mărturisi că și el încercase aceste procedee, dar fără mari rezultate, deoarece era daltonist.

— Aceasta e o afacere pur personală, îmi spuse el, pe care o realizăm pentru noi înșine, înfrumuseţîndu-ne sau mai curînd colorîndu-ne viaţa ; dar nu poate fi un element dintr-un spectacol colectiv. O femeie se îmbracă frumos mai mult pentru bucuria altora decît pentru ea și e normal ca așa să fie : dar noi, pentru cine perseverăm ?

— Există picături și pentru daltoniști, l-am asigurat eu.

— Nu aceasta e problema, îmi spuse el închizîndu-se la ultimul nasture. Mă referam la celălalt aspect, al solitudinii contemplaţiei.

— Ar trebui o reformă morală, spun eu.

— Exact, spuse el. Dar cine s-o facă, în confuzia actuală de valori ? Pînă atunci vă urez, oricum, succes !

Uitîndu-mă în continuare într-o vitrină în care același bărbat fotografiat era cînd gras, cînd slab, am citit cîteva indicații cu privire la raportul dintre înălțime și greutate, precum și consecințele nefaste ale obezității. M-am speriat așa de tare, încît mi-am auzit inima pocnind și m-am urcat pe cîntarul din fața magazinului.

Aveam șase kile peste. Intrat în panică, am cumpărat o cutie de pastile pentru slăbit, cu efect rapid. Cînd am ieșit de la filmul cu vampiri m-am dus din nou la cîntar ; miracol ! slăbisem cu opt kilograme ! Uitîndu-mă însă mai bine pe tabela respectivă, am intrat din nou în panică din cauza celor două kilograme în minus. Am intrat însă în panică degeaba : cu trei picături galbene dintr-un flacon negru am rezolvat pe loc și această deficiență.

Îmi pierdusem o parte din gravitate din cauza pierderii de greutate, așa că mergeam, sau mai bine zis alergam pe stradă în pasul ștrengarului, pînă ce am dat unui trecător în vîrstă impresia că aruncam mingi imaginare într-un coș imaginar de baschet.

— Cîtă lipsă de seriozitate ! strigă el spre un altul, și nu către mine, iar celălalt îl aprobă, uitîndu-mi-se direct în moalele capului.

M-am rușinat ; cu același pas sprințar, pe care nu mi-l puteam reprima, m-am îndreptat spre primul magazin de specialitate și am luat o pilulă specială pentru ocazii funebre. Îndată mi-am căpătat o ținută gravă, un pas rar, apăsat și măsurat, o privire demnă și meditativă, ce spun ? arhimeditativă.

Arhimeditam astfel pe strada principală, în pantaloni cadrilați și cămașă cu dungi, provocînd compasiunea tuturor trecătorilor. Cînd am epuizat de provocat și com-

pasiunea ultimului trecător, mi-am scos din buzunarul secret o pastilă cumpărată de la bun început, dar despre care nu am mărturisit nimic. Valoarea ei consta în capacitatea unică de a face organismul normal, dîndu-i starea psiho-somatică medie din ultimii zece ani, cu efect garantat pentru douăzeci și patru de ore.

Mi-am dat imediat seama că eram în sucul meu propriu, după o anumită vigoare care mi-a cuprins întregul corp, dar cu deosebire o anumită parte a lui. Această parte este în mod convențional ascunsă privirilor indiscrete : a o masca și a o proteja de bunele moravuri este o necesitate ; dar fiind ascunsă, nu înseamnă că nu e totuși evidentă. Rezultatul a fost că optzeci dintr-o sută de femei care mergeau pe stradă au renunțat să se mai holbeze la vitrine în fața acestei evidențe incontestabile. În curînd, o mare mulțime, aproape toate femeile din oraș se aflau alături de mine. Unii locuitori crezură, alții fură siguri că avea loc o demonstrație feministă și se întrebară în ce domenii încă nu erau egali cu femeile. Ciudățenia acestei demonstrații consta însă în modul ei de dispunere, unul exact opus celor tradiționale, care presupun un reprezentant de față, urmat de mulțimea partizanilor. Lucrurile erau acum altfel : eu mă aflam la locul meu, iar în fața mea mulțimea holbată, cu fața la mine și mergînd de-a-ndăratelea. Multe se împiedicau vizibil ; a apărut din față și un tramvai condus de o femeie care nu și-a contrazis sexul, așa că vehiculul a început să meargă și el de-a-ndăratelea, ciobind un frumos Cadillac verde, cu pneuri albe. Multe femei își făceau loc cu coatele ; ba se produse o asemenea busculadă încît peste douăzeci de cucoane căzură deodată, smulgîndu-și în același timp părul și lovindu-se în cap cu gențile. Aceste incidente rămaseră totuși secundare, pentru

că erau executate cu ochii orientați în continuare către mine.

Cred că mi s-a făcut milă și oarecum frică de întorsătura pe care-o luaseră lucrurile și m-am gîndit că ar fi bine să fac ceva. Cînd o întorsătură nu e bună, trebuie în mod normal s-o schimbi, ceea ce am și făcut : am început așadar să merg de-a-ndăratelea, dîndu-le astfel lor posibilitatea de a merge normal.

Să spun cît am mers astfel ? Mi-e imposibil. Știu numai că după un timp, am simțit lovitura în spate a unui corp. Coliziunea a fost puternică, dar nu decisivă. Cînd mi-am revenit, am constatat că și cea din spatele meu își revenise. Dar nu ea m-a îngrozit, ci situația în care se afla, căreia i-am ghicit fulgerător semnificația. Tînăra Doamnă mersese și ea de-a-ndăratelea pînă atunci, cu fața spre o mulțime compactă de bărbați.

— De unde sînteți ? am întrebat, sesizînd rapid legăturile profunde dintre noi.

— Doina, m-am născut la Bilciurești, dar am domiciliul la Oradea.

Am făcut amîndoi mișcările corespunzătoare și, dintr-un salt, am fost în magazinul de care aveam nevoie. După trei pastile nu mai eram un om normal și cînd am ieșit din magazin, mulțimea începuse deja să se impacienteze, cîteva aruncaseră cu pantofii în geam, iar altele scriau lozinci cu rujurile pe pereți. Ehei, dar cînd am apărut, ce strigăte de indignare și revoltă legitimă ! Mizînd pe factorul surpriză, am pătruns prin coridorul format instinctiv ; nici o surpriză nu poate dura prea mult, și n-am fost niciodată un tip care se iluzionează cu una cu două. Așa că am înghițit repede două drageuri care mi-au pus aripi la picioare și nimic mai mult. Am bătut toate recordurile pe opt sute metri, și nu mă mîn-

dresc cu asta ; dar uneori n-ai încotro, trebuie să baţi şi astfel de recorduri.

Ştiam că timpul cît voi fi singur va fi foarte scurt, pentru că mă îndoiam că mulţimea nu-şi va înghiţi la rîndu-i pastilele. M-am bizuit şi în acest caz pe factorul surpriză astfel că, prin conţinutul unui flacon mi-am obţinut o altă fizionomie : nasul cam mongoloid a devenit acvilin, faţa cam rotundă a devenit ascuţită, părul şaten s-a făcut negru.

Era şi timpul : mulţimea năvălea ca un zid mişcător. Am lăsat zidul să treacă şi mi-am continuat plimbarea liniştit. Liniştea a fost prelungită într-un cinematograf unde rulau filme sexy. Toate aceste filme făceau deliciul sălii, dar nu şi pe al meu. Nici un indiciu în acest sens din partea mea pentru ceilalţi spectatori, ceea ce mi-a atras dispreţul general. Cum nu-mi place să fiu dispreţuit, am doar demnitatea mea, am cumpărat de la casieriţă o pilulă sexanormalibidoforte. Am continuat să urmăresc astfel filmul cu ajutorul ei şi nu am mai fost de nimeni remarcat.

Seara am părăsit localitatea. În vagonul de tren mai era un domn care şi-a mărturisit impresiile, foarte asemănătoare cu ale mele. Cum eram amîndoi trişti, am luat cîte o pastilă. Am devenit voioşi. Cînd ne-am plictisit să fim aşa, am luat o alta, pentru somn şi una pentru creşterea părului. Am adormit amîndoi odată ; sforăiam prea tare, şi am fost trezit de tovarăşul de drum, care mi-a dat o pastilă contra sforăitului. I-am mulţumit şi el a spus pentru puţin ; în limba lui, formula aceasta drept ultimă literă avea un m, rostit însă exact opus faţă de modul cum se rosteşte în Europa : adică întîi se deschide gura şi la urmă se închide. Folosindu-mă de această particularitate, i-am aruncat în gură la

WIW

ultimul sunet produs o pastilă care înlocuia în mod obișnuit formula somn ușor.

Nici nu ajung bine într-o gară oarecare, că deja sînt în mod oficial invitat să-mi continui călătoria într-un grup de intelectuali și artiști locali notorii. Știu bine ce înseamnă asta. Înainte de toate am avut cei șapte ani de-acasă și am mai fost școlit și după : știu bine care este poziția mea față de lume, realitate și materie, precum și față de tot ce iese din ea. Știu pe de altă parte, că cei printre care mă voi afla cel puțin o zi, se situează pe o poziție diferită de aceea pe care mă aflu. Nici nu e nevoie să mai precizez că o asemenea lipsă de echivoc este un mijloc de a-mi evidenția personalitatea, punctul meu de vedere ferm. Orice afirmație de-a lor nu poate fi decît o formă de manifestare a punctului de vedere care-mi este străin.

— Bună dimineața, îmi spune unul.

Nu e nevoie să mă gîndesc mult, pentru a da replica sigură, unica posibilă de altfel :

— Nu s-ar părea.

Tipul, intelectual subțire, crede că fac o glumă și-mi spune că e bună.

— Nu cred și nu pot fi convins, spun eu cu răceală.

Ne urcăm în autobuzul spațios și luminos. Vecinul meu de scaun apreciază calitatea climatizării.

— Tocmai asta e buba, răspund.

Tipul, un cunoscut filozof, îmi citează o frază dintr-un alt cunoscut filozof, despre importanța aerului.

— Ca nuca-n perete, răspund. Dealtfel e normal ; filozoful dumitale e depășit.

— E depășit, dar nemuritor.

— E mort, e mort, dar depășit.

Tipul nu-mi mai dă replica, pentru că n-o mai găsește. Autobuzul s-a oprit într-un mic scuar, în mijlocul

căruia se înalță un monument, elogiind un politician al locului.

— Mare om ! exclamă o domnișoară savantă cu ochelari.

— Un malac al istoriei, o pun eu la punct.

Tipa rămîne cu gura căscată.

— Vă uitați degeaba la mine.

Un tip roșcovan, tuns scurt, deviază discuția asupra realizării artistice, remarcînd savanta combinație de figuri mitologice și combinații baroce prin care se realiza o apoteoză a individului de pe soclu.

— Divinități cadaverice adunate de o puerilitate savantă, i-o retez eu. În ansamblu, dealtfel, întregul a fost parcă făcut pentru a anula limitele dintre excentric și ridicol.

Oamenii ședeau împrăștiați în jurul monumentului, dar erau mai mult interesați de ei înșiși, prin vorbele mele. Un cunoscut critic de artă remarcă plastica semnificativă a grupului.

— Asistența aceasta îmi amintește de Madonna cu familia Cuccina al cărui autor presupun că-l cunoașteți.

— Nu mă interesează autorul.

— Veronese, continuă el, ca și cum nu m-ar fi auzit, plasează în această pînză celebră douăzeci și una de figuri și un număr de animale, fiecare reprezentînd starea de grație : marele efect provine din faptul că fiecare privește spre un altul, dar nu dintr-o poziție frontală, față-n față, ci printr-o deplasare a ochilor cărora nu li se răspunde ; o privire ștafetă s-ar putea spune, fiecare exprimă aceleași sentimente altuia care nu-l vede dar cu care comunică și care transmite mai departe aceeași stare. De altfel și Nunta din Canae folosește procedeul, dar cu un număr mai mare de personaje. Ceea ce

se poate observa, este că același procedeu apare într-un roman de Samuel Beckett, e vorba de W a t t, unde distribuția privirilor este încă mai mult dezvoltată și combinată cu alte mișcări în cadrul unui complet de judecată.

— Prostii, spun eu. Tertipuri. Imitații născute moarte și morți nou născuți. S-ar putea spune, și trebuie spus răspicat că talentul cel mai de seamă al unor asemenea așa ziși artiști, ca să nu spunem singurul, e acela de a plictisi.

E timpul să ne urcăm în autobuz și să mergem mai departe. Îmi găsesc un alt loc, lîngă altcineva, și mergem mai departe, spre un vîrf de munte pe care se află ruinele unei cetăți medievale. În jur, o pădure, înainte șoseaua asfaltată pierzîndu-se în cotituri. Ne dăm jos. Cîteva exclamații de încîntare mă scot din sărite. Dar nu s-a rostit încă nici un cuvînt de care să mă leg. O cruce enormă de piatră roasă, se află lîngă o rîpă. Cîțiva se închină. Unul chel de lîngă mine, care nu s-a închinat, îmi zîmbește înțelegător, dar nu-i răspund.

— Monumentele de acest tip te fac să te gîndești la moarte, spuse el. Ca și divinitatea în general, dacă e prinsă într-o doctrină. Din păcate sînt încă mulți azi din cei care trăiesc gîndindu-se la moarte și mor gîndindu-se la viață. Divinitatea, nu credeți, nu e bine să fie dogmatizată : ea trebuie să rămînă o investigație liberă a individului, o experiență a trăirii interioare. Ce frumos ar fi dacă s-ar celebra o zi a necunoscutului !

— Pe dracu, spun eu.

Celălalt se îndepărtează, dar se oprește lîngă mine un altul, care mă bate pe umăr, bucuros.

— V-am admirat promptitudinea răspunsului. Deși aparținem aceleiași universități, ba chiar aceleiași cate-

dre, nu sînt de acord cu viziunea celui pe care l-aţi pus la punct.

— Aha ! spun eu, intrînd la bănuială că aș putea fi fără să vreau obligat să cad de acord cu cel care nu era de acord cu celălalt, deși amîndoi aparțineau aceleiași lumi față de care trebuia să-mi arăt cea mai deplină intransigență. Ce vreți să insinuați ?

Puteam să spun „afirmați", dar m-am gîndit că un asemenea cuvînt l-ar putea îndepărta.

— Doresc numai să mărturisesc că-mi repugnă atît vorbăria sinceră, mai mult sau mai puțin prelungită, ca și subtilitatea rapidă, înlocuind adevărul. Nu sînteți de acord cu mine ?

Principial nu puteam fi de acord cu el ; dar dacă nu eram cu el, însemna că sînt cu celălalt ; ceea ce era o aberație. Am tras o înjurătură în limba mea și i-am întors spatele.

Întorcîndu-i spatele m-am aflat în fața a două tinere care teoretizau grația peisajului și încercau să găsească o grație a industrialului.

— În eseul despre grație și demnitate, Schiller afirmă că frumusețea unei structuri poate excita plăcerea, admirația, uimirea, dar numai grația poate încînta. Frumusețea are adoratori, dar numai grația amanți.

— Dumneata n-ai nici de unii și nici de alții, o întrerup eu. Și nici n-o să ai vreodată.

Mă depărtez, dar numai pentru a mă apropia de cei sprijiniți de zidul ruinat, care fac analogie între cadrul apropiat și uzina care strălucea la orizont.

— Singurul progres autentic din istoria omenirii e cel științific ; restul se bazează pe creșteri și descreșteri, pe schimbări de accente, de ritm și de fluctuații sociale, nu-i așa ?

— Acest lucru este adevărat, fără doar și poate, spuse celălalt, dar e însă puțin util și necesar să te gîndești la el. Dilthey observă că Hölderlin, pe vremea cînd lucra concomitent la Empedocle și Hyperion, descoperise că tot ceea ce este legat de legea succesiunii duce la nemulțumire, nestatornicie, și nefericire. În timp ce eternul pătrunde în desfășurarea temporală, apariția sa este supusă suferinței propriei vremelnicii.

Cum punctele de vedere mi se par opuse, fără însă a fi ale mele, mă îndepărtez demn, refuzînd să intru în încăperile castelului transformate în muzeu, pentru că nu mă interesează tradițiile și originile unei lumi pe care o dezavuez. Mă așez pe o bancă, dar mă scol ca ars și mă reașez pe pămînt. În față se află un bazin cu un grup de zei și animale acvatice în centru. De lîngă o mașină se apropie un tînăr în pantaloni de doc și cămașă, cu un trabuc enorm în gură : se urcă pe marginea bazinului, se aruncă în apă, și se scufundă aproape un minut. Cînd se ridică în picioare, apa șiroiește de pe el : el scoate din gură trabucul care continuă să fie aprins și continuă să fumeze, spre satisfacția gălăgioasă a tovarășilor.

Mă apropii și vreau să protestez, dar văd că s-au apropiat și cîțiva din tovarășii mei de drum, care protestează și ei. Mă opresc la timp : dealtfel, uitîndu-mă mai aproape la numărul mașinii, descopăr că băieții sînt din București.

— Hei, și ce-i cu asta ? strig eu la cei care protestează. N-au voie să se răcorească ? De ce nu li se pun la dispoziție condițiile necesare ? Ce fel de civilizație e asta ?

Tipii cu mașina, băieți buni, dispar pentru orice eventualitate, ceilalți se reîntorc.

— Mare mizerie pe aici, spune cineva către mine, nu sînt decît douăzeci de feluri de mîncare și optsprezece mărci de whisky.

— Nu cred ! îi dau eu replica promptă, dar îmi mușc limba.

Refuz să intru în restaurantul unde se pregătise o masă pentru excursioniști ; pentru că mi-e foame totuși, mă opresc lîngă o vînzătoare de cîrnați prăjiți care, antropologic vorbind, nu are nici o legătură cu localnicii.

Întind degetul spre ea acuzator.

— Un cîrnat.

Modulez mișcarea degetului ca și cum aș dirija, după fiecare literă, păstrînd însă sensul acuzator.

— Mai prăjit ?

O simt că este și ea împotriva lumii în care trăiește, că e o străină. Și atunci accept. Vorbesc atunci, afirm, afirm, printre îmbucături, folosind la maximum degetul.

— Camil Petrescu, în substanțialism, vede reprezentarea lumii ca pe un act de prezență absolută, f a ț ă - n f a ț ă, a polului lucid de cunoaștere, care are inițiativa, și a realității exterioare lui.

Îmi duc degetul la tîmplă, ca pe o țeavă de revolver ; cînd l-am fixat bine, îndepărtez capul de deget, mă uit la degetul rămas pe loc și întorc mîna cu grijă, astfel ca degetul încărcat să se îndrepte către cîrnățăreasă.

— Distanța prea mare sau prea mică între cei doi poli face imposibilă cunoașterea, deoarece prezența devine impenetrabilitate, automorfism, atît în microdoxie cît și în macrodoxie.

Învîrtesc degetul mai întîi într-o mișcare de con orizontal, apoi de cilindru vertical.

— Exact aceeași idee apare la indieni : „Cuvîntul celor care au dobîndit direct adevărul este revelația

celor care au cunoscut direct adevărul". Cunoașterea a ceea ce se află dincolo de simțuri rezultă din inferența bazată pe analogie.

Mă opresc, și scot de sub unghia degetului mustarul care a pătruns acolo odată cu grăsimea cîrnatului. Schițez mai întîi mișcarea de a-l îndrepta spre cîrnățăreasă, dar mă răzgîndesc, scot batista din buzunar, șterg bine degetul respectiv, și abia pe urmă îl îndrept spre femeie.

— Ceea ce-i obscur și nedovedit prin aceasta este dovedit, prin revelația transmisă de cei care au cunoscut adevărul în mod direct. Și trîntesc cu pumnul în tejghea, și tejgheaua se clatină.

Între timp, cei din restaurant încep să iasă; ne îndreptăm cu toții spre autobuz. Cineva din față vorbește cu glas tare, parcă pentru a-l auzi eu:

— Analogiae etiam magnus usus est ad cognoscendam quantitatem syllabae, veram notationem ad facienda nova vocabula. Ut sepulcrum est a supino sepultum. Sic involucrum est a supino involutum: in voce involucrum semper longa est, Rudolphus Goclenius, Lexicon philosophicum.

Reproduc ce-am auzit, mai bine zis ce-am reținut așa cum am reținut. Nu cunosc limba latină și tipul nu se sinchisește, pentru că celălalt, cu care vorbește, o cunoaște. Alții vorbesc în greacă veche, unii într-un dialect de la ei de-acasă. Autobuzul zumzăie ca un stup, dar gurile îmi trimit către urechi numai combinații de sunete și modulații pe pauze cărora nu le pot descoperi nici un sens.

— Nu cred! Nu cred! Tîmpenii! Vorbe, vorbe, vorbe!

Mă văd ridicîndu-mă în gînd și zicînd toate acestea, dar tot în gînd mă văd așezîndu-mă la loc, fără ca

cineva să-mi fi dat vreo atenţie. Vreau să le spun ceva despre cleiul din urechi și despre struţul cu capul în nisip, dar fără să mă mai ridic, și iarăși mă așez.

Cînd coborîm, plouă zdravăn și eu n-am umbrelă. O iau așa prin ploaie; înaintea mea este un tip bine îmbrăcat, cu o umbrelă la care pînza impermeabilă de pe cinci arcuri s-a desprins: el își apără partea din faţă, și mai ales nasul. Îmi vine să rîd. Dar din spate mă depășește șontîc-șontîc un bătrîn la fel de bine îmbrăcat, cu o umbrelă asemănătoare celei din faţă prin culoare și rupturi.

Rîsul îmi rămîne în gît ca și dorinţa mea de a striga că nu cred. În aceeași seară am părăsit pentru totdeauna locurile acelea care erau așa cum mi se spusese că sînt.

Splendidul oraș vechi, în care mă opresc, colecţiile și monumentele lui au luat naștere tot datorită unei sîngeroase exploatări. Un despot sau mai mulţi, simultan, s-au întrecut în a chema meșteri și alţi artiști pentru a face palatele cele mai frumoase; fiecare principe a vrut să-și întreacă în strălucire antecesorii, ceea ce dovedește că cea mai fecundă competiţie a viilor este aceea în care au parteneri morţi. Oricum, pentru aceasta, trebuiau bani. Banii au fost luaţi de la cei care fiind îndeajuns de săraci, nu-și puteau permite să ia ei de la alţii. Această minunată tapiserie a fost făcută probabil cu ajutorul strămoșilor mei: un grec de la Constantinopole, cu ajutorul otoman a devenit domnitor, a avut o nevastă din Armenia care avea un iubit din Durazzo cu un frate la Viena a cărui soţie din Hamburg avea un frate la Leyda cu un prieten la Londra: acesta s-a stabilit aici, la unchiul lui, proprietarul palatului. Banii strînși la noi cu japca au trecut din palmă-n palmă și din sex în sex pînă au ajuns să producă acest splendid oraș. Cei exploataţi ieri au produs aceste frumuseţi, ast-

fel că localnicii, descendenţii lor în linie directă se bucură de exploatarea sîngeroasă mai veche, trăind pe spinarea palatelor și exploatînd masele uriașe de turiști curioși să se chiorască la artă. Și să-și perfecţioneze imaginaţia : pentru că aici s-au petrecut orgii și crime monstruoase, deși nu se vede și nu s-ar zice, dar e ca și cum s-ar petrece chiar acum, e totuna, ca și cum ar fi, se petrec invizibil, așa cum undele radio transmit o crimă care nu se vede. Cine știe ce orgii nu se petrec acum în univers, în acest moment, iar urmele lor vor apare peste secole, sub formă de artă și cultură ! Un asemenea gînd e reconfortant, îţi dă sentimentul participării la actualitate.

Oricum, se putea afirma că sentimentele mele erau evidente, chiar ostentative, pentru că, intrînd în sala tezaurelor, doi gardieni au părăsit un grup de turiști și s-au postat unul în dreapta și altul în stînga mea. Era tocmai momentul cînd admiram un nemaipomenit pocal de aur, care constituia numai o piesă dintr-un ansamblu unit într-un fel de peisaj oriental ; totul era aur, platină, fildeș, email, și nu știu dacă vreuna din pietrele preţioase descoperite pînă acum lipsea din faţa mea. Niciodată nu mi-a fost dat să văd așa ceva și n-aș fi crezut vreodată că pietrele preţioase și aurul care mi-au părut totdeauna ca valori în sine, pot contribui și mai ales se pot subordona unei idei artistice.

— Bună ziua, îmi spuse gardianul din stînga.

Cel din dreapta așteptă să treacă două secunde și-mi ură același lucru.

— Admiraţi, admiraţi ?

Eram încă mut, incapabil să rostesc ceva. Cel din dreapta, mi-am dat seama imediat, era specialist în a lua omul dinspre dreapta, celălalt avea și el specialitatea lui.

— Acest ansamblu este un bun inexprimabil creat în timpul primei dinastii, spuse cel din dreapta.

— El aparţine întregii naţiuni, spuse al doilea.

Acestea erau elemente suprastructurale ; pentru că mai important a fost să observ că cel din dreapta a dus mai repede mîna dreaptă la pistol, iar cel din stînga mîna stîngă. Tocurile pistoalelor erau identice, ca şi aparatele de emisie-recepţie cărora mi-ar fi plăcut să le îndoi antenele.

— Dar la fel de importantă ca realitatea acestei minunăţii este povestea creării ei, spuse cel din dreapta. Autorul ei a rămas anonim, dar a fost denumit Mechtalmn. A fost conte, titlu cîştigat pe merit prin participarea la numeroase lupte şi era stăpînul cetăţii Wolfabbeyrousse, vasală lui Connrad de Baumplease. El se căsătorise din dragoste cu cea mai frumoasă nepoată a preotului episcopului de Furstorado, era fericit, dar singura lui dorinţă era aceea de a-şi trăi fericirea personală în cadrul libertăţii cetăţii sale. De aceea, el a intrat în conjuraţia parzilor încă de la început. Povestea începe de fapt în seara zilei de 16 februarie, cînd contele îşi părăseşte cetatea şi pe tînăra soţie fără să-i spună unde se duce. El motivă o treabă în cetatea Lunens şi o anunţă că părăsea casa pînă a doua zi. Tînăra femeie a devenit atunci palidă.

— Ce s-a întîmplat, Roschenette ? zise Mechtalmn. Este imposibil ca un lucru aşa de simplu să-ţi producă o asemenea impresie.

— Mechtalmn, îi zise tînăra soţie, nu poţi renunţa la această treabă ?

— Cu neputinţă !

— Nu poţi să mă iei cu tine ?

— Cu neputinţă !

— Atunci, mergeţi cu bine !

Mechtalmn o privi.

— Ești geloasă, biet copil ?

Roschenette surîse trist.

— Nici gînd, e cu neputință, continuă el ; s-a întîmplat ceva ce-mi ascunzi !

— Poate că n-am dreptate să mă tem, răspunse Roschenette.

— Și de ce te-ai putea teme în acest castel, în mijlocul rudelor și prietenilor noștri ?

— Îl cunoști pe fiul stăpînului nostru, Mechtalmn ?

— Da, fără îndoială, răspunse acesta ridicîndu-și sprîncenele ; ei bine ?

— Ei bine, el m-a văzut la Claudenazzo înainte ca să fi devenit soția ta !

— Și el te iubește ? strigă Mechtalmn strîngînd pumnii și privind-o fix.

— Așa mi-a spus !

— Mai de mult ?

— Da, și eu am uitat ; dar, ieri, l-am întîlnit pe drumul dinspre Damasleon, și mi-a repetat aceleași cuvinte !

— Bine, bine, murmură Mechtalmn. Seniori fără rușine !... nu e de ajuns așadar iubirea mea de țară ? vreți să-i adaug ura mea pentru voi ? Dar feriți-vă să adăugați noi crime pe capul vostru, ziua răzbunării va veni !

— Pe cine amenințI astfel ? întrebă Roschenette. Uiți că el îți e senior !

— Da, dar peste vasalii săi, peste servitorii săi, și peste valeții săi ; dar eu, Roschenette, eu sînt din starea liberă, cetățean, stăpîn pe pămînturile mele și pe casa mea ; și dacă eu nu am dreptul ca el, de a împărți dreptatea, am în schimb dreptul de a mi-o face !

— Vezi bine că aveam să mă tem, Mechtalmn.

— Da !

— Așa că, n-ai să mă părăsești ?

— Mi-am dat cuvîntul, trebuie să mi-l ţin !

— Îmi vei îngădui să te însoţesc ?

— Ţi-am spus deja că este cu neputinţă !

— Doamne dumnezeule, stăpînul meu ! murmură Roschenette.

— Ascultă, reluă Mechtalmn, ne temem degeaba, poate ; n-am spus nimănui că voi pleca ; nimeni n-o ştie prin urmare ! Nu voi lipsi decît pînă mîine la prînz ! Se va crede că sînt lîngă tine şi vei fi respectată.

— Domnul să binevoiască !

Mechtalmn o îmbrăţişă pe Roschenette şi o părăsi.

Întîlnirea conjuraţilor era la Garleybourg ; nimeni nu lipsi.

Acolo, pe o mică suprafaţă, loc neted care formează o cîmpie strîmtă înconjurată de izvoare, la picioarele stîncii Seylousseano, în noaptea lui 17 februarie, pămîntul dădu cerului unul din cele mai sublime spectacole, acela al celor trei oameni jurîndu-se, pe onoarea lor, de a reda, cu riscul vieţii lor, libertatea unui popor întreg. Cei trei, dintre care unul era Mechtalmn, întinseră braţele şi strigară către Dumnezeu, înaintea căruia regii şi popoarele sînt egale, că vor trăi şi vor muri pentru fraţii lor, că vor întreprinde şi vor suporta totul în comun ; că nu vor mai suferi, dar nici nu vor comite vreo fărădelege ; că vor respecta drepturile şi proprietăţile fiecăruia ; că nu vor face nici un rău altora, dar nici nu vor pune bazele unei noi tiranii ; rugîndu-se lui Dumnezeu, dacă jurămîntul îi va fi agreabil, să le facă cunoscut aceasta printr-un miracol. În aceeaşi clipă, trei izvoare de apă izbucniră la picioarele celor trei baroni. Conjuraţii strigară atunci : Slavă Seniorului ! şi, ridicînd mîinile, făcură la rîndu-le jurămîntul de restabilire a libertăţii ca oameni de inimă. Cît despre execuţia planului, hotărîră ca acesta să fie pus în aplicare peste opt

ani, în prima vinere a lunii iunie ; apoi, cum ziua se apropia, se despărțiră, și fiecare o apucă pe drumul care-l readucea acasă.

Oricît se grăbi Mechtalmn, era amiază atunci cînd ieșind din Dallenwyll, își zări castelul și fereastra de la care îl privea de obicei Roschenette ; totul părea liniștit. Temerile sale se risipiră la această priveliște, inima încetă să-i bată, se opri pentru a respira. În acel moment i se păru că numele său îi trece pe la ureche, purtat de o boare de vînt. Tresări și-și reluă drumul.

La capătul a cîteva minute, auzi a doua oară un glas care-l striga. El fremătă, căci această voce era plîngătoare și i se păru că o recunoaște a fi a Roschenettei. Acest glas venea de pe drum, și el se avîntă către castel.

Abia făcu douăzeci de pași, că zări o femeie fugind către el, despletită, pierdută care, din clipa în care-l văzu, întinse spre el brațele, pronunțîndu-i numele și, fără a avea puterea de a merge mai departe, căzu în mijlocul drumului. El o recunoscu pe Roschenette.

— Ce s-a întîmplat, mult-iubita mea ? strigă el.

— Să fugim, să fugim ! murmură Roschenette încercînd să se ridice.

— Și pentru ce trebuie să fugim ?

— Pentru că el a venit, Mechtalmn, pentru că el a venit în timp ce tu nu erai...

— El a venit !...

— Da... și abuzînd de absența ta și de faptul că eram singură...

— Hai spune ! Spune, hai !

— Mi-a poruncit să-i pregătesc o baie...

— Nerușinatul !... Și te-ai supus ?...

— Ce puteam face, Mechtalmn ? Atunci mi-a vorbit de iubirea lui... a întins mîna asupra mea... Și atunci m-am salvat, strigîndu-te, chemîndu-te în ajutor... am

fugit ca o nebună... apoi, cînd te-am zărit, puterile m-au părăsit, și am căzut deodată ca și cum mi-ar fi fugit pămîntul de sub picioare.

— Unde este el ?

— În casă... în baie...

— Nerușinatul ! strigă Mechtalmn aruncîndu-se către castel.

— Ce vrei să faci, nenorocitule ?...

— Așteaptă-mă, Roschenette, voi reveni...

Roschenette căzu în genunchi, cu brațele întinse către locul în care dispăruse Mechtalmn. Ea rămase astfel un sfert de ceas, nemișcată și mută ca statuia rugăciunii însăși ; apoi deodată se ridică și scoase un țipăt. Mechtalmn revenea, palid și ținînd în mînă un pumnal roșu de sînge.

— Să fugim, Roschenette ! strigă la rîndu-i ; căci nu vom fi în siguranță decît pe celălalt mal al lacului. Să fugim fără a folosi drumul... departe de cărări, departe de orașe... să fugim, dacă nu vrei să mă vezi murind de teamă, nu pentru viața-mi, ci pentru viața-ți !...

După aceste cuvinte, el o conduse de-a curmezișul cîmpiei.

Roschenette nu era una din acele flori delicate și gălbejite care cresc în orașele noastre ; era o nobilă munteancă, puternică și tare în fața primejdiei, crescută în soare și în oboseală. Mechtalmn și ea ajunseră curînd în vîrful muntelui. Mechtalmn voi atunci să se odihnească ; dar ea îi arătă cu degetul sîngele care-i acoperea fierul pumnalului.

— Ce-i cu acest sînge ?

— Al lui... răspunse Mechtalmn.

— Să fugim ! strigă Roschenette și leșină.

El o luă în spate și-și continuă drumul. Se înfundară în cea mai deasă dintre păduri, coborînd coastele mun-

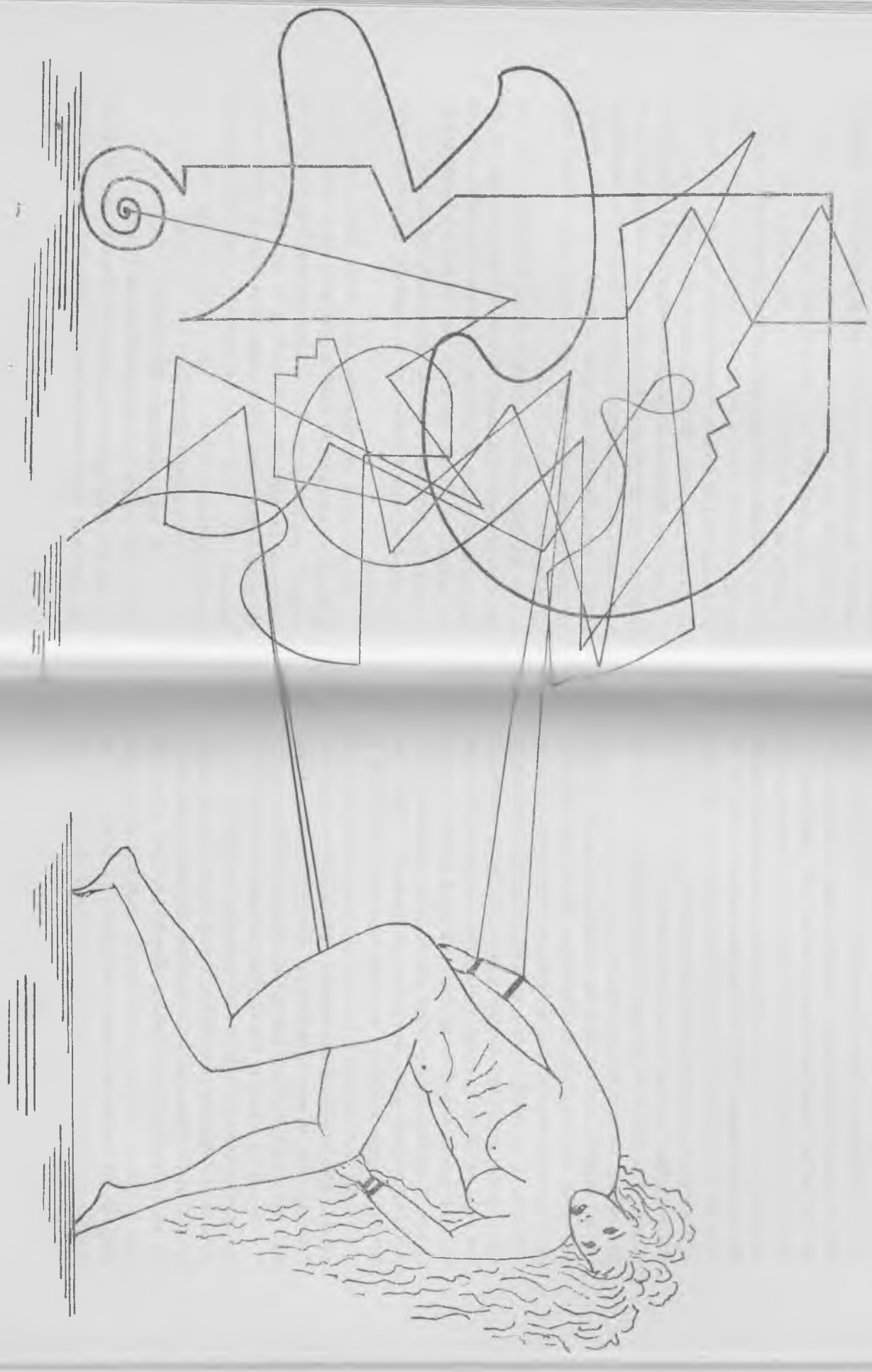

telui pe cărări cunoscute numai vînătorilor. De mai multe ori Mechtalmn voi să se oprească ; dar de fiecare dată, Roschenette îi dădea curaj asigurîndu-l că nu era obosită, și el o urca din nou pe umerii săi puternici. În sfîrșit, cu o jumătate de oră înainte de căderea nopții, ajunseră pe una din crestele care prelungeau masivul Rambs ; de acolo auziră behăiturile turmelor care se întorceau la Babsidio și văzură lacul liniștit și pur ca o oglindă. La această priveliște, Roschenette voi să continue drumul ; dar voința îi depășea puterile ; Mechtalmn îi pregăti un culcuș de frunze și de brînduțe pe care ea se culcă și el rămase s-o vegheze.

Mechtalmn auzi murind unul după altul toate zgomotele văii, văzu stingîndu-se rînd pe rînd, toate luminile care păreau stele căzute pe pămînt. Apoi, rumorii discordante a oamenilor îi succedară sunetele armonioase ale naturii ; licirilor efemere aprinse de mîini muritoare, splendida pulbere de stele ridicată de sub pașii lui Dumnezeu ; muntele are, ca și Oceanul, voci imense care se ridică deodată, din mijlocul nopții, din suprafața lacurilor, din sînul pădurilor, din profunzimile ghețarilor. În intervalele acestora, se aude zgomotul continuu al cascadelor sau duduitul furtunos al avalanșelor, și toate aceste zgomote vorbesc omului de la munte o limbă sublimă care îi este familiară, și căreia îi răspunde prin strigăte de groază sau cînturi de recunoștință.

Ostenit la rîndu-i, Mechtalmn nu mai avu prilejul să se neliniștească de aburii care acoperiră oglinda lacului : el adormi. Aburii se ridicau la suprafață din adîncuri, urcară încet valea, pînă la ei. Dar, miracol ! Sub faldul de aburi urcase și apa ! Cum Roschenette se afla puțin mai jos decît cel care încercase s-o vegheze, apa înaintă pînă la ea, odată cu patul de frunze și flori, apoi se retrase cu prețioasa-i pradă în marginile firești ale la-

cului, în timp ce aburii continuară să se ridice către piscul înzăpezit al masivului ! Cînd se trezi, Mechtalmn văzu soarele înconjurat de un cerc straniu de brumă, care se risipi însă văzînd cu ochii. Dar Roschenette nu mai era : în locul ei, apa lăsase un bolovan de aur. Și Mechtalmn înțelese semnul !

El își plînse mult soția, dar lăudă pe Dumnezeu. Nu cunoscu niciodată motivul pentru care leșinase Roschenette și nici nu se gîndi la el. Abia istoricii de mai tîrziu reconstituiră de altfel și alte aspecte ale dramei. Astfel, se află că tiranul feudal organizase el însuși conjurația care ar fi urmat să-l doboare, și Mechtalmn să fie unul dintre conjurați, pentru ca soția lui să rămînă singură o noapte cu fiul său mult iubit ; dar tiranul nu prevăzuse întorsătura lucrurilor datorată fiului mai mic, care-i dăduse dinadins informații greșite, pentru ca fratele său mai mare să moară și să-i lase tronul ! Dar aceste fapte sînt controversate : important e că Mechtalmn n-a mai părăsit niciodată locul unde ajunsese. Și-a făcut o colibă chiar pe locul unde se culcase soția sa iubită, a adunat tot aurul și toate pietrele scumpe ascunse în munte și a creat această minunată operă de artă, care vă produce o așa de mare impresie.

După ce-și termină istorisirea, gardianul tăcu, clătinînd de cîteva ori din cap, apoi murmură ceva în emițătorul său. Am rămas o vreme toți trei tăcuți, privind strălucirile și formele din față.

— Aceasta este povestea creației, spuse celălalt gardian, mîngîindu-și pistolul. Dar nu mai puțin extraordinară este seria întîmplărilor prin care această capodoperă a trecut pînă să ajungă în fața dumneavoastră, ca s-o admirați așa cum o faceți !

— Am bănuit că este o emanație a acestei spiritualități, am spus eu.

— Bănuiala dumneavoastră poate fi considerată o certitudine, spuse el, strîngîndu-și centura pistolului. Dar lucrurile trebuie privite în evoluția lor. Cîndva, statul nostru făcea parte dintr-un imens imperiu, și spiritualitatea acestuia este normal să se reflecte în colțul nostru, iar această capodoperă care nu ne aparține direct să ne reprezinte. Dar aceste lucruri sînt de la sine înțelese. Iată care este istoria vasului din momentul creației sale.

Cînd Mechtalmn sau cel care a făcut capodopera și-a terminat munca, el a murit. Creația sa a rămas multă vreme ignorată, pînă ce un cioban a trecut pe acolo, evident cu oile, și a descoperit minunea. La început nu s-a putut apropia și a căzut la pămînt, crezînd că este un semn de sus ; a chemat stăpînii și aceștia, mai puțin mistici în această privință, au ascuns capodopera ; castelul baronilor a fost asediat de barbari, dar el a rezistat eroic ; peste un secol n-a putut însă rezista unui groaznic cutremur : și minunea ascunsă de priviri și venerată în taină, a apărut ochilor uimiți dintre dărîmăturile castelului, ca o banană dintre cojile ei ! Astfel, ea a fost luată de cardinalul Baltagliazzi și dusă la Roma : cardinalul avea din fericire doi nepoți, frate și soră, care se iubeau nelegiuit. Cînd fură blestemați, spre sfîrșitul vieții lor, ei erau de mult despărțiți, dar culmea nelegiuirii, fiecare trăia nelegiuit cu unul din copiii făcuți împreună ! Acestor infamii trecătoare ca și viețile lor, li se adaugă însă din nefericire, o alta și mai groaznică de data aceasta : la despărțire, capodopera fu tăiată în două bucăți și fiecare a plecat cu partea sa în alt colț de lume. După moartea tatălui său, Massio Benavente își luă comoara și se hotărî să devină negustor în Levant ; drumul spre Stambul dură mult, atît din cauza hoților, cît și a autorităților locale și vicisitudinilor naturale. Pierdu cea mai mare parte dintre avuturi în

jocuri de noroc; rămas cu jumătatea lui de minune el își continuă drumul; dar, pentru a-l putea continua, desprindea în fiecare zi o bucată de aur sau vreo piatră miraculos șlefuită din jumătatea de capodoperă, astfel că în Sicilia se văzu cu buzunarele goale. Lucrul cel mai extraordinar a fost că s-a întîmplat ca prima bucată să fie cumpărată de un celebru artist al acelor timpuri care, era și bogat; minunîndu-se de frumusețea acestei piese, el porni în urmărirea sceleratului și recumpără pe rînd, de la cei cărora el le vînduse piesele detașate, astfel că în Sicilia, jumătatea capodoperei era întregită!

După multe eforturi reuși să afle care fusese în continuare ținta călătoriei sceleratului, și se îmbarcă la rîndu-i pe un vas rapid, crezînd că sceleratul deținea și cealaltă jumătate a capodoperei!

În timpul călătoriei sale vremea nu fu prielnică: o furtună îngrozitoare se dezlănțui și corabia sa, în afară de faptul că fu purtată pe un drum cu totul altul decît cel așteptat, fu făcută bucățele după prima răbufnire. Marele artist reuși ca prin minune să se apuce de o epavă, împreună cu sacul în care-și purta comoara. După multe zile de plutit, el auzi un strigăt din depărtare și ascuțindu-și privirea, zări un om care-și agita un braț din mare. Se îndreptară unul spre celălalt și fiecare descoperi că se afla pe cîte o epavă! În mijlocul valurilor, își spuseră povestea vieții lor, de pînă atunci, fără a mai avea vreo speranță de salvare. Și marele artist, ce lucru minunat și extraordinar, descoperi că celălalt naufragiat era fratele său, pe care-l crezuse mort din copilărie! Dar încă mai nepomenită a fost descoperirea că fratele său geamăn pornise la drum în căutarea celeilalte jumătăți a capodoperei, pentru că el însuși deținea o jumătate. De unde o avea? Vicioasa soră a sceleratului vîntură-lume, pusese rămășag în celălalt capăt al Scan-

dinavei, pe unde ajunsese, că poate reconstitui din memorie, după un an jumătatea ei de capodoperă, și o aruncase în foc, unde pierise difinitiv ! Acest lucru nu mai fusese desigur posibil, dar fratele geamăn al artistului avusese un vis extrem de clar în care jumătatea dată apărea cu toate infinitele ei particularități. Descrisese această jumătate unei armate de giuvaergii care reușise s-o reconstituie. Dar cealaltă parte, partea ascunsă, jumătatea care se afla acum la fratele său, n-o visase ! Dar știind că există, plecase în căutarea ei ! Și acum nu numai că o regăsise, dar își regăsise și fratele ! Frații au fost salvați de pirații de pe coastele Africii ; în schimbul unor mari sume de bani li s-au tăiat nasurile și au fost eliberați. Minunea întregită a rămas în posesia unei pașale căreia i s-a tăiat capul ; capodopera a fost cumpărată de un englez și donată, astfel că o puteți admira din plin !

Am rămas din nou pe gînduri, cutremurat deopotrivă de frumusețea stranie a lucrului omenesc din fața mea și de faptele neomenești și totuși omenești legate de ea. Trecuse de mult ora închiderii și gardianul din stînga șopti la rîndu-i ceva în emițător.

— Ne pare rău, domnule, dar timpul e întîrziat.

Îmi părea rău cu adevărat și aceasta se vedea pe fața mea.

— Va fi una din cele mai frumoase amintiri din viața mea, le-am mărturisit.

— De ce ? zise cel din dreapta.

— E simplu și foarte complicat, am spus eu.

— Mă scuzați, am impresia că e o neînțelegere, mi-o reteză el. Am vrut să spun : de ce amintire ?

— Nu înțeleg, am spus eu.

— Foarte simplu. Dacă vă place atît de mult, puteți s-o luați.

— Se poate ?

— Desigur, răspunseră ei într-un glas.

Am privit ansamblul care strălucea în fața mea și am refuzat.

— Nu se poate.

— De ce ?

— N-am în ce să-l duc.

Gardianul din stînga spuse celui din dreapta :

— Vezi că am eu o geantă în cabină.

Celălalt se duse și reveni repede cu geanta. Cei doi mă ajutară să bag capodopera în ea. La plecare i-am întrebat cum pot să le mulțumesc.

— Spunîndu-ne bunăziua cînd ne vom mai întîlni.

I-am încredințat că așa voi face, m-am jurat chiar și am părăsit pentru totdeauna orașul în care cred cu convingere că voi mai reveni.

În orele și săptămînile următoare am mers ce-am mers pe scurtătură pînă ce am ajuns să văd următoarea localitate de la înălțimea maximă a unei coline. Era bine limitată de un rîu frumos și limpede, pe partea dinspre mine ; în fundal, părea limitat de o pădure care urca lin coastele masivului muntos. Cîteva turle străluceau ca argintul, cifrele orologiilor ca aurul. Clădirile erau colorate în tot felul și aveau forme dintre cele mai plăcute. Erau minunate toate la un loc iar cadrul întreg, dacă n-ar fi fost ele ar fi semănat mult unul din tablourile lui Claude Lorrain. Dinspre oraș a venit un fel de amestec de melodii frumoase pentru cîteva secunde ; copacii aveau un verde intens, mușcatele de la ferestre parcă ardeau, chiar și dacă păreau pictate. De unde mă aflam, singura posibilitate de a ajunge acolo jos, în localitate, era drumul îngust, care pornea din stînga mea, mai mult o potecă pînă la un podeț arcuit peste rîu ; dincolo de podeț, drumul se lărgea, se vedeau trandafiri și peri pe

marginea drumului care șerpuia pentru a se pierde printre primele ziduri. Am început să cobor, dar înainte de a ajunge la podeț din sens opus am văzut trecînd podul și venind către mine un grup de oameni. Țineau să mă întîmpine, precis că nu, pentru că fugeau spre mine, preocupați, dacă mă luam după chipurile lor și chiar după simultaneitatea mișcărilor picioarelor și brațelor. Trecură podul înainte ca eu să fi ajuns lîngă el și mă înconjurară gîfiind, totuși decișii, deși zîmbind prietenoși.

— Vreți să mergeți în oraș, mă întrebă bătrînul cu părul alb, cănit pe ici și colo.

— Să stăm puțin jos, am obosit fugind.

Vorbise fata cu părul roșcat și ochii albaștri, zveltă și cu doi sîni care doreau s-o încovoaie sub greutatea lor rotund-ascuțită; dar ea era puternică, și cu multă voință, și nu se lăsă, lucru evident chiar și cînd se așeză jos. Ceilalți îi urmară exemplul, și eu după bineînțeles.

— Ce căldură ! spuse femeia blondă, cu ochii și șoldurile mari, și bătrînul negă.

— Am fugit un pic, spuse tînărul cu ochii verzi și părul negru.

— Tu tot timpul găsești explicații, i-o întoarse roșcata în glumă.

Părură în următoarele replici să nu țină seama de mine, privindu-mă în același timp : era un dialog simplu și clar, construit special pentru a mă familiariza cu lumea lor fără a întreba ceva.

— De unde veniți ? mă întrebă Paul.

— I-am arătat cu capul colina din spate, și toți rîseră frumos și plini de satisfacție.

— Sînt român, am precizat.

— Aha, frumos, frumoasă România, am fost, spuse ochioasa cu șoldurile amintite. Delta, mînăstirile din nor-

dul Moldovei, Dracula, Hanul lui Manuc, Eminescu, Fraţii Chivu ! Buna ziua !

Pronunţa bine cuvintele memorate. Tot ea anunţă că era ora mesei, şi se apucă să desfacă nişte pachete pe o faţă de masă pe care o scoase de nu ştiu unde. Voii să mă ridic, dar bătrînul mă opri punîndu-mi palma pe umăr cu blîndeţe. Era şi vin, banane şi nu mai are importanţă ce : mi-a fost imposibil să refuz. Mîncam şi vorbeam agreabil, parcă mă apucase şi pe mine o foame de lup care în loc să scadă pe măsură ce mîncam, mai rău creştea, asta pînă cînd am simţit că mă prăbuşeam, în stomac, iar inima parcă-mi căzuse-n genunchi. Nu era nici o şmecherie : mîncasem bine, asta era tot şi mă apucase un fel de lene plăcută care nu mă împiedică să ascult şi să spun lucruri agreabile, să fiu foarte atent la comportarea mea şi a celorlalţi. Deşi mîncasem exact acelaşi număr de chiftele şi în aceeaşi cantitate şi calitate ca toţi ceilalţi, în următoarea oră am fost mult mai spiritual decît tînărul brunet cu ochii verzi ; e drept că lîngă el se afla fata aceea roşcată foarte frumoasă, iar lîngă mine nu şedea nimeni, deşi toţi mă înconjurau, căutînd să pară cît mai puţin apropiaţi ; ceea ce nu era acelaşi lucru pentru că frumoasa roşcată, bună să joace pe diavoliţa roşcată într-o piesă de Blaga, dacă n-ar fi arătat ca un înger din priviri, fata roşcată deci mîncase şi ea chiftele în aceeaşi cantitate şi calitate ; pe urmă, era bătrînul, care mîncase şi el aceleaşi chiftele, femeia cea şoldoasă şi nu mai e cazul s-o repet ochioasă, mîncaseră aceleaşi chiftele şi toate celelalte riguros exact ca şi mine, în porţii. Printre vorbe spuse şi auzite, încercam să organizez aceste observaţii, să le depăşesc, să le transform deci într-o realitate unitară care să fie cuprinsă în altă realitate mai largă, universală, fie ea şi neomogenă. Dar ei veniseră de dincolo de pod, dinspre oraş,

eu venisem de dincolo de pod dinspre alt loc, peste o colină, și totuși mîncaserăm împreună aceleași chiftele, foarte excelente, e drept, și m-am întrebat numai într-o doară dacă un pretext cum s-au dovedit a fi chiftelele puteau constitui germenele unui antagonism sau un numitor comun, chiar dacă eu mă dovedisem cu mult mai spiritual decît bunii mei tovarăși de sens contrar.

— Vreți să mergeți în oraș, mă întrebă din nou șoldoasa ochioasă, dar înainte de a mă lăsa să-i răspund, ne arătă brusc o pasăre galbenă care traversă în mod special cerul dinspre oraș spre colină. O privirăm cu capetele date peste cap pînă dispăru.

— Nu merită oboseala, spuse roșcata crăcoasă și tînărul o aprobă, uitîndu-se la ea apoi la mine.

— O porcărie, întări babalîcul.

— De ce trebuie să fie totul frumos pe lumea asta? întrebă șoldoasa potrivindu-și ochii. Dacă orașul ar fi ceva de capul lui, altele n-ar mai fi.

— Mi s-a spus că merită să văd orașul.

— Categoric, nu! spuse puriul, și aproape că ridicase glasul, dar imediat îmi turnă un pahar de votcă și-mi ură viață lungă.

— Totul e scump, oamenii sînt hoți, un rahat, ce mai!

— Sînt de pe Ferentari, am replicat eu; de altfel n-am bani și nici n-am de gînd să stau mult. Doar să văd.

— N-ai ce să vezi, nu merită și gata.

— Azi este un concert Wagner, cu Karajan și Gerry Mulligan la saxofon...

— S-a amînat sine die, îmi spuse tînărul. Și noi am fi vrut să-l vedem.

— Mai sînt miniaturile lui Kolwaert din muzeul municipal.

— Falsuri, toate sînt falsuri, s-a clarificat totul. Imitaţii de pe desenele bunicului aşazisului artist.

— Piaţa centrală, cu ce e în jurul ei e un motiv suficient, ca să merite osteneala.

— Prostii, piaţa e murdară, plină de muci, vome, pisici moarte şi putrezite, mîncate de derbedei drogaţi şi curve fără clienţi. În piaţa centrală e şi închisoarea, în care ajungi fără să vrei.

— Nu toate femeile sînt curve.

— Dar absolut toate curvele sînt bolnave, crede-mă.

Pe cînd ochioasa pronunţase această ultimă replică netezindu-şi şoldurile, roşcovana se ridicase, urcase cîţiva paşi şi se aşezase într-un tufiş dispus ca un careu : o vedeam numai eu, şi ceea ce vedeam era ceva de zile mari. Se uita spre mine şi zîmbea şi mă chemă să-mi spună ceva : vorbise destul de încet, calm şi rar, din care cauză se lăsase pe-o parte şi pentru că i se dezveliseră nişte picioare care păreau să se termine la gît, nasturii se deschiseră sub povara balistică a sînilor.

Atunci m-am ridicat şi m-am îndreptat spre pod. Boşorogul m-a strigat.

— Vino-ncoace, să-ţi spun ceva foarte confidenţial care o să-ţi prindă bine.

M-am întors.

— Am un prieten la Lisabona al cărui fiu s-a însurat cu o fată de la Bucureşti, de pe strada Ştefan Furtună. Ca să fiu sincer, eu nu ştiu dacă' strada asta există.

— Există, am confirmat eu.

— Da, dar nu asta ar fi problema. Însă într-o zi, pe cînd nici nu mă aşteptam, am auzit că s-a mutat ulterior de pe strada Titi Maiorescu pe strada Nicolae Berzei. Evident că asta s-a întîmplat cu mult înainte de a se căsători cu băiatul în cauză. Dar ia spune, am citit undeva

despre conflictele dintre daci și romani de la voi. Sînt tot așa de puternice și acum ?

— Nu, s-au mai aplanat.

L-am lăsat și m-am îndreptat din nou spre pod, dar șoldoasa m-a oprit din drum, întinzîndu-mi o piersică și mijindu-și ochii enormi.

— Ia-o, e ca din Dobrogea, așa ceva nu se găsește în orașul ăsta, s-o știi de la mine.

I-am luat piersica și mi-am continuat drumul, dar printr-un salt de pisică, tînărul brunet îmi veni în față scăpărînd din ochii verzi și zîmbind.

— Știi fotbal, rugby, judo ?

Și înainte ca să-mi fi putut alege un sport, m-am pomenit bușit la pămînt, așa în joacă, placat fără balon, și m-am ridicat pentru a mă găsi iar pe iarba verde răsturnat cu o figură de centura a patra. Mă pregăteam să reacționez, tot așa în joacă, ceilalți deja se adunaseră în jurul nostru, cînd crăcoasa țîțoasă ne făcu semn să ne uităm în sus. Pe colină, pe panta pe care venisem și eu, înainta încet, privind spre oraș, o blondă tînără în costum jeans, cu un sac sport pe umăr. Ne privirăm și o privirăm, apoi ne-am îndreptat toți spre ea.

— Spune-i dumneata că nu merită, mă rugă bătrînul și ceilalți fură de acord că el avea dreptate să-mi ceară așa ceva. Fata ajunse lîngă noi și invers, dacă țin seama de faptul că înaintaserăm destul spre ea, pînă la prima barieră aflată destul de departe pe podul pe care nici nu călcasem încă. Dar era o barieră formală, ca și podețul, nu-ncape nici o bănuială. Ne dădurăm bunăziua și după ce mîncarăm puțin, i-am spus fetei care era din Camerun, venea de la Toronto și se numea Ortrun și nu mai știu cum că nu merita în nici un caz să meargă pînă în oraș și toate celelalte care mi se spuseseră și mie, și tot ca mine, nici ea nu păru convinsă. Trecuse însă de

amiază și am convenit să ne întoarcem împreună pe același drum, fie ce-o fi, fără să mai mergem în oraș. Grupul care mă întîmpinase îmi felicită ideea : ne strînserăm mîinile, ne dădurăm adresele și hotărîrăm să ne întîlnim cîndva. Am ajutat fetei să urce înapoi colina : cvartetul rămase jos, ne făcea des semn cu mîna, și în același timp se retrăgea, se afla la capătul podului, pe pod, pe drumul frumos spre oraș, priveau spre noi amabili, dar foarte atenți, concentrați parcă, iar cînd trecurăm de vîrf, coborînd, cu ultima privire aruncată spre orașul care strălucea mirific i-am văzut la ultima cotitură a drumului, care se pierdea printre zidurile înecate în flori și verdeață.

Tovarășa de drum mi-a spus atunci, la momentul potrivit, că putea să-mi recite o scurtă poezie de Nietzsche despre călătorii care merg ca printr-un labirint și la voia hazardului. Mi-am notat poezia mergînd așa, dar am uitat s-o întreb ce titlu avea, și dacă nu mă mințea cînd spunea că e de cine-a spus. Am întrebat-o dacă cel pe care-l pomenise nu scrisese și ceva despre orașul pe care nu ajunsesem să-l văd, și ea mărturisi că nu știa precis, poezia o știa de la un prieten bun, pe care nici ea nu știa de ce-l refuzase cînd îi propusese să se mărite cu el.

— A fost un băiat bun, îmi spuse ea.

În partea cealaltă a colinei, la șosea era o stație de combustibil și alte mărunțișuri : tovarășa de drum îmi spuse că în cel mai apropiat oraș în susul drumului, pe unde încă nu călcasem, și nici dînsa de altfel, avea un unchi, fratele mamei ei vitrege.

— Trebuie neapărat să mergi cu mine acolo. Vizităm și orașul, este o minunăție, toată lumea mi-a spus asta. Și face unchi-miu o salată de vinete... cu roșii așa, și ardei copți !

— Nu ţine, i-am răspuns răspicat.

— Te rog, te implor, hai să mergem în oraș.

— Nu ţine, am repetat eu.

— Nu fi porc, măgarule, haide că mă supăr.

— Mergeţi, e foarte frumos, splendid, se băgă în vorbă o doamnă bine îmbrăcată. Localitatea e minunată, vă asigur eu, domnișoara are dreptate, ești foarte drăguță domnișoară.

— Ce s-a întîmplat, interveni un domn cu papillon, care observase că doamna bine îmbrăcată mă trăgea de nasture.

— Domnul afirmă că nu dorește să viziteze orașul.

— Fără să motiveze ? se interesă domnul în vîrstă.

— Nici un motiv nu este acceptabil, spuse un tînăr care se alăturase grupului, în continuă creștere de altfel.

— E o porcărie, spuse cel care se numea probabil Cris, pentru că așa îl strigase Maria, căruia el îi răspunsese strigînd-o așa. Ba chiar o jignire ! Și din partea cui !

— Unde e organul ordinii, să vie încoace !

Grupul se mărise, se opriseră cîteva mașini, care obligaseră pe altele să se oprească : drumul era blocat acum, claxoanele funcţionau, și tot așa, pînă s-a auzit și sirena corespunzătoare.

— Nu vreau, nu sînt obligat, protestez, n-am chef, te bag în mă-ta, am zis eu organului legii care m-a suit cu forţa în mașina oficială, conducîndu-mă în orașul cu pricina, pe care am fost astfel obligat să-l vizitez, deși era minunat, cu nepoata unchiului, timp de două luni, după care ne-am despărţit sub un paltin falnic, notîndu-ne adresele.

Paltinul se afla într-un parc, parcul lîngă gară : dintr-o gară se ajunge neapărat într-o altă gară. Cea amintită la urmă aparţinea orașului * * * în care locuitorii de lîngă gara orașului înainte vizitat, avuseseră satisfacţia

să-mi aranjeze o vizită oficială. Din depărtare, orașul cu patru cruciulițe arăta minunat : elementele peisajului erau storcite de razele soarelui dătător de viață și de atîtea speranțe, altele erau umflate, lăbărțate. Pe peron mă aștepta deja un însoțitor care mă recunoscu dintr-o mie. Avea prin toată prezența sa prestanța adecvată a unui ghid remarcabil. Își făcuse studiile la Yale, iar în timpul liber era violoncelist de geniu. După propozițiile de rigoare, mă conduse de braț spre ieșire și de acolo mă invită într-un automobil splendid cu care ajunserăm direct la hotelul Hilton, în care aveam să locuiesc pe perioada șederii mele printre locuitorii orașului său. Automobilul a mers atît de repede încît n-am avut posibilitatea să-mi fac absolut nici o impresie folosind fereastra. Am fost dus binevoitor de braț într-o cameră la fel de monumentală ca și hotelul : de la etajul meu, panorama era transformată într-o pictură impresionistă cu ajutorul geamurilor rafinat deformate. Însoțitorul îmi arătă pe perete un tablou cu zece butoane diferit colorate, fiecare avînd și o indicație scrisă, în afară de ultimul.

— Pentru diferite servicii. Vă rog să nu apăsați pe ultimul, e interzis, sublinie el, observînd că mă zgîiam exact la acela fără nici un fel de indicație. Vă rog foarte mult, e interzis, repetă el și mă părăsi zîmbind frumos.

Rămînea să mă fac gigea pentru vizita de la primărie, cu care începea programul oficial. Oricum, cunoașteți ușa din basme făcută doar pentru a se aminti eroului că nu trebuie în nici un chip s-o deschidă. Așa că vă imaginați ce a urmat. După aceea, am apăsat pe alt buton, la întîmplare. Peste un minut a apărut un domn în frac care s-a înclinat și a așteptat de la mine ceva ca o comandă.

— Pantofii, spun tipului, sînt cam necurățați, nu neapărat murdari, dar necurățați, și dacă tot ești pentru treaba asta, ar fi bine dacă i-ai pune și niște flecuri, poate chiar pingeliți dacă nu durează mult. În sandale nu pot să merg la primarul.

— Îmi pare rău, răspunse amabil, dar zîmbind, eu sînt chelnerul de serviciu.

Am apăsat pe un alt buton și a venit o micuță domnișoară zîmbitoare și ascultătoare, căreia i-am cerut să-mi facă un masaj.

— Mă scuzați, eu sînt manichiuristă.

M-am uitat atent la butoane și am sunat pe următorul. Micuța domnișoară ascultătoare a apărut din nou, și atunci i-am pretins să-mi facă manichiura.

— Mă scuzați, dar ați chemat frizeria.

A plecat și am palpat următorul buton care mi-a adus o stenodactilografă căreia i-am solicitat să-mi spele o cămașă, apoi a venit un tip care repara umbrele și aparate electrice de ras pe care l-am rugat să scrie ceea ce urma să-i dictez, adică paginile pe care le-ați citit pînă acum, precum și o parte a Comicologiei, pe urmă o simpatică doamnă în halat alb cu o trusă medicală din care a scos imediat o cutie cu seringi, de la care n-am mai pretins nimic, apoi o mamă cu o fiică și un fiu care în timp ce se dezbrăcară mă anunțară că fac serviciul complet. În continuare, polițistul hoteiului : i-am declarat că nu-mi găseam bretelele și l-am rugat să-mi aducă el unele de-ale lui. În sfîrșit, instalatorului nu am știut ce să-i cer. Pînă la urmă i-am chemat din nou pe toți în cameră, am deschis barul din perete și i-am invitat să bea. Era la mine mare veselie, fiindcă nu aveau voie să bea în timpul serviciului. Pentru orice eventualitate am mai apăsat odată pe butonul negru, dar fără indicație : n-a venit nimeni și nu s-a produs nici un

eveniment deosebit. Manichiurista se pupa cu instalatorul, chelnerul cu doica medicală și așa mai departe, cînd a apărut ghidul meu care nu-și exprimă dezacordul, dar păru totuși dezacordat. M-am pregătit de bine de rău pentru vizita protocolară.

În holul hotelului, l-am zărit, de unde pînă unde, pe Gheorghe Ruja, fostul meu maistru la secția sculărie a uzinelor Autobuzul.

— Nu avem timp, nu putem întîrzia, vă rog, nu este momentul, îmi spuse însoțitorul și mă apucă amabil de braț.

N-am avut ce face și am pierdut niște îmbrățișări prietenești care mi-ar fi făcut cea mai mare plăcere, ca și reamintirea unor vechi întîmplări frumoase. N-am putut vedea nimic din stradă, deoarece însoțitorul m-a băgat într-o altă mașină luxoasă, care a pornit tot în viteză. Însoțitorul scoase o cutie cu cravate și mă privi atent.

— Primarul nostru are alergie față de desenul și combinația de culori a cravatei dumneavoastră. De aceea, vă rog să nu vă supărați, și să vă puneți una dintre aceste cravate.

Erau în cutie opt cravate identice : galben, portocaliu, și verde aprins. Mi-am ales-o pe cea mai potrivită.

— Mai repede, vă rog.

Am ajuns, am dat mîna, am vorbit, am ascultat, am vorbit, am ascultat, am dat mîna, am plecat. Întrevederea următoare s-a desfășurat într-o atmosferă cordială, prietenească, la sediul organizației locale a artiștilor, la care m-am prezentat, la indicațiile ghidului, într-un costum național viu colorat, de călușari, dar fără bîtă, întrucît atît directorul organizației cît și portarul aveau o deosebită admirație pentru costumele și obiceiurile naționale ale altor popoare. La plecare, m-am dezbrăcat

pe loc și, în semn de omagiu, am dăruit instituției costumul meu. Gestul meu spontan a fost confundat inițial cu un program de streap-tease, dar finalmente a fost interpretat în adevărata sa semnificație și a produs o vie impresie.

A treia întrevedere oficială a fost aceea cu rectorul universității, care tocmai se întorsese din Danemarca, copleșit de amintiri. În prealabil, însoțitorul mi-a înmînat cîteva foi dactilografiate.

— Vă rog să le citiți pe drum. Ele conțin o detaliată prezentare a operei lui Steen Steensen Blicher, un nuvelist danez, am putea spune un clasic nuvelist sau chiar unul din clasicii literaturii daneze, care este și marea pasiune a distinsului rector, apropiatul dumneavoastră interlocutor. Sînt cuprinse aici și principalele scene, personaje, aforisme și expresii care-i plac cu deosebire onoratului rector, în special din clasica nuvelă E B i n d s t o u w, publicată în 1842. V-am fi deosebit de recunoscători dacă veți orienta discuția în această direcție și cu atît mai mult dacă vă veți limita la acest subiect, de altfel deosebit de vast și atractiv.

În anticamera rectorului se mai aflau opt delegații care-și așteptau rîndul: am aflat întîmplător, că mai erau trei anticamere pe alte trei laturi ale biroului academic. Însoțitorului meu i-a fost imposibil să obțină favoarea de a o lua înaintea celorlalte delegații. Dar întrevederile erau extrem de rapide, pe cît de spontane și marcate de acea plenară comunicare pe care o avantajează totdeauna înalta spiritualitate. Unii intrau și alții ieșeau ca din aparatul de fotografiere a plămînilor. Mi-a venit și mie rîndul și după mine altora.

Ultima întîlnire oficială trebuia să aibă loc la prefectură. Șeful jandarmeriei locale era un om pe cît de influent pe atît de modest. Ca să am conștiința exactă

a personalității sale, însoțitorul mi-a înmînat un volum reprezentînd biografia marelui om : vă dați seama că am parcurs-o de la un cap la altul, am conspectat-o, am pus întrebări suplimentare și am răspuns la întrebările și ghicitorile de la sfîrșitul cărții, care aveau scopul pe de o parte de a verifica, pe de alta de a consolida cunoștințele asupra eminentului erou. Însoțitorul însuși mă supuse unui prelungit examen și se declară îngrijorat și într-o oarecare măsură satisfăcut. Automobilul porni din nou, cu aceeași mare viteză printre niște ziduri înalte din blocuri mari de piatră. Trecurăm printre mai multe cordoane de pază și ne oprirăm lîngă un mic pavilion roșu. Însoțitorul meu coborî, apoi se întoarse : căuta să fie la fel de calm, dar ochii trădau o anume agitație.

— Vă rog, trebuie să coborîm puțin.

Mă conduse într-o încăpere fără nici un fel de mobilier, unde am rămas în picioare, încercînd să ghicesc unde era nordul după culoarea pereților fără ferestre. Cînd abia mă mai țineam pe picioare, însoțitorul reapăru.

— Vă rog să ne scuzați, dar a intervenit ceva. Nimic important, într-un anume fel de o importanță crucială.

Ca să-și simplifice explicațiile care ieșeau cu dificultate, îmi întinse un volum sclipitor.

— Iată unul dintre primele exemplare ale biografiei prefectului nostru, o eminentă personalitate, noul nostru prefect !

Am rămas în micul pavilion și am studiat în următoarele zile biografia noului prefect, am răspuns tuturor testelor și am avut întrevederea oficială. În următoarele ore am vizitat orașul cu ajutorul însoțitorului. În primul rînd am ajuns la muzeul municipal : însoțitorul m-a tras de mînă, am trecut în goană prin sălile cu Rubenși, Rembranți, Michelangeli, Dali și m-a oprit, plin de extaz

în fața unui portret de Johnnie Tantormo zis El Big Giovanello, ascuns undeva într-un colț obscur de sală. Nu mi-a fost ușor să recunosc în portret cîteva din trăsăturile însoțitorului meu.

— Priviți vă rog cu atenție, mă îndemnă, văzînd că mă uitam la tabloul vecin al unui anonim flamand.

— E bunica dumneavoastră ?

— Tatăl meu, spuse el cu mîndrie.

— Aha, atunci problema se pune cu totul altfel.

Replica mea i-a plăcut. După aceea m-a tras afară, pretextînd că altfel nu mai aveam timp să vedem și monumentul eroilor. De la muzeu la monument a trebuit să mergem din fericire pe jos : dar n-am văzut mare lucru din oraș. Însoțitorul mă ținea strîns de braț și-mi corija cu amabilitate privirea, care se ducea spre dreapta sau spre stînga : mergeam de fapt umăr la umăr, ca doi fotbaliști rivali care caută să cîștige unica minge.

— Priviți înainte, ca să puteți prinde toate efectele apropierii de monument, vă rog nu la dreapta, nu e nimic interesant acolo, nu vă rog, nu fi măgar !

Singura dată cînd am reușit să-l păcălesc a fost atunci cînd am pretextat că mi s-a dezlegat șiretul. M-am aplecat să-l leg și, printre picioare, am reușit să prind imaginea cu capul în jos a unei perechi de tineri extraordinari de frumoși care ne priveau dintr-un pom de după un zid dărăpănat, cu niște ochi mari, măriți, a căror expresie n-am s-o uit niciodată.

Însoțitorul îmi sesiză cu oarecare întîrziere tertipul și se repezi îndatoritor să-mi facă el într-un timp rezonabil funda dublă. În acest moment m-am îndreptat de șale și în secundele care-i trebuiră totuși dexterității sale extraordinare pentru a-mi lega șiretul, am putut să privesc în voie împrejur.

Ceea ce am văzut în acele secunde întrece orice închipuire. Nu știu cuvinte, nu îndrăznesc să caut cuvinte sau să le inventez pentru a descrie cît de cît ceea ce am văzut. Aceste imagini fulgurante vor rămîne de-a pururi niște bunuri personale, netransmisibile. Orice efort de a vi le prezenta mi se pare inutil. Nu cred că e cazul să insist. Asta este totul. Toată bunăvoința mea ar fi inutilă. Ca să fiu sincer, nici nu concep să încerc. Sper să mă înțelegeți. Este de datoria oricărui seamăn al meu să mă înțeleagă.

Însoțitorul meu s-a ridicat și pentru prima oară, l-am văzut spumegînd : vreau să spun că la colțul gurii care zîmbea încă, apăruse un clăbuc subțire, o spumă din care se ridică prin două expirații un balonaș cît o prună, care crăpă. Mă conduse înapoi la hotel fără să-mi spună vreun cuvînt în legătură cu viitoarele obiective ale vizitei.

Peste cîteva zile pe care le-am petrecut în camera încuiată, mi-a sunat cineva la ușă. Am deschis unui domn tipic, zîmbitor și stilat, care mă informă că întrucît însoțitorul meu decedase în urma unei lungi și grele suferințe, și pentru că nu erau disponibili alți însoțitori care să-mi înlesnească mai departe cunoașterea orașului, vizita mea luase sfîrșit.

Mi-am împachetat calabalîcul, care nu era impresionant, sub privirea zîmbitoare a funcționarului de la protocol. Pe scurt, acest funcționar era o ființă fără cusur în ceea ce-l privea. Era înalt, zvelt, cu ochi mari cenușii, cu trăsături blînde și delicate într-un fel aparte, mai puțin apropiate de vreun gen stabilit, și avea o naturalețe politicoasă și oarecum formală, care părea prea înnăscută ca s-o zbîrcească vreodată. Cineva apropiat spusese despre el că banii și restul păreau să-l lase indiferent ; hainele după el erau de o simplitate mult mai costisitoare decît orice găteală, dar el singur știa că între

o simplitate și o gătează costisitoare, simplitatea costă în mod normal, natural și curent mult mai puțin. Era dealtfel încredințat că nimic nu-l mai putea afecta adînc și pierderea părinților ajunși la o vîrstă impresionantă nu-l impresionă. Frații și surorile lui se căsătoriseră și plecaseră de acasă care spre Verona, care spre Rawalpindi ; se putea spune că trăia departe de orice vicii, ca o floare. Cînd am vrut să bag în geamantan și cartea dedicată noului prefect al jandarmeriei, funcționarul s-a grăbit să mi-o ia și să-mi înmîneze o alta, închinată prefectului care între timp fusese schimbat.

— Ați apăsat cumva pe butonul negru, fără indicație, mă întrebă el la gară.

La răspunsul meu afirmativ, păli îngrozitor, dar nu-mi dădu nici o explicație. Am plecat de acolo cu senzația că am provocat ceva ireparabil, care poate că încă nu s-a produs. Dar am timp să aștept, voi afla, nu mă grăbesc, călătoria nu s-a terminat și am tot dreptul să mă gîndesc cu groază la ceea ce am făcut.

Trenul înainta extrem de încet : ceea ce făcea ca panorama orașului abia părăsit să se îndepărteze și să se micșoreze și mai lent, generîndu-mi niște friguri specifice pe șira spinării. Ca să am impresia că înaintez totuși, am început să merg din vagon în vagon spre locomotivă : în ultimul vagon, înaintarea mi-a fost oprită de o frînă violentă, după care trenul o luă înapoi ; o bănuială, frica, mă făcu atunci să alerg în sens invers, încercînd să mă îndepărtez cu fiecare vagon de apropierea orașului. Trenul mergea la fel de încet, după un timp corespunzător depăși gara orașului, ale cărei peroane erau absolut pustii și porni într-o altă direcție pe o derivație oarecare. Era exact ceea ce-mi trebuia pentru a adormi.

Pe cînd dormeam, în compartiment a intrat un experimentat cercetător științific, cu ochelari, care a scos o lupă foarte puternică și a început să mă cerceteze prin ea. Mi-a privit cu luare-aminte porii, a luat cu o pensetă un fir de păr și i-a urmărit structura la un microscop electronic portativ, după care s-a ocupat de țesăturile diferitelor elemente ale costumului meu, ajungînd chiar să mă deschidă la pantaloni. Totuși, a avut în permanență grijă să nu mă trezească. A venit rîndul capului cu : nasul, găurile nasului, cutele nasului, cutele frunții, fruntea în ansamblu, urechile, bărbia, ce s-a putut din ochi, șireturile cu pantofii. Cînd a terminat toate aceste operații în care a depus cea mai decisă meticulozitate, a scos un aparat de fotografiat și mi-a tras cîteva mii de clișee variind infinitesimal unghiul : de sus în jos și invers, de la dreapta spre stînga și invers, din față spre spate. În etapa următoare de cercetare folosi invers un telescop puternic, pentru depărtare. Cînd a epuizat și această serie de manevre, m-a zguduit pînă m-a trezit și m-a rugat să mă întorc pentru a relua totul dinspre spatele sprijinit pînă atunci de canapea. M-am supus plin de bunăvoință. Cercetătorul a mai reperat un fir de păr pe spate și s-a apucat să-l cerceteze în comparație cu primul.

— Mai am un tip de păr deosebit, l-am avertizat cu aceeași solicitudine, gata să-mi deschei nasturii.

— Presupun că sînteți localnic și mergeți în localitatea vecină. Avea o fervoare extraordinară în glas, în mișcarea buzelor și a ochilor.

— Merg în localitatea vecină, dar nu sînt localnic.

Cercetătorul m-a privit paralizat ; apoi, explodînd, și-a mototolit însemnările, le-a aruncat pe geam și a părăsit compartimentul fără nici un semn de politețe.

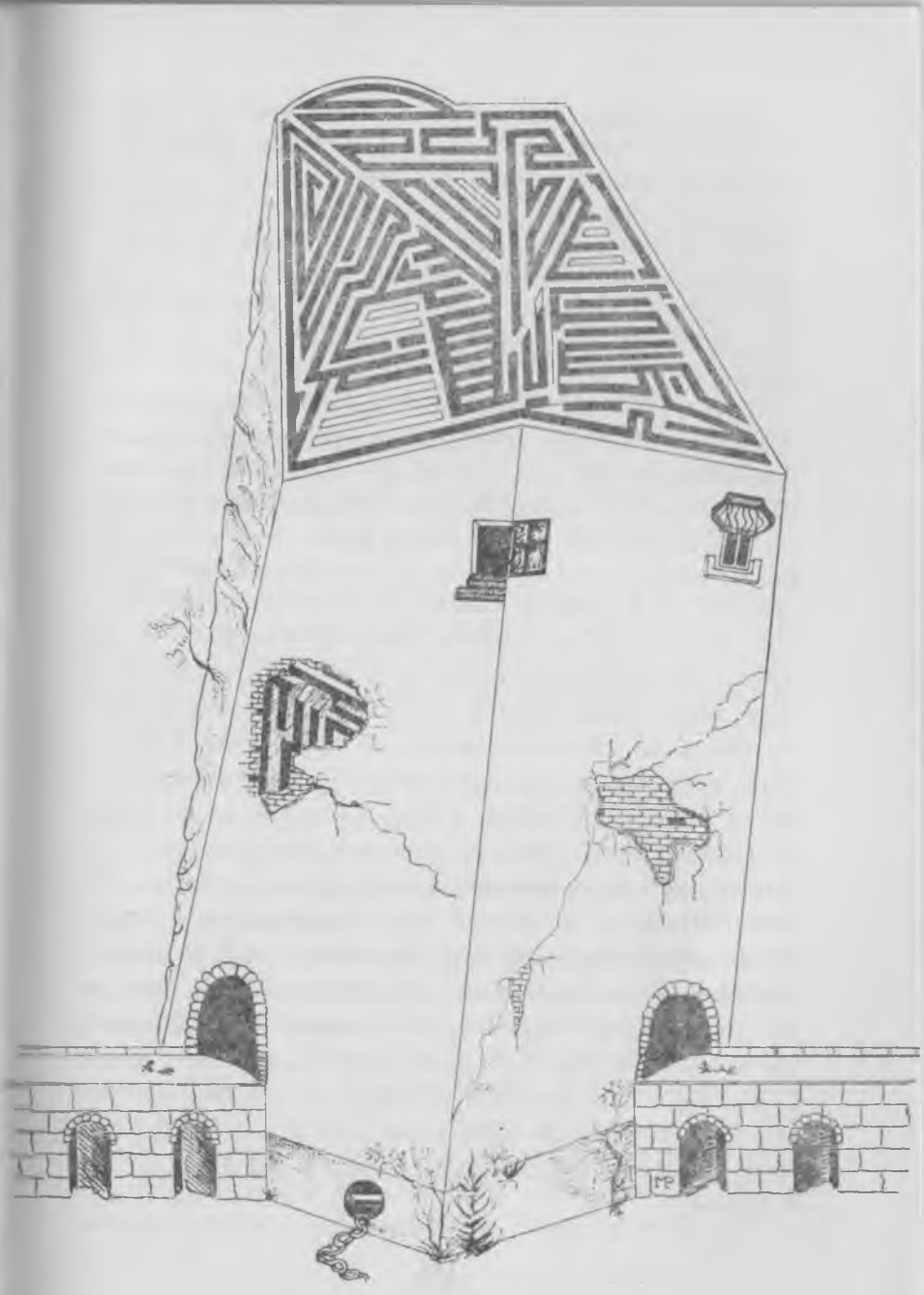

Rămas singur, am început să mă gîndesc intens la următoarea localitate. Cînd intensitatea a ajuns la acele limite ale insuportabilului m-am oprit puțin, ca să mă odihnesc. După aceea am început din nou să mă gîndesc intens, repetînd exercițiul de en ori. Cînd am ajuns la perfecțiune, am procedat invers, căutînd să nu mă gîndesc deloc la viitoarea localitate, tot așa, cu toată intensitatea, repetînd și acest tip de exercițiu de en ori, tot invers.

Următoarea localitate prin care m-am preumblat era celebră prin colecția ei de porțelanuri, cea mai bogată și mai completă din lume, ca și prin domul ei, capodoperă gotică. Aici am mîncat chiftele de sparanghel la cuptor, un adevărat deliciu. După Sanda Marin, ceea ce am mîncat se prepară astfel : se curăță un kilogram de sparanghel cu firul verde și subțire și se fierbe. Fierberea se face la fel ca la sparanghelul fiert, adică se pune la fiert apă cu sare și cînd clocotește se dă drumul legăturilor de sparanghel. După fierbere se scurge bine sparanghelul de apă, și se trece prin mașina de tocat carne, care trebuie, presupun, să fie bine curățată de anterioarele tocături. Se adaugă brînză, o lingură de unt, se pun apoi, pe rînd, trei ouă, sare. Se amestecă totul împreună ; se face o pastă ca o smîntînă groasă. Se ia cu lingura din compoziție și se dă drumul într-o tigaie cu două linguri de untură fierbinte. Untura face foarte rău la stomac, probabil și mai mult dacă e fierbinte. Oricum, ceea ce s-a pus în tigaie, chiftelele, se rumenesc chiftelele pe o parte, apoi pe alta. Se așează într-o formă care merge la foc. Se toarnă deasupra o ceașcă de smîntînă amestecată cu o linguriță de făină și un praf de sare, se presară două linguri de brînză rasă. Se dau o jumătate de oră la cuptor.

După ce am văzut colecția și domul, am intrat într-un restaurant, dorind să mănînc pește la cuptor cu ciuperci. Acesta se prepară astfel: se fierbe în apă cu sare și zarzavat un kilogram de morun, nisetru sau păstrugă; după ce s-a răcorit se taie în bucăți mici. Se curăță o jumătate de kilogram de ciuperci, se taie în felii nu prea subțiri și se înăbușă cu o lingură de unt și sare. Se face un rîntaș dintr-o lingură de unt, cu o lingură de făină și se stinge cu o ceașcă de smîntînă sau cu lapte. Separat, avem pregătite o sută de grame de brînză rasă. Se unge o formă rezistentă la foc cu unt. Se așează, alternînd, rînduri de pește, ciuperci, sos, brînză. Ultimul rînd trebuie să fie de sos, se presară brînza, se dă la cuptor să se rumenească.

N-am reușit să-mi îndeplinesc dorința, și n-am mîncat mîncarea descrisă, și ea familiară celor care au cunoscut-o pe Sanda Marin, cel puțin prin opera ei. M-am mulțumit cu ce s-a întîmplat să fie, punînd degetul la întîmplare pe lista de bucate: caviar, trufe și gazelă vieneză.

După ce a mîncat, un călător complet nu poate și nu trebuie să fie dus de nas de imaginile stereotipe ale civilizației reproduse de la o țară la alta. Lumea are și o scară de serviciu, pe care eu am căutat-o. Și experiența a fost groaznică.

N-aș fi ajuns la cealaltă realitate, fără ajutorul unui cunoscut de origine italiană, stabilit prin acele locuri de mai multă vreme, cu al cărui nume suna neverosimil de literar: Vergilio Dante. După multe ezitări în care se găsea destulă teamă, mi-a dat telefon, întrebîndu-mă dacă putea să mă vadă pentru o clipă; nu mai mult, pentru că avea multă treabă în ziua aceea. Am acceptat, prelungindu-i maniera de a ezita și parcă am perceput o ușurare în glas. Am așteptat la geam pînă a apărut:

mergea parcă încercînd să se amestece cu zidurile caselor și, cînd a trecut colțul, a întors capul înapoi. M-am grăbit să-i deschid înainte de a-l obliga să sune. Mi-a dat un bunădimineața conspirativ și am urcat în cameră.

Ducea o geantă cu el ; din geantă a scos niște salopete lucioase de jeg, rupte și peticite, niște galoși scîlciați, legați cu sîrmă unde rupturile erau mai lungi.

— Repede, spuse el, pune-ți asta.

Am vrut să-mi las cămașa pe mine, dar eram gata-gata să-l înfurii ; pentru orice eventualitate, mi-a cerut să renunț și la chiloți. Apoi m-a mînjit pe față cu niște ulei ars și mi-a aruncat în păr niște tărîțe și fulgi pe care-i adusese într-o pungă.

— Să mergem, spuse, tramvaiele și autobuzele încă n-au ieșit din depouri. Dacă întîrziem, te-am sculat degeaba.

Tot tîrîndu-ne pe lîngă ziduri, am părăsit zona periferică ; casele deveneau tot mai mici și mai vechi, începuse să miroasă a cărbune prost : mi-am dat seama că ne îndreptăm către centrul localității. O bucată de drum am străbătut o pădure încîlcită coborînd abrupt, îndepărtîndu-ne de orice alee sau potecă. După o vreme zărirăm printre ultimii copaci un soare galben, agonic prins între nori negri, stranii, și ei strînși între ziduri înalte. Vergilio adună niște broaște și niște gîndaci și mi-i dădu să-i car într-o pungă de plastic transparent, murdară. El purta sub braț o sticlă ciobită la gură, cu un dop de hîrtie de ziar, în care un ulei roșiatic încerca să se despartă de apa tulbure.

— Mergi mai cocîrjat, îmi spuse, cînd ieșirăm din tufișuri.

El însuși începu să meargă împleticindu-se și șchiopătînd.

Astfel am intrat în teritoriul ascuns, interzis al orașului, despre care nu se găsea nici o informație în nici un ghid turistic și despre care nici un parlamentar local nu inițiase vreo interpelare. Imaginile din dosul civilizației se năpustiră asupra mea mai violente decît toate gravurile lui Breughel, Luyken și decît toate tablourile expresioniste adunate la un loc. Dar iată că mă prostesc ; trivializez realitatea dîndu-i aproximații artistice. Ceea ce se învălmășea acolo era dincolo de orice posibilitate umană de descriere, o dezordine neînchipuită a întregii mizerii umane într-o societate bazată pe inechitate. Încerc să-mi adun impresiile, și nu pot decît indica imagini răzlețe cărora hîrtia le oferă o succesiune inexistentă în realitate, izbindu-mă simultan de pretutindeni.

Într-o baltă de funingine cu noroi se jucau trei băieței și o fetiță ; încercau să se scufunde, deși apa era prea mică, băgau capetele în mîl și se ridicau apoi în picioare, scoțînd din gură ceea ce strînseseră de la fund : scoici putrezite, bucăți de excremente, pietricele. Cînd unul găsi o bucată de maț, ceilalți se repeziră la el să i-l smulgă, și urmă o învălmășeală de membre subțiri, descărnate, ciocniri de burți umflate ca niște baloane, șiroind de noroi amestecat cu păcură arsă ; am vrut să-mi bag degetele în urechi, dar Dante mi le-a tras speriat înapoi, și a trebuit să suport strigătele celor care își făceau prin strigăt elan pentru a mușca și pe ale celor mușcați. Dîre de sînge pătau deja noroiul și am vrut să fug, dar ghidul meu m-a strîns cît a putut pentru a mă reține, pînă mi-am căpătat un mers cît de cît normal.

— Cocoașa ! îmi aduse el aminte.

Un vaiet reunit răbufni din spate, dar Vergilio fu prompt.

— Nu-ntoarce capul, nu e cazul, mai avem de mers.

Într-un șanț, la marginea drumului nepavat, în care noroiul se întărise mulînd degete de picioare și mîini, deformate pe ici pe colo de lăturile albastre, cenușii și roșiatice aruncate din curți stăteau întinși cu fața la soare opt schilozi. Uitîndu-mă mai atent am descoperit că nu ședeau, ci încercau să înainteze spre un alt grup, aflat în groapă ; dar înaintau așa de încet, după puterile lor, încît păreau mai curînd a sta pe loc.

Accidente de protecția muncii, îmi spuse Vergilio, bîlbîindu-se, pentru a nu fi înțeles de cineva.

Groapa în care doreau să ajungă avea doi bărbați bărboși și uscați ; ceea ce-i arăta unul celuilalt erau niște bube supuroase de pe fluierele picioarelor, tipice sifilisului ; celălalt îl urmări, o vreme, apoi își desfăcu ceea ce mai era pantalon și îi arătă ceea ce lipsea, adică cicatricea vînătă din partea de corp pe care n-o mai avea. Rîdeau amîndoi tîmp și burțile încrețite se destindeau puțin, atît cît să se vadă murdăria strînsă în cutele buricelor.

— O imagine a sănătății publice, spuse Vergilio, arătîndu-mi pe sifilitic ; armonizată cu una a securității sociale, celălalt a fost castrat pentru a nu spori populația. Evident, operația s-a făcut fără consimțămîntul omului, care în momentul operației nici nu putea să-și dea așa ceva. Vreau să spun că operațiile de castrare se fac în perioada copilăriei. Rațiunea guvernului este următoarea : dacă nu se poate elimina și nici nu e util să se desființeze sărăcia, atunci trebuie să se limiteze numărul săracilor la strictul necesar.

Trecurăm de groapă și încercarăm să înaintăm peste niște mormane de gunoaie a căror duhoare mă adusese într-o stare de spasm continuu ; abia ajunserăm în vîrful primei grămezi cînd o piatră mă lovi direct în frunte. M-am clătinat și am revenit de-a berbeleacul pînă unde

plecasem. Durerea mă făcu să uit mirosul; Vergilio rupse o bucată de salopetă și-mi spuse să mă vait cît pot mai tare; în timp ce mă văitam, el mă tîra pe vaga potecă dintre mormane, dintre care apărură cîteva femei zdrențăroase. Vergilio le-a zis ceva din care eu n-am înțeles nimic și femeile se repeziră la el să-i smulgă părul; cîteva picioare în burtă le îndepărtă, și ele se opriră lîngă mormane, scîncind.

Vergilio m-a lămurit că mormanele de gunoaie erau proprietatea acelor gospodine și constituiau proviziile familiei pentru iarnă: mîncare, așternut, căldură. Ceva mai încolo le văzurăm și bărbații care nu lucrau atunci în oraș; ședeau concentrați spre spărtura dintr-un uriaș canal de beton care colecta și ducea către mare toate lăturile părții civilizate a orașului. Scoteau de acolo cu niște linguri mari, ruginite, tot ce plutea. Cînd apărea cîte un maț sau un șoarece mort, umflat, se băteau pe el: cel care-l pescuia avea dreptul la un premiu din partea celorlalți, în genere vreo cîrpă muiată în motorină, pentru luminat seara unicele camere ale familiei, în care toți dormeau de-a valma, printre zdrențe mirosind a fum, și cîini sau pisici mirosind a gaz. În treacăt amintesc că pisicile și cîinii, ca și limacșii care se prelingeau pe mîzga interioară a betonului canalului, erau tolerați pentru că reprezentau una dintre sursele alimentare din perioada sărbătorilor.

Înaintînd ne loveam fără să crîcnim de beți care lălăiau, înjurau, plîngeau, se băteau, rîdeau; unii abia se țineau pe picioare, alții se clătinau, alții mergeau din gard în gard, sprijinindu-se de șanțuri, făcînd eforturi grotești de a se ține pe două picioare. L-am întrebat pe Vergilio cum e posibil așa ceva și care era explicația că un regim care-și baza existența pe exploatare și injustiție tolera beția pînă la acest grad.

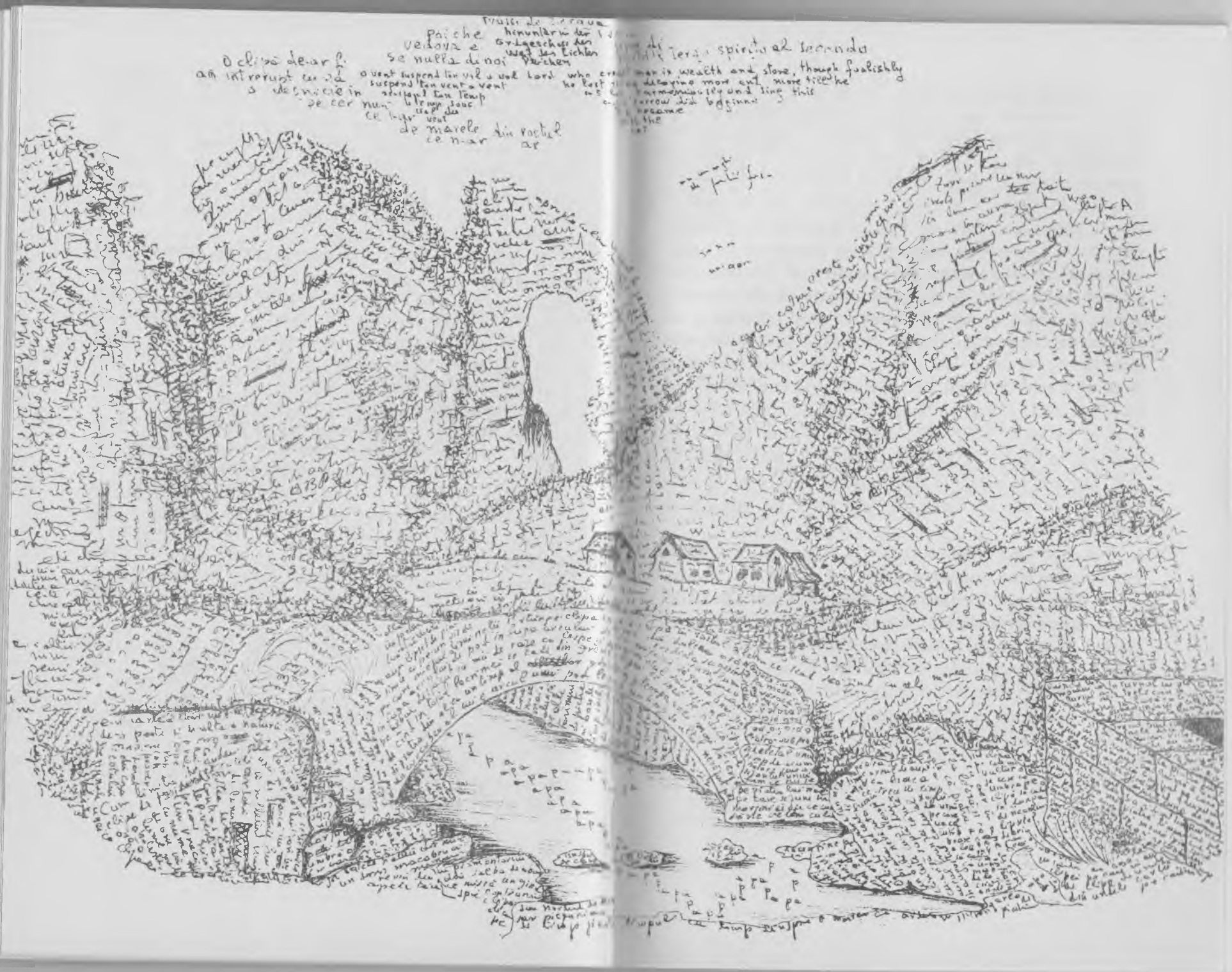

— Foarte simplu, îmi spuse Vergilio. Abrutizarea prin băutură este utilă unei asemenea societăţi bazate pe exploatarea cea mai sîngeroasă. Omul se degradează, nu mai judecă, își cheltuiește banii pe băutură și știe că orice se poate, în afară de faptul că trebuie să renunțe vreodată la alcool. E un om manevrabil, pus să execute munci înjositoare, care nu presupun pregătire profesională și care e înlocuit ușor cu unul provenind din aceeași zonă. Acești oameni beau pentru că băutura este singura lor plăcere și mijloc de evaziune, dar beau și pentru a putea rezista. Băutura e un drog pentru ei. Munca desfășurată în partea civilizată a orașului este istovitoare; drumul către oraș și de acolo aici este epuizant; întorși acasă, tîrziu, frînţi, oamenii trebuie să mai facă cîte ceva și pe lîngă casă, dorm o oră două pe noapte, mănîncă pe sponci. Băutura îi face să reziste. Evident, să reziste pînă cad; uneori se mai zvîrcolesc prin șanţuri, în crize de delirium tremens, orbi și purtîndu-și cirozele un timp, asemeni celor pe care-i vezi înainte.

Tot înaintînd printre gardurile din tablă, am ajuns la niște dărîmături carbonizate.

— Aici a stat un învăţător, spuse Vergilio. Era singurul care știa carte. Odată cu el a dispărut și ultimul intelectual al locului; spun intelectual și mă gîndesc la unul care știe să citească. Intelectualii sînt disprețuiţi și consideraţi periculoși în măsura în care tind să tulbure o organizare și să-i organizeze pe oameni în alt fel. Orice încercare de organizare este prompt și definitiv sancţionată.

Am remarcat că nu exista într-adevăr nici un fel de școală sau de instituţie de cultură în acea zonă.

— Au fost, spuse Vergilio, dar s-au terminat. La timpul potrivit vom ajunge să vedem și unde au fost. Dar un fel de învățămînt există și aici.

Îmi arătă un bătrîn, orb probabil, care desena în țărînă cu o extraordinară precizie imaginile simplificate ale unor unelte simple : ciocan, tîrnăcop, daltă, furcă și așa mai departe. Copiii zgîriau la rîndu-le figurile pe niște bucăți de tablă ruginită. În apropiere, funcționa un grup școlar pentru hoții de buzunare și un curs de perfecționare în lovituri cu toate tipurile de cuțite și de obiecte ascuțite. Din primul grup explodau rînjetele celor care cîștigau, căci lecțiile se făceau deocamdată pe viu dar cu ajutorul elevilor, de dincolo urletele și înjurăturile celor atinși.

Părăsind piața, care era de fapt un maidan mai mare, ne-am continuat înaintarea, printre mormane de zgură cu cîte un fir firav de iarbă uscată mișcat de vînt ; între două grămezi văzurăm picioarele fragile ale unei ființe dezgolite, despărțite de ciolanele butucănoase și păroase ale unui hăndrălău. Cînd ne apropiarăm, hăndrălăul sări în picioare și ni se puse în față.

— O țigară și vă las rîndul meu.

Ființa urla încă mai sfîșietor decît pînă atunci. Vergilio se scotoci, scoase un pachet și numără șapte țigări. Derbedeul înclină capul și se duse către ai lui. Gemînd, fetița se ridicase în genunchi, murdară și cu lacrimi în ochi. Vergilio îi făcu semn să vină. Cînd voi să o ajute să se ridice, ea îl mușcă de deget.

— Cine mai sînteți și voi, urlă ea. Ce dracu mai vreți și voi ! Cărați-vă !

Un golan care părea să doarmă cu un ziar pe față se ridică și veni spre noi amenințător.

— Da, ce vreți ?

— Gonește-i, îi spuse fetița.

Ne îndepărtarăm cu spatele cîțiva metri, apoi o luarăm la fugă, urmăriți de o ploaie de pietre.

Ne continuarăm drumul printr-un val de oameni care veneau din sens contrar, cu tot felul de boarfe în brațe, cu fețe supte și ochi absenți ; se grăbeau totuși, dar mergînd ca vitele mînate din spate. Curînd ultimii ne depășiră și ajunserăm în locul de unde plecaseră, unde niște buldozere curățau terenul de niște dărîmături.

Aici a fost școala, spuse Vergilio. A fost dărîmată pentru că dedesubt se va deschide o nouă gură de mină. S-a descoperit ceva pe aici. Dacă unii au fost mutați, înseamnă că vor fi niște oameni care vor căpăta de lucru ; după o vreme vor fi mutați alții din celălalt capăt al rezervației, și cîndva, cine știe cînd, se va reveni aici și se va găsi alt minereu. Ideea guvernului este că nu strică să se vînture pleava socială, pentru că și gunoiul își poate dezvolta o aristocrație și tradiții, ceea ce nu e util în conducere și exploatare.

Undeva, în fața unei barăci prost încheiate cu scînduri descojite de var și geamuri murdare, așteptau cîteva mii de bărbați, cu aceleași fețe absente și ochii înfundați în cap.

— Sînt șomerii care așteaptă un loc, mă lămuri Vergilio.

L-am întrebat dacă aveau vreo șansă să obțină o muncă.

— Uneori după o zi, alteori după doi ani de așteptare. Totul depinde de necesitățile producției, dar și mai mult de modul cum se desfășoară munca în adîncuri, spuse el. Un oarecare rol îl joacă și hazardul.

Nu înțelegeam prea bine, și tovarășul meu m-a tras către o altă baracă, spre care cei aflați la coadă întorceau capetele la fiecare cîteva secunde. Era gura minei. Exact cînd ajunserăm către intrare, se auzi o sirenă și

din adîncuri se ridică un ascensor de pe platforma căruia doi bărbaţi traseră un vagonet : văzui în el cîteva corpuri strivite, a căror carne zdrenţuită era amestecată cu sfărîmături roşiatice de rocă.

— Un accident curent, mă lămuri Vergilio ; priveşte coada !

M-am întors şi am văzut coada înaintînd cîţiva metri. Nouă bărbaţi din fruntea cozii veniră în fugă către intrarea din mină, se dezbrăcară în pielea goală şi se urcară în ascensorul care dispăru în jos ca şi cum s-ar fi prăbuşit.

— Modul obişnuit de a lucra, spuse Vergilio Dante. Un fapt prea puţin cunoscut şi nepopularizat este că din cauza căldurii, minerii lucrează în pielea goală. Poţi verifica şi pe cadavrele scoase la suprafaţă. Dar nu totdeauna, trebuie să ştii, aceste cadavre mai sînt scoase la suprafaţă : se scoate numai un anume număr, necesar statisticilor internaţionale.

În acel moment, ascensorul apăru iar şi coborîră din el trei bărbaţi slabi de abia ţinîndu-se pe picioare ; îşi puseră nişte haine nenorocite peste sudoarea prăfuită şi înaintară tîrîndu-se către baracă. Cînd ajunseră în dreptul cozii, ridicară cîte două degete despărţite ca într-un V, simbolul cunoscut al victoriei. Dispărură în baracă, şi alţi trei bărbaţi din fruntea cozii se îndreptară fericiţi, în fugă, către gura minei.

Minerii de pe aici, din cauza nocivităţii mediului şi lipsei de măsuri de protecţie, care ar fi foarte costisitoare pentru bestiile care exploatează mina, se îmbolnăvesc în cîţiva ani de silicoză, maladie tipică pentru această profesiune : cei bolnavi sînt pensionaţi, dar nu se pot bucura prea mulţi ani de odihna plătită, pentru că mor. În genere, sînt oameni care nu depăşesc vîrsta de patruzeci de ani. Oricum, perioada care le mai rămîne de trăit

este considerată, de ei, drept cea mai frumoasă și mai fericită din viața lor : stau lîngă copii, acasă, tăifăsuiesc cu vecinii și primesc niște bani la sfîrșitul lunii. Cei trei mineri pe care i-ai văzut făcînd semnul victoriei erau fericiți : simțiseră că boala le învinsese organismul și că astfel vor fi pensionați. În genere, mai toți minerii folosesc conștient un procedeu de accelerare a îmbolnăvirii : burghiele electrice folosite pentru înaintarea în rocă sînt prevăzute cu un dispozitiv de împrăștiere a apei, care are rolul de a precipita praful degajat. Minerii dereglează dispozitivul, apa nu mai curge și ei aspiră cît mai profund praful în plămîni, pentru a se îmbolnăvi mai repede. Cum este greu să-și dozeze bine cantitatea de praf inhalată, și cum de altfel vor ca boala să fie cît mai convingătoare, ei ajung rapid într-o stare biologică limită. Mai iau cîtva timp pensie și se prăpădesc.

Deodată, o baracă vecină și-a deschis ușa și un individ într-un șorț soios a început să lovească cu un polonic într-o țeavă. Cei din fruntea cozii șomerilor întoarseră capetele, în vreme ce ceilalți, dinspre coadă se repeziră și formară o altă coadă în fața celeilalte barăci. Ca din senin apăru în fiecare mînă cîte o cutie de conserve goală, pe care fiecare și-o zăngănea de a vecinului, cuprins parcă de demență.

Se dădea masa săracilor și șomerilor. Bucătarul puturos trîntea polonicul într-un cazan la fel de puturos ca și el, pe care dire negre arătau nu numai că fiertura dăduse de multe ori pe dinafară, dar și că vasul nu mai fusese de mult spălat ; polonicul pleznea zeama, cei din față urlau, atinși de stropii clocotiți și bucătarul îi înjura.

O figură din ultimul rînd mi s-a părut cunoscută. Era un bărbat strîmb, ca toți ceilalți, dar eu parcă îl mai văzusem. I-am răzuit cu grijă murdăria de pe față și i-am netezit cutele de pe frunte și din jurul nasului.

Și astfel, am reușit să-l recunosc : fusesem cu acest om cîndva vecin. Avea pe atunci în jur de treizeci de ani, era considerat unul dintre cei mai importanți pictori și poeți ai generației sale, răsfățați de soartă, de critici, de femei, de prieteni, de natură ; apoi, dispăruse brusc din București și nimeni nu mai știa decît că trăia prin alte meleaguri.

Îl aveam acum în fața mea. Nu se uita la mine ; cînd s-a uitat nu m-a recunoscut. Mi-era rușine să-i actualizez ceva din alte vremuri ; cînd ajunse în față, brațul îi tremura așa de puternic, încît jumătate din fiertură căzu pe masă. Bucătarul îl înjură și-l plesni peste mînă. Cutia îi zbură ; cîteva bucățele de cartofi și niște boabe de fasole se risipiră pe pietriș. Fostul meu vecin mai mult se prăbuși decît se aplecă să le culeagă. Un administrator, care privea scena fără a se amuza, cu un chiștoc de țigară în colțul gurii, îl pocni cu cizma în spate și fostul meu vecin căzu în cap. Se reechilibră cu greu ridicînd încet, abătut și rugător ochii spre uniforma neagră. Fără să-și dea chiștocul din gură, poate și pentru că n-ar mai fi avut cum să-l țină între degete de mic ce era, paznicul îi scuipă în față. Fostul meu vecin se repezi și linse scuipatul ; cînd termină, ridică din nou ochii smerit, și paznicul îi lăsă să-i cadă chiștocul, pe care fostul meu vecin îl mestecă îndelung.

— Să mergem, îmi spuse Dante, e tîrziu și nu putem rămîne aici !

Porniram printre ruine și grămezi de fiare vechi, ruginite ; Dante îmi făcu semn să mă opresc în fața unei cabane dincolo de care se vedea un drum și pădurea, urcînd ; soarele abia mai sclipea, ca din fundul unei bălți tulburate. Cabana era pustie ; dar de-a lungul pereților, în cuie dese, atîrnau niște salopete și tot felul de haine

simple, dar curate, așa cum cele de pe noi nu mai erau ; văzui chiar cravate și niște sandale noi.

— Repede, spuse Dante, după despărțitură e un duș.

Ne spălarăm amîndoi odată și ne căutarăm haine pe măsură. Soarele cobora dincolo de înălțimea împădurită, și doar razele distincte mai pătrundeau printre crengi. Dante mă trase de mînă și o luarăm la fugă.

— Nu întoarce capul, țipă el la mine, cînd cîinii începură să hămăie.

Urmărirea noastră n-a continuat. Peste cîteva ceasuri ieșeam din pădure ; dimineața următoare intram stors de puteri în cartierul civilizat. Mergeam iar pe lîngă ziduri ; înaintea noastră lumea începea să se trezească ; Dante îmi arătă că toți oamenii de acea oră purtau haine ca ale noastre : și cel care ducea poșta, și cel care căra laptele, și cel care conducea autobuzul. Atunci, el mă lămuri că nu se putea ieși din rezervație decît astfel îmbrăcat ; prin această îmbrăcăminte corectă, uneori chiar cochetă, se păstrau aparențele ; mai mult, cealaltă lume nici nu exista.

— Lumea pe care ai văzut-o nu există deocamdată, îmi spuse el ca într-un fel de încheiere. Fii atent ce faci, nu vorbi despre ea deocamdată. Nu te-ar crede nimeni, nu te-ar asculta nimeni și n-ai cîștiga nimic. Așteaptă măcar pînă ajungi la tine acasă și chiar și acolo mai gîndește-te, caută-ți prieteni de nădejde.

A dispărut pe după un colț de zid, iar eu am mai umblat încă prin oraș, înainte de a mă întoarce în cameră. Mi-era frică așa cum nu-mi mai fusese niciodată ; am încuiat ușa și m-am ascuns sub pat.

A doua zi mi-am continuat călătoria. Din gară i-am dat un telefon lui Dante, dar mi-a răspuns o altă voce, care m-a întrebat unde mă aflu.

— În Patagonia, și du-te-n măta !

Trenul era pe plecate ; am respirat odată adînc, într-un compartiment gol, îndreptîndu-mă către un alt mare și civilizat oraș.

Ceea ce am relatat pare incredibil ; ca orice adevăr gol-goluț. Așa cum oamenii se suportă mai ușor unii pe alții îmbrăcați, tot așa își suportă și adevărurile ; ba chiar informațiile. De aceea nici nu-mi trece prin cap să scriu aici și numele localității, pe care orice analfabet de pe glob am convingerea că o cunoaște. Nu pot să demonstrez că așa ceva există pentru că pur și simplu există ; dar există și un consens unanim în a păstra tăcerea cea mai deplină asupra acestor realități. Mai bine tac și mă gîndesc la locul unde mi-am lăsat familia, înainte de a pleca în călătorie. Trebuie să mă trezesc din acest vis urît ; trebuie să adorm puțin. Și adorm obosit.

Se făcuse sîmbătă, soarele nu apăruse din spatele blocului din fața mea, dar eram sigur c-o să apară ; bătea puțin vîntul, atît cît trebuie, și la capătul zilei aveam să mă aflu la o zi depărtare cu trenul de locul unde mă aflam, printre prieteni care mă așteptau. Mai aveam doar cîteva lucruri mărunte de cumpărat de la colțul străzii. Timp era berechet, și încă din cel mai frumos ; am coborît fără să-mi mai încui ușa, pentru că nici un hoț n-ar fi avut timp să-mi ia ce-ar fi vrut și să plece.

La colțul casei mi-a dat bunădimineața băiatul care spăla mașinile clienților restaurantului, și-mi spuse că și el avea să se întoarcă nu peste mult timp în țara sa. Îmi dădu drept amintire o brichetă aurită. Am vrut să-l refuz, dar n-a fost cu putință ; mai avea vreo trei la el. Am mai făcut cinci pași și am fost strigat de lîngă un zid. Nu pe nume.

— Hei, tinere domn !

Chiar așa am fost strigat. Trecusem fără să observ pe lîngă o bătrînă doamnă, sprijinită de zid; acum îmi făcea semn cu bastonul, care părea o prelungire acuzatoare a indexului; poate că era și puțin amenințătoare. Bastonul îmi făcu semn să mă apropii și-mi indică geanta uriașă de lîngă picioarele bătrînei doamne. Am apucat geanta, care era și mare și grea; cu celălalt braț am sprijinit-o în mers. Avea un mers calm, sigur și fără pauze. Străbăturăm astfel un șir de străzi, de-a lungul și de-a latul; primele erau străzi pe care le cunoșteam; apoi veniră cele pe care nu-mi închipuisem că ar exista altundeva decît în filme și stampe. Case vechi, roase, de sub tencuială se vedeau cărămizi înguste, pietrele de la temelie erau înnegrite, altele cîndva roșii se albeau și erau parcă gata să se prefacă în pulbere; garduri și acoperișuri putrezite, cocleala coșurilor de aramă se prelinsese pe pereți, iarba creștea printre dalele trotuarului, pantele străzilor curgeau repezi. Bătrîna doamnă se opri în fața unei case care nu se distingea cu nimic de celelalte, poate dacă n-ar fi fost vița de vie și iedera care se revărsau din curte și crăpătura oblică, pornind de la baza clădrii pentru a se opri sub streașina de lemn sculptat. Bătrîna rămase locului cîteva minute, privind către poarta cu zăvor uriaș, cîntărind parcă ceva și parcă evocînd ceva. Aveam impresia că nici nu existam pentru ea, pînă cînd îmi spuse cu același ton poruncitor:

— Te rog, așteaptă aici.

A trecut de poartă și și-a lăsat geanta lîngă mine. Am avut timp să mă uit la ceas și să mă gîndesc la traseul pe care trebuia să-l urmez pentru a ajunge să-mi iau bagajele și să mă duc la gară. Dacă n-ar fi fost geanta, poate că aș fi luat-o la goană. Bătrîna mă prinsese bine; sau poate că făcuse asta fără să se gîndească. Peste cîteva minute ieșea și închidea meticulos poarta,

iar eu mă gîndeam că va trebui să alerg pentru a-mi îndeplini planurile. Bătrîna doamnă îmi apucă brațul liber pe care eu îl țineam în jos și-mi arătă cu bastonul și cu o smucitură a capului o străduță mărginită de case înalte și cenușii, pe care abia puteau intra doi oameni deodată.

— Atenție la geantă !

M-am retras cît am putut în mine, făcînd în același timp loc genții și bătrînei doamne ; la capătul îndepărtat al străzii, am respirat ușurat, ca și cum aș fi ieșit dintr-o peșteră. Ne aflam într-o piață înclinată, unde aștepta un autobuz și un taxi. Șoferul taxiului ședea de vorbă cu șoferul autobuzului.

— Pe dreapta, la mijloc, îmi spuse bătrîna doamnă.

Am ajutat-o să se urce în autobuz, aproape că am ridicat-o și am cărat-o pînă acolo, așezîndu-i geanta în plasa de deasupra.

— Pot să vă mai fiu cu ceva de folos ? am întrebat-o uitîndu-mă către taximetrist.

— Ești un tînăr politicos și amabil, spuse ea cu glas ferm. Cum nu se mai văd mulți în ziua de azi. Du-te și spune-i șoferului să pornească și colegului său să coboare.

Taximetristul coborîse singur, înainte de a ajunge eu la el ; șoferul autobuzului închisese ușa. M-am întors către bătrîna doamnă care-mi făcu semn cu bastonul, arătîndu-mi locul din spatele ei. Autobuzul ieșise deja din piață, rula pe o stradă pietruită, apoi intră pe o șosea mărginită de vii și livezi. Bătrîna doamnă scoase un pachet de mîncare și mîncă, mestecînd cu același calm și în același ritm pe care-l observasem la pașii ei. Spre sfîrșit, îmi întinse o prăjiturică de casă.

În timp ce ea moțăia, vedeam parcă printre copaci, o gară din care trenul meu pleca, și o panică fără margini mă cuprinse. Bătrîna doamnă care părea să moțăie

ridică brusc capul și-mi făcu semn cu bastonul să mă apropii de ea.

— Vezi stînca aceea ? Lîngă ea se află o bancă. Spune-i șoferului să oprească acolo.

N-am putut schimba nici o altă vorbă cu șoferul, în afara ordinelor primite. Acolo nu era stație, dar el opri. Bătrîna doamnă își luă prin mine geanta și tot prin mine se află jos. Autobuzul porni și plecă mai departe. Bătrîna doamnă se așeză pe bancă și contemplă valea din fața ei, pietrele roase, albite, pătrunse de verdeață, înălțimile care se prelungeau una în spatele celeilalte. Rămase așa pierdută, gîndind sau trăindu-și parcă niște amintiri ; apoi, tot așa de brusc se ridică și ne reluarăm drumul, sau mai curînd își reluă drumul, în jos pe o potecă șerpuită ; după un timp, am zărit printre copaci fluviul, apa, și peste un altul ne aflam pe un chei vopsit în alb, pustiu. O casă, ceva mai în spate, ce părea nouă își lăsa privite ferestrele cu cutiile de fier pline de mușcate. Bătrîna doamnă privi cu încordare spre căsuță ; din depărtare se auzea un zgomot de motor care crescu ; un vaporaș galben se apropia din susul apei și bătrîna doamnă își ridică iar bastonul.

— Ești un tînăr amabil și cumsecade, cum nu se mai văd mulți în ziua de azi. Cînd vaporul acostează, te apropii de căsuța de dincolo de pomi și arunci cu bolovani în cele două ferestre. Ferestrele sînt mari ; distanța mică ; sper că ești un bun ochitor și nici nu e nevoie să fii bun, ca să spargi asemenea geamuri. Apoi vii repede pe punte. Lasă geanta aici.

Vaporașul nu-și oprise motorul. Am executat rapid ordinele ei, și aproape reflex ; mi s-a părut că în timp ce aruncam a doua piatră dincolo de perdea se mișcase o siluetă.

Am fugit către vaporașul care aștepta și m-am urcat în cea mai mare viteză. Bătrîna doamnă ședea cu palmele strînse pe baston și privea undeva spre cer. Mi-a făcut semn să mă apropii arătîndu-mi scaunul pe care trebuia să mă așez : al patrulea din dreapta ei. Apa era limpede dar sinuoasă. Uneori vaporașul părea să-și oprească înaintrarea între două stînci, și simțeam carena tîrîindu-se pe fundul cu pietriș ; alteori malurile abia se vedeau. Nu mă mai gîndeam la nimic ; îmi simțeam doar picioarele umflate și durerea de la încheieturile mîinilor. Spre seară bătrîna doamnă se întoarse spre mine și mă privi ca și cum ar fi văzut o muscă.

— Ești un om de nimic. Mi-e silă de asemenea oameni.

Către miezul nopții vaporașul opri lîngă un chei prăpădit din scînduri putrezite și șine ruginite, pătate de păcură. O lampă cu gaz atîrna de o prăjină, la capătul unui drum cu salcîmi, după care începea bezna. Coborîrăm, și bătrîna doamnă își luă geanta.

— Nu e cazul să mă însoțești. Așteaptă aici pînă mă întorc.

Și dispăru cu același pas măsurat în sus pe drumeag, în vreme ce vaporașul se despărți de mal pentru a-și continua cursa.

Am așteptat întoarcerea bătrînei doamne. Cît a durat așteptarea ? Pot să spun ce am făcut în acest timp ; printre altele, în acest timp m-am plimbat prin împrejurimi, am descoperit o peșteră, am crescut iepuri și am făcut foc cu amnarul în fața unei colibe de stuf. Îmi crescuse barba și am lăsat-o să crească. O șatră de țigani pripășită pe mal mi-a dat o oală, contra inelului găsit în apă. De la o echipă de școlari excursioniști, am obținut niște hîrtie pentru a scrie aceste pagini, cu condiția să-i ajut să-și facă un ierbar complet, cu plantele tutu-

ror anotimpurilor. I-am ajutat. Serile le petreceam uitîndu-mă în depărtare, peste apă, spre luminițele mobile ale căror semnificații nu le ignoram.

În sfîrșit, bătrîna doamnă a reapărut, și n-am zărit nici o schimbare în înfățișarea ei. Geanta era la fel de umflată și de grea cînd i-am dus-o pe chei.

Zgomotul cunoscut al vaporașului s-a auzit peste puțin timp și bătrîna doamnă mi-a făcut semn să mă apropii cu bastonul.

— Ești un băiat bun, tinere.

Am înclinat capul supus și ea a zgîrmat pămîntul din fața mea cu bastonul.

— Mulțumesc pentru osteneală, acum nu mai am nevoie de dumneata. Trebuie să mă reîntorc.

Vaporașul acostase. Bătrîna doamnă îmi arătă cu bastonul un băiat care tocmai se îndrepta cu un pepene sub braț.

— Vrei să fii bun să-l chemi pe tînărul acela să-mi ajute și să mă însoțească ?

M-am supus. Era mult prea tîrziu, ca să n-o mai fac. Cînd am ajuns înapoi, la geamantanele mele, era de asemenea tîrziu, dar nu definitiv. Am scos șoarecii dintre lucruri și am smuls iarba crescută în praful de pe ele. Și m-am reîntors.

A fost o călătorie sau o vacanță ? O vacanță ca o cercetare ? O cercetare ca o experiență ? Nu știu. Mi-au venit în acest timp în cap vreo două idei și o expresie interesantă ; mi-au ieșit din cap alte cîteva mii. Ideile sînt sigur că le aveam și înainte, dar nu avusesem nevoie de ele ; dacă îmi aduc aminte de expresie, o s-o spun.

Așadar, am fost pe-acolo, pe dincolo. Cînd scriu asta, vreau să spun : ca și cum n-aș fi fost aici. Și trag imediat concluzia : am mers prea devreme sau prea tîrziu. De aceea trebuie să ajung acolo unde trebuie, în pămîntul

meu natal. Mai întîi pe. Desigur, cuvintele sînt relative. De ce am călătorit? De-aia. Unde am călătorit? Exact, am uitat să spun, involuntar, mă pot reabilita acum, tot n-are prea mare importanţă, reabilitarea sau locul, vreau să informez pe cine interesează că am fost prin împrejurimi.

Dar poate nu fac bine ce fac. Vreau să spun că n-am folosit tonul cel mai nimerit în relatarea acestei călătorii. Trebuia să încep aşa: „Într-o minunată seară de vară, puţin după miezul nopţii, cînd numai stelele mai clipesc misterioase, iar restul naturii pare adormit, un rest enorm, mă plimbam solitar, contemplînd splendoarea lunii. Să contempli splendoarea lunii şi să te întrebi: de ce poţi gîndi cerul singur, dar nu şi stelele singure? Şi mai departe: de ce nu văd pămîntul alături de stele, adică în cer şi de ce nu mă văd încă una cu pămîntul? Şi aşa mai departe, pînă am început." Dar ce să mai fac acum? Să mai revin? Cerul s-a înnorat.

Trebuie să revin, totuşi, dar nu la ceea ce am început, ci la plecare. Cînd scriu plecare, vă gîndiţi ca şi mine nu la plecarea mea, despre care am amintit fie vorba între noi, ci la plecarea de întoarcere. Eram gata să plec, totdeauna există un asemenea moment, cînd mai există loc pentru plecare între a nu fi plecat şi a fi plecat, adică pe drumul spinos al reîntoarcerii, cînd am văzut nişte copii care mă priveau. Le-am făcut semn.

— Veniţi cu mine?

— Unde?

— La mine.

— Ai copii?

— Am.

— Te joci cu ei?

— Mă.

— Ne jucăm cu ei ?

— Vă.

Se adunară toți în jurul meu, buluc. Erau zeci de zeci de mii, și n-am putut număra decît o parte din ei, pe cei mai aproape de mine care se mișcau mai puțin. După copii, veniră mamele. Le-am spus că, desigur, nevastă-mea știa multe rețete secrete de prăjituri. După femei au venit bărbații. Le-am spus că nu încape nici o îndoială, vom juca fotbal și alte jocuri de noroc și vom vorbi despre femei și copii. Așa că am plecat cu toții, cîți eram, milioane și milioane.

M-am luat cu vorba și am uitat din nou să precizez pe unde am umblat : nume de locuri. Pregătiți-vă să le citiți. V-ați pregătit ? Ei bine, rămîneți așa, așteptați puțin, am uitat că mai am puțină treabă. Mă duc să mă scol : trebuie să verific doar numele locurilor prin care am fost, prin Occident și prin împrejurimi, cînd înainte, cînd înapoi.

Lector: GABRIELA NEGREANU
Tehnoredactor: MARIANA PUȘCAȘU

Bun de tipar 26.XII.1979. Apărut 1980. Comanda nr. 1700.
Coli de tipar 10,5. planșe

Tiparul executat sub comanda nr. 690 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România